

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน
อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วิทยานิพนธ์
ของ
วรากรณ์ ใจน้อย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม
พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน
อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

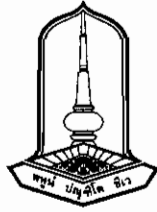
วิทยานิพนธ์
ของ
วรากรณ์ ใจน้อย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม

พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสาววราภรณ์ ใจน้อย
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รศ.ดร.ปพฤกษ์ อุตสาหะวณิชกิจ)

ประธานกรรมการ
(อาจารย์บัณฑิตศึกษาภายนอกคณะ)

.....
(ผศ.ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา)

กรรมการ
(ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

.....
(ผศ.ดร.เสาวภา สุขประเสริฐ)

กรรมการ
(กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

.....
(อาจารย์ ดร.นันทนา อุ่นเจริญ)

กรรมการ
(อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....
(ผศ.ดร.กาญจนา สุคันธศิริกุล)

กรรมการ
(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม ของมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

.....
(ผศ.ดร.สมเกียรติ ภูวัฒน์วิบูลย์)

ผู้รักษาการคณบดีคณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม

.....
(รศ.ดร.ณฐนนท์ ตราชู)

ผู้รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 30 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวภา สุขประเสริฐ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ เสนอแนะ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องตลอดมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สุขศรีงาม คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คุณปรัชญากร ไชยคช เจ้าหน้าที่การตลาด 5 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคุณภาพเครื่องมือ

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่ผู้วิจัย ตลอดจนเจ้าของผลงานตำราและเอกสารทุกฉบับ ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาจนก่อให้เกิดแนวคิด ปัญหา และองค์ความรู้ใหม่อันมีคุณค่าต่องานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบคุณผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเชียงคานทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลอันมีคุณค่าต่อวิทยานิพนธ์ อาจารย์สัญญาชัย เกียรติทรงชัย อาจารย์ยุพิน อุ่นแก้ว อาจารย์ธรรารุ นุ่งทอง อาจารย์ศิวดล พัฒนจักร และนักศึกษาสาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่ให้การสนับสนุนด้วยความจริงใจด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณผู้มีพระคุณทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามโดยมีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบอุทิศแด่พระคุณบิดา ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณมารดา บูรพาจารย์ที่ให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ผู้วิจัยเป็นคนดี มีคุณธรรม อย่างหาที่เปรียบมิได้ ผู้วิจัยจะนำไปพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

วรากรณ์ ใจน้อย

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
ผู้วิจัย	นางสาววราภรณ์ ใจน้อย
กรรมการควบคุม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวภา สุขประเสริฐ
ปริญญา	ศศ.ม. สาขาวิชา การจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2555

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ ให้คุณค่าแก่วัฒนธรรมและระบบนิเวศในชุมชน โดยชุมชนจะมีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างชัดเจนตั้งแต่ การกำหนดกิจกรรม การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว การเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวจนถึงการพัฒนาชุมชนในที่สุด การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกฝ่าย ตั้งแต่รัฐบาลไปจนถึงชุมชน จะต้องเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 2) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 4) เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน จากกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ (2) ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ (3) ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ (4) ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ ร้านอาหาร ที่พัก(เกสต์เฮาส์) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และรถรับจ้างสาธารณะในพื้นที่ ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. บริบทของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เทศบาลตำบลเชียงคานเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความโดดเด่นด้านสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีแม่น้ำโขง

ไหลผ่าน มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ อาคารบ้านไม้อายุกว่าร้อยปี ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวเชียงคาน ตลอดจนวิถีชีวิตชุมชน และยังเป็นพื้นที่ที่สามารถเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สำคัญของอำเภอเชียงคานและอำเภอใกล้เคียง ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังเทศบาลตำบลเชียงคาน

2. ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ พบว่า ผู้นำชุมชน/แกนนำกลุ่มประชาชนที่เป็นเจ้าของบ้านไม้และผู้ประกอบการภาคเอกชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวลักษณะต่างๆ รวมถึงการดูแลความปลอดภัย ส่วนด้านการจัดการการตลาด การวางแผนและพัฒนา รูปแบบการดำเนินการต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ พบว่า มีปัจจัย 3 ด้านที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน คือ (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ประกอบด้วย ความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย ความปลอดภัย สาธารณูปโภค ศูนย์กลางให้บริการ และการฝึกอบรมหรือการเตรียมพร้อมของชุมชน และ (3) การเข้าถึงพื้นที่ ประกอบด้วย ด้านการคมนาคมขนส่ง และความสามารถในการรองรับของพื้นที่

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน พบว่า (1) ควรมีการรวมตัวกันของภาคส่วนต่างๆ และจัดตั้งคณะกรรมการในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ภายในชุมชน (2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายส่งเสริมโดยทำการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ โดยเน้นการท่องเที่ยวที่เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) เทศบาลตำบลเชียงคาน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนประชาชนในชุมชน ควรมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลพื้นฐานประวัติความเป็นมาของชุมชน (4) ต้องมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ภายในชุมชน (5) ต้องสร้างศักยภาพของคนในชุมชนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การพัฒนา การอนุรักษ์ และการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

TITLE Potential Development of Homestay in Chiangkhan Municipality, Chiangkhan District , Loei Province.

AUTHOR Ms. Warakorn Jainoi

ADVISORS Asst.Prof.Dr. Choopug Suttisa and Asst.Prof.Dr. Saowapa Sukprasert

DEGREE M.A. **MAJOR** Tourism and Hotel Management

UNIVERSITY Maharakham University **DATE** 2012

ABSTRACT

Homestay tourism is a form of tourism that focuses more on quality than on quantity. It values culture and ecology within community which local people will fully participate from activity planning, carrying capacity, useful tourist information preparation to community development. Homestay tourism is an important issue that all related stakeholders – from government to community – need to understand its concept in the same direction. The purposes of the study of potential development of homestay in Chiangkhan Municipality, Chiangkhan District, Loei Province are (1) to study the context of the Chiangkhan community (2) to study the participation of local communities in order to develop the potential homestay tourism (3) to study the factors which affect the potential development of homestay , and (4) to propose the guidelines for homestay tourism development. This study employed a qualitative research method. The data of this study were collected by the on-site survey method. The sample population for this study was categorized into 4 groups: (1) staff and public organization groups involved in the development of homestay, (2) community leaders, (3) local people in the community comprising of the owners of the homestay, and (4) restaurant entrepreneurs, guesthouse owners, tour operators, souvenir shop owners, and local taxi drivers.

Findings of the research are as follows :

1. Community in Chiangkhan municipality, Chiangkhan district, Loei province is dominant in tourism resource condition has distinctive features in tourism resources: The Khong River, natural tourism attractions, ancient ruins, ancient artifacts, typical hundred-year-old wooden houses along the Khong River and local way of life. Moreover, Chiangkhan municipality is also a

gateway connecting to other famous attractions of Chiangkhan districts and vicinity. This is another factor attracting tourists to visit Chiangkhan.

2. Regarding need in participating in tourism potential development of local community, it is found that local leaders/heads of wooden house owners and private investors need to participate in administration, tourist service, different tourist activity creation and safety provision. However, they need help from government sectors in managing marketing, planning and development, forms of tourism administration.

3. There are 3 factors affecting homestay potential development in Chiangkhan municipality which are 1) attraction: tourism attraction fertility, traditions, culture and unique way of life; 2) amenities: safety, facilities, tourist information center and readiness of local people; and 3) accessibility: transportation and carrying capacity of each attraction.

4. Guidelines in homestay potential development in Chiangkhan municipality are 1) related tourism organizations need to work together to form homestay tourism management committee within the community, 2) related organizations should create balance policies between development and conservation to promote tourism focusing on learning the local way of life, culture and traditions, and local wisdoms , 3) office of Chiangkhan municipality administration, local leaders, local wisdom scholars and local people should survey and create history record of community, 4) activities promoting learning through homestay tourism should be organized within community, and 5) potential of local people should be emphasized to create comprehensive knowledge and understanding of development, conservation and homestay tourism management concepts.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ประวัติความเป็นมาของอำเภอเชียงคาน	7
แนวคิดด้านการท่องเที่ยว	21
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	30
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	45
3 วิธีดำเนินการวิจัย	46
กลุ่มเป้าหมาย	46
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การตรวจสอบข้อมูล	49
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	50

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
ตอนที่ 1 บริบทชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	51
ตอนที่ 2 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบโฮมสเตย์ของเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	57
ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	71
ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	77
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	82
ความมุ่งหมายของการวิจัย	83
สรุปผล	83
อภิปรายผล	89
ข้อเสนอแนะ	94
บรรณานุกรม	96
ภาคผนวก	101
ภาคผนวก ก รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	102
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต	105
ภาคผนวก ค สถิตินักท่องเที่ยว	114
ภาคผนวก ง ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน แผนพัฒนาสามปี 2554 – 2556	116
ประวัติย่อของผู้วิจัย	120

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	58
2 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	61
3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	62

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่ตั้งเมืองเชียงคาน	8
2 วัดศรีคุณเมือง	11
3 เส้นทางวิ่ง เดิน ขับจักรยานพักผ่อนและชื่นชมกับความงดงามของ บรรยากาศริมชายฝั่งแม่น้ำโขง	15
4 ศูนย์ตาเกสต์เฮาส์ บรรยากาศของปล่อยโล่ง แสดงความดิบของเนื้อไม้ สามารถสร้างอารมณ์แบบอดีตให้แก่นักท่องเที่ยวได้	16
5 ร้านอาหารเฮือนหลวงพระบางยามค่ำคืน ที่ให้บริการอาหารพื้นเมืองของเชียงคาน	16
6 ร้านขายของที่ระลึกภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน	17
7 กรอบแนวคิดในการวิจัย	45
8 แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลผ่านเชียงคาน และเป็นแหล่งน้ำ ที่ใช้ในอุปโภค บริโภค คมนาคมขนส่ง การเกษตร การประมงและ การท่องเที่ยว	52
9 บ้านขานเคียงที่เชียงคาน ที่พักที่ดัดแปลงจากบ้านเก่าให้มีบรรยากาศน่าสนใจ โดยด้านบนเปิดเป็นที่พักและด้านล่างเปิดเป็นร้านขายของฝาก ของที่ระลึกของเชียงคาน	54
10 บรรยากาศชุมชนบ้านไม้ ที่บ้านมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ อายุกว่าร้อยปี	56

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยเริ่มมีการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2519-2523) จากนั้นก็มีการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติเรื่อยมาจนปัจจุบัน คือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) มีการกระจายอำนาจให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชนและการที่รัฐบาลออกกฎหมายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นแรงผลักดันให้องค์กร ท้องถิ่น และ หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว หลายรูปแบบในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ (Homestay) ก็เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจากองค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ทั้งในกลุ่มชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนเพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ทัศนธรรมชาติของท้องถิ่น โดยมีโฮมสเตย์ที่มีความหมายมากกว่าเป็นที่พัก เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง ซึ่งยึดเอารูปแบบที่พักเป็นศูนย์กลางและจัดให้มีกิจกรรมในด้านต่างๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552 : เว็บไซต์)

การท่องเที่ยวไทยในปัจจุบันได้รับการยอมรับว่าเป็นที่สำคัญมากสำหรับการพัฒนาประเทศและท้องถิ่นต่างๆ ให้พลิกฟื้นจากปัญหาความยากจนสู่ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลหลายยุคหลายสมัยจึงทุ่มเทความสนใจและตั้งเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแนวทางหลักในการฟื้นฟูสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการกระจายงบประมาณเพื่อพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดการตอบรับกระแสการพัฒนาอย่างรวดเร็ว แต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบล และท้องถิ่นต่างๆ เสนองบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่ตนเองคิดว่าน่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีและสร้างรายได้อย่างที่เข้าใจ แต่กว่าร้อยละแปดสิบของโครงการที่เสนอเข้ามาของงบประมาณทางด้านการท่องเที่ยว ต่างมุ่งเน้นที่จะพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาถาวรวัตถุ โดยเข้าใจว่าจะเป็นการพัฒนาที่ถูกวิธี มุ่งเน้นการเปิดพื้นที่เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น แต่ขาดกำลังคนที่จะดำเนินการและขาดความเข้าใจถึงแก่นแท้ของการรองรับการท่องเที่ยว

เพื่อให้เกิดความยั่งยืน อีกทั้งยังไม่ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เรียกได้ว่าไม่ว่ากลุ่ม
นักท่องเที่ยวแบบไหน พฤติกรรมอย่างไรก็ต้องรองรับได้หมด (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. 2550)

ชุมชนท้องถิ่นถูกคาดหวังให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ การให้ความรู้และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดการคิดแบบแยกส่วน แยกกันคิด แยกกันวางแผน แยกกันจัดการ จะเห็นได้จากแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกทำลายลงไปอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยผ่านการกระตุ้นเศรษฐกิจจากภาครัฐ ทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2550)

โฮมสเตย์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตในชุมชน ศึกษาและค้างแรมในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่น เกิดการเผยแพร่เรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกันและเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนในที่สุด การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท เป็นจุดขายที่สำคัญ ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ จึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นทางเลือกในตลาดท้องถิ่น ที่ไม่ใช่คู่แข่งในเชิงพาณิชย์ ในพื้นที่ที่มีโรงแรมหรือรีสอร์ท

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการบนแนวคิดของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ นอกเหนือจากลักษณะรูปธรรมด้านอื่นๆ เช่น การดำเนินา เดินป่า ฯลฯ การท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ ให้คุณค่าแก่วัฒนธรรมและระบบนิเวศในชุมชนได้มากกว่า โดยชุมชนจะมีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างชัดเจนตั้งแต่การกำหนดกิจกรรม การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว การเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวจนถึงการพัฒนาชุมชนในที่สุด หลักการของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกฝ่ายตั้งแต่รัฐบาลไปจนถึงชุมชนจะต้องเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมิให้การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับโฮมสเตย์หลงทาง และก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง ประการแรก ต้องไม่ถือเป็นการนโยบายว่าจะต้องมีโฮมสเตย์เกิดขึ้นในทุก ๆ หมู่บ้าน แต่ต้องคำนึงถึงความพร้อม ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเป็นสำคัญ และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ และให้เข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกว่า การท่องเที่ยวนี้จะเป็นเพียงรายได้เสริมมิใช่รายได้หลักของชุมชน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2550)

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทางภาษาและวิถีชีวิต ตลอดจนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม สภาพภูมิอากาศ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในหลายพื้นที่ อำเภอเชียงคานเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเลยที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว อยู่ห่างจากจังหวัดเลย ประมาณ 48 กิโลเมตร เขตเทศบาลตำบลเชียงคานประกอบด้วย 9 ชุมชนย่อย แบ่งเขตการปกครองตามคุ้มวัดในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มริมฝั่งแม่น้ำโขง สภาพพื้นที่ที่มีความลาดเทจากทิศใต้สู่ทิศเหนือสู่ตะวันออกเป็นที่ราบสูง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวติดกับภูทอกและภูหมอน ซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ และการที่มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขงจึงส่งผลให้สภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินมีสูงเหมาะแก่การเพาะปลูก อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ความงดงามของธรรมชาติ รวมไปถึงความเก่าแก่และมีเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อาทิ เช่น วัดศรีคุณเมือง วัดเก่าแก่ของเชียงคาน เป็นแหล่งรวมงานศิลปะทั้งแบบล้านนาและล้านช้าง และสวนสุขภาพเฉลิมพระเกียรติ นอกจากนี้เขตเทศบาลตำบลเชียงคานยังมีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้ คือ ชุมชนบ้านไม้ที่อยู่ตลอดแนวสองฝั่งของถนนชายโขง เป็นชุมชนเก่าแก่ ตั้งถิ่นฐานตามแนวริมแม่น้ำโขงมากกว่า 100 ปี ลักษณะบ้านเรือนมีสถาปัตยกรรมอีสานโบราณที่น่าสนใจ มีขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตดั้งเดิม มีการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงาม (<http://www.tassabanchiangkhan.com>, 2551) นอกจากนี้ชุมชนบ้านไม้ ตำบลเชียงคานยังเป็นพื้นที่ที่สามารถเชื่อมต่อไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สำคัญของอำเภอเชียงคานอีกด้วย อาทิ วัดท่าแขก วัดพระพุทธรบาทภูควายเงิน วัดมหาธาตุ และชมความงดงามของทัศนียภาพสองฝั่งโขง (ไทย – สปป.ลาว) ที่แก่งคุดคู้ เป็นต้น

จากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เขตเทศบาลตำบลเชียงคานซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตชีวิตชุมชน และยังเป็นพื้นที่ที่สามารถเชื่อมต่อไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สำคัญของอำเภอเชียงคานและอำเภอใกล้เคียง การพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรมของตำบลเชียงคาน สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ คือ ความเข้มแข็งและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยต้องอาศัยองค์ความรู้จากภาควิชาการ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านของการพัฒนา สร้างรายได้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรม จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่ผ่านมา ยังขาดการศึกษาถึงภาพรวมของเรื่องดังกล่าวเหล่านี้

ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบริบทของชุมชนบ้านไม้ และความต้องการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ รวมถึงศึกษาว่ามีปัจจัย ใดที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เพื่อจะได้นำผลการศึกษาที่ได้มา ใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานหรือแนวทางใน การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึง จิตความสามารถในการรองรับของพื้นที่และสิ่งแวดล้อม และเป็นแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริม การท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านไม้ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ความสำคัญของการวิจัย

1. มีข้อมูลความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่ชัดเจน เพื่อการเผยแพร่ ในรูปของเอกสาร การถ่ายทอดผ่านการประชุมของคนในชุมชน และการเผยแพร่ผ่านระบบเว็บไซต์
2. เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน สำหรับ ผู้ประกอบการ ร้านค้า หน่วยงานต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน
3. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว นำข้อมูลที่ได้ เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายแบ่งเป็น 4 กลุ่ม โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง ดังนี้

1.1 เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเทศบาลตำบลเชียงคาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของอำเภอเชียงคาน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน

1.2 ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นเทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน

1.3 ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ จำนวน 10 คน

1.4 ผู้ประกอบการภาคเอกชนทางด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ ร้านอาหาร ที่พัก (เกสต์เฮาส์, โรงแรม, รีสอร์ท) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และรถรับจ้างสาธารณะในพื้นที่ จำนวน 10 คน

2. พื้นที่ทำการศึกษาคือ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

3. การศึกษาค้นคว้าครอบคลุมเนื้อหาโดยรวม ดังนี้

3.1 ศึกษาถึงบริบทของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

3.2 ศึกษาถึงความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

3.3 ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

โฮมสเตย์ หมายถึง บ้านพักที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ที่มีประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของบ้าน และสมาชิกในครัวเรือนอาศัยอยู่ประจำ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าพักร่วมกับเจ้าของบ้านได้ ซึ่งสมาชิกในบ้านมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวและพานักท่องเที่ยว เที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว และทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เล่นน้ำตก ขี่จักรยาน นั่งเรือ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ หมายถึง การท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตโดยพักอาศัยอยู่กับชาวบ้าน คือ รูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักอาศัย ร่วมทำกิจกรรมปกติประจำวัน ร่วมกับชาวบ้าน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ประเพณีซึ่งกันและกัน

ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ความต้องการของประชาชนในชุมชนบ้านไม้ในการพัฒนาให้มีบ้านพักโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยประชาชนมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนต้องการเปิดบ้านพักให้เป็นที่พักแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงความต้องการเข้าร่วมแสดงความคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงทุน ปฏิบัติงานและได้รับผลประโยชน์ในกิจกรรม

บริบทของชุมชน หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นชุมชน โดยมีองค์ประกอบด้านสาธารณูปโภค วัฒนธรรม ลักษณะของบ้านพักอาศัย พฤติกรรมการอยู่อาศัยของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การจัดการการตลาด หมายถึง การจัดการตลาดท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์และวางแผนการตลาด การปฏิบัติการ และการควบคุม ให้เกิดประโยชน์แก่การท่องเที่ยว

ความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นที่ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่และความสะดวกของการคมนาคม เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาถึงการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ประกอบการสร้าง เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของอำเภอเชียงคาน
2. แนวคิดด้านการท่องเที่ยว
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของอำเภอเชียงคาน

1. ประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงคาน

เมืองเชียงคาน เดิมตั้งอยู่ที่เมืองชะนะคาม ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งสร้างโดยขุนคาม โอรสของขุนแก้วแห่งอาณาจักรล้านช้าง เมื่อประมาณ พ.ศ. 1400 ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2250 อาณาจักรล้านช้างแยกออกเป็นสองอาณาจักร คือ อาณาจักรหลวงพระบาง ซึ่งมีพระเจ้ากิงกีสราชนเป็นกษัตริย์ และอาณาจักรเวียงจันทน์ ซึ่งมีพระเจ้าไชยองค์ไว้เป็นกษัตริย์ โดยกำหนดอาณาเขตให้ดินแดนเหนือแม่น้ำเหืองขึ้นไป เป็นอาณาเขตหลวงพระบาง และได้แม่น้ำเหืองลงมาเป็นอาณาเขตเวียงจันทน์ ต่อมาทางหลวงพระบางได้สร้างเมืองปากเหือง ซึ่งอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขง เป็นเมืองหน้าด่านและทางเวียงจันทน์ ได้ตั้งเมืองเชียงคานเดิมเป็นเมืองหน้าด่านเช่นกัน ต่อมาพ.ศ. 2320 พระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกกับพระสุรสีห์ ยกทัพไปตีกรุงเวียงจันทน์ ตีเวียงจันทน์ได้จึงได้อันเชิญพระแก้วมรกตกลับมายังกรุงธนบุรี แล้วได้รวมอาณาจักรล้านช้างเข้าด้วยกัน และให้เป็นประเทศราชของไทย แล้วได้กวาดต้อนผู้คนพลเมืองมาอยู่เมืองปากเหืองมากขึ้น แล้วโปรดเกล้าฯ ให้เมืองปากเหืองไปขึ้นกับเมืองพิชัย ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 เจ้าอนุวงศ์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์ คิดกอบกู้เอกราชเพื่อแยกเป็นอิสระจากไทย โดยยกกำลังจากเวียงจันทน์มายึดเมืองนครราชสีมา แต่ในที่สุดเจ้าอนุวงศ์ถูกจับขังจนสิ้นชีวิต กองทัพไทยที่ยกมาปราบเจ้าอนุวงศ์ที่นครราชสีมา ได้ยกทัพไปกวาดต้อนผู้คน จากฝั่งซ้ายของลำน้ำโขงมายัง

เมืองปากหืองมากขึ้น และโปรดเกล้าฯให้พระอนุชาพินาส (กิ่ง ต้นสกุลเครือทองศรี) เป็นเจ้าเมืองปากหืองคนแรก แล้วพระราชทานชื่อเมืองใหม่ว่า เมืองเชียงคาน

ในระหว่างรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พวกจีนฮ่อ ได้ยกทัพมาตีเมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงพระบาง และได้เข้าปล้นสะดมที่เมืองเชียงคานเดิม ที่อยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ชาวเชียงคานเดิมจึงอพยพผู้คน ไปอยู่เมืองเชียงคานใหม่ (เมืองปากหือง) เป็นจำนวนมาก ครั้นต่อมา เห็นว่าชัยภูมิเมืองเชียงคานใหม่ (เมืองปากหือง) ไม่เหมาะสม ผู้คนส่วนใหญ่จึงอพยพไปอยู่ที่บ้านท่านาจันทร์ ซึ่งใกล้กับที่ตั้งของอำเภอเชียงคานปัจจุบัน แล้วตั้งชื่อใหม่ว่า เมืองใหม่เชียงคาน ต่อมาไทยได้เสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศส ทำให้เมืองปากหืองตกเป็นของฝรั่งเศส คนไทยที่อยู่เมืองปากหืองจึงอพยพมาอยู่เมืองใหม่เชียงคาน หรืออำเภอเชียงคานปัจจุบัน โดยสิ้นเชิง “แล้วได้เปลี่ยนชื่อเมืองเป็นเมืองเชียงคานใหม่” ได้ตั้งที่ ทำการอยู่บริเวณวัดธาตุ เรียกว่าศาลาเมืองเชียงคาน ต่อมาได้ย้ายที่อยู่บริเวณวัด โพนชัย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2542เมืองเชียงคานซึ่งมีพระยาศรีอรุณศักดิ์ (ทองดี ศรีประเสริฐ) ได้รับตำแหน่งนายอำเภอเชียงคานคนแรก ต่อมาปี พ.ศ. 2484 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเชียงคานมาอยู่ ณ ที่อยู่ปัจจุบันตราบเท่าทุกวันนี้

ภาพประกอบ 1 แผนที่ตั้งเมืองเชียงคาน

2. เทศบาลตำบลเชียงคาน

เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยถือว่าเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความโดดเด่นด้านสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและกายภาพพื้นที่ที่อยู่ชายลำน้ำโขง และอยู่ฝั่งตรงข้ามกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เทศบาลเชียงคานมีพื้นที่ 2.7 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือนับตั้งแต่หลักเขตที่อยู่บริเวณฝั่งแม่น้ำโขงตอนใต้ ห่างจากวัดโพธิ์ชัยไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นระยะทาง 350 เมตร ห่างจากที่จอดเรือสาธารณะบริเวณฝั่งตอนใต้ ไปทางทิศตะวันตก ระยะทาง 1,350 เมตร สำหรับด้านทิศตะวันออก นับจากหลักเขตที่ 2 เลียบตามปากน้ำฮวยทางฝั่งทิศตะวันตก ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ผ่านเส้นทางไปยังอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ซึ่งอยู่ห่างจากเส้นทางไปเป็นระยะทาง 250 เมตร

2.1 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ โดยเฉพาะการมีพื้นที่ติดกับลุ่มแม่น้ำโขง ทำให้แม่น้ำพัดพาฝุ่นตะกอนมาทับถมบริเวณชายฝั่งโขง ส่งผลให้ดินบริเวณนี้เป็นดินคุณภาพสูง จึงเหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมเพาะปลูก เทศบาลตำบลเชียงคานมีภูมิอากาศเหมือนกับพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดเลย คือ ฤดูฝน ฝนตกชุก ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาว อากาศหนาวจัดตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ และฤดูร้อน อากาศร้อนจัดตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม

2.2 การคมนาคมขนส่ง

ผู้ที่เดินทางเข้าสู่อำเภอเชียงคานสามารถส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางโดยทางบก โดยมีเส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอ และจังหวัด รวมทั้งการคมนาคมภายในเขตเทศบาล และจากเทศบาลไปยังตำบลต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้ การเดินทางจากจังหวัดเลยสู่อำเภอเชียงคาน โดยทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 201 รวมระยะทาง 48 กิโลเมตร จากอำเภอเชียงคานสู่อำเภอปากชม โดยทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 211 รวมระยะทาง 40 กิโลเมตร และจากอำเภอเชียงคาน สู่อำเภอหนองหาน โดยทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2195 รวมระยะทาง 58 กิโลเมตร

การเดินทางโดยเครื่องบิน ปัจจุบันมีเครื่องบินทำการบินในจังหวัดเลย โดยสายการบิน นกแอร์ เปิดทำการบินทุกวันจากกรุงเทพฯ(ดอนเมือง) – เมืองเลย เวลา 14.40 – 15.55 น. และเมืองเลย – กรุงเทพฯ(ดอนเมือง) เวลา 16.15 – 17.30 น.

การเดินทางภายในเขตเทศบาล จะมีรถโดยสารไว้คอยบริการประชาชนในพื้นที่ โดยมีถนนสายหลัก 3 สาย คือ ถนนมะลิวัลย์, ถนนศรีเชียงคาน และถนนชายโขง โดยมีถนนภายในเขตที่มีซอยต่างๆ อีก 24 ซอย

การคมนาคมทางน้ำ ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยทางเรือโดยสารที่ทำเทียบเรือข้ามฟาก บริเวณด่านตรวจคนเข้าเมืองไปยังเมืองसानะคาม

โดยเรือดังกล่าวบริการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ต้องการเดินทางข้ามจากฝั่งเทศบาลตำบล เชียงคานไปยังเมืองसानะคาม

2.3 การสื่อสารคมนาคม

ภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีสัญญาณโทรศัพท์ทุกเครือข่ายให้บริการแก่ ประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น มีโทรศัพท์ สาธารณะให้บริการกระจายอยู่ทั่วภายในชุมชน และร้านอินเทอร์เน็ตให้บริการ

2.4 ด้านเศรษฐกิจและพานิชยกรรม

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน มีอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกันไป เช่น ช่างราชการ รัฐวิสาหกิจ รับจ้างทั่วไป ค้าขาย การประมง และเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีธุรกิจ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ ที่พัก ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ทำให้ประชาชนมี รายได้ที่มากจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับรายได้เฉลี่ยของประชากรในพื้นที่มี ประมาณ 13,000 บาท ต่อครอบครัว ต่อปี

1) เกษตรกรรม เป็นอาชีพหลักของประชากรในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เพราะสภาพพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ทำนา ทำไร่ ปลูกผลไม้ ไม้ยืนต้น ไม้ดอกไม้ประดับ มะขามหวาน ข้าว ถั่ว ข้าวโพด ฝ้าย มันสำปะหลัง อ้อย พริก ขางพารา ลำไย

2) การเลี้ยงสัตว์ เป็นเกษตรกรเลี้ยงสัตว์รายย่อย ลักษณะเลี้ยงกันเองใน ครัวเรือน ผลผลิตจึงมีพอสำหรับการบริโภคของคนในพื้นที่เท่านั้น ประกอบด้วย โค กระบือ สุกร ไก่ เป็ดและปลา

3) การประมง เนื่องจากมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแหล่ง จึงมีการเลี้ยงสัตว์น้ำ ไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนและการจำหน่ายในท้องถิ่นใกล้เคียง โดยจะเป็นการเลี้ยงในแหล่งน้ำ ธรรมชาติ ประกอบด้วย แม่น้ำโขง แม่น้ำเหือง แม่น้ำเลยและห้วยหนองที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน

4) การอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนต่ำ และมี ผู้ประกอบการน้อย เช่น โรงงานเฟอร์นิเจอร์ โรงงานเผาอิฐ โรงงานทำน้ำแข็ง โรงงานหีบฝ้ายและ สิ่งทอ โรงงานมันเส้น ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีโรงสีข้าวขนาดเล็กอยู่ในชุมชนอีกด้วย

5) การพานิชยกรรม ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก และเป็นธุรกิจประเภทรับ ซื้อผลผลิตและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ตลอดจนขายสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค ผลิตภัณฑ์ที่มี ชื่อเสียงของเชียงคาน คือ ฝ้ายหม่นวม มีกลุ่มแม่บ้านที่รวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์ฝ้ายหม่นวม นอกจากจะ ขายในพื้นที่แล้วกลุ่มยังทำผลิตภัณฑ์ฝ้ายหม่นวมขายส่งไปยังต่างจังหวัดและเป็นของฝากของที่ระลึก ให้แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

6) ธุรกิจบริการ มีสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดกลาง ธนาคารของรัฐ
โรงแรม เกสเฮาส์และสถานบริการที่พักเพื่อการท่องเที่ยว และร้านขายของที่ระลึก

2.5 ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

2.5.1 แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีทั้งเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวิถีการดำเนินชีวิต บางแห่งเหลือเพียงร่องรอยและอดีตที่เคยมีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเทศบาลตำบลเชียงคานผ่านการสร้างประสบการณ์ชีวิตของคนในพื้นที่ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้เกิดการหวนรำลึกถึงความงดงาม จนชุมชนได้มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ และวัฒนธรรมบางอย่างได้หายไป โดยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ได้แก่

วัดศรีคุณเมือง หรือ วัดใหญ่ ที่คนเชียงคานเรียกกันติดปาก นับว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญมากที่สุดวัดหนึ่ง ศูนย์รวมจิตใจของคนเชียงคาน ที่ประดับด้วยรูปปั้นแถม โบราณ บอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตคนเชียงคาน วัดใหญ่นั้นตั้งอยู่ระหว่าง ซอย 6 และ ซอย 7 ล่าง ถนนชายโขง ภาพเขียนที่ผนังอุโบสถได้บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของเมืองเชียงคาน และพุทธประวัติ ที่สอดแทรกเรื่องราว ๆ ต่าง ๆ ได้อย่างลงตัว ทุกๆ วันพระ และวันสำคัญทางพุทธศาสนา จะเต็มไปด้วยผู้คนไม่ว่าจะคนเชียงคานหรือแขกผู้มาเยือนเมืองเชียงคาน ที่พร้อมใจกันมาทำบุญตักบาตรกันพร้อมหน้า

ภาพประกอบ 2 วัดศรีคุณเมือง

วัดศรีคุณเมือง ตั้งอยู่เลขที่ 375 บ้านเชียงคาน หมู่ที่ 1 ตำบลเชียงคาน มีเนื้อที่วัด 5 ไร่ 1 งาน 56 ตารางวา สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2199 มีพระครูบุคคิเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พระยานุทิศพินาศ เป็นประธานฝ่ายฆราวาส วัดศรีคุณเมือง ถือว่าเป็นปูชนียสถานที่ชาวบ้านในเทศบาลตำบลเชียงคานมาทำบุญในวันพระ ในอดีตที่ผ่านมาวัดศรีคุณเมืองเคยมีการพัฒนาบูรณะ

ซ่อมแซมหลังคาเดิมมาแล้วหลายครั้ง โดยการมุงหลังคาและทาสีใหม่ บริเวณผนังเดิมในปี พ.ศ. 2531 ส่วนรูปยักษ์และรูปสิงห์ที่ติดตั้งประดับประดาตกแต่งด้านหน้าทางเข้าสิมนั้น ถูกสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2502 สิมมีรูปแบบของหลังคาแบบล้านนาในลักษณะของการซ้อนชั้นหลังคา นอกจากนี้ในวัดยังมีธรรมาสก์และสลักไม้ลงรักปิดทอง มีศิลาจารึกหน้าอุโบสถ ฮางฮอด มณฑปประดิษฐานรูปปั้นพระวิจิตรธรรมอาจารย์

วัดมหาธาตุ วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่ที่สุดของเมืองเชียงคาน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2197 สร้างขึ้นพร้อมกับการตั้งเมืองเชียงคาน ชาวบ้านเรียกว่า “วัดหลวงพ่อใหญ่” ในอดีตวัดมหาธาตุเคยเป็นที่ว่าการของเมืองเชียงคาน ก่อนที่จะย้ายที่ว่าการเมืองเชียงคานไปอยู่ในบริเวณวัดโพธิ์ชัย และบริเวณวัดท่ากอกในปัจจุบัน ปัจจุบันมีพระครูสุขุมบุญโสภณ เป็นเจ้าอาวาส วัดมหาธาตุได้รับวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2219 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร วัดมีที่ดิน 4 ไร่ 2 งาน มีอาคารเสนาสนะที่ประกอบด้วย สิม ที่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2202 หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ศาลาการเปรียญ อาคารคอนกรีต หอสวดมนต์ กุฏิสงฆ์ ศาลาอเนกประสงค์ ศาลาบำเพ็ญกุศล และซุ้มประตูโขง ห้องส้วมแบบโคโลเนียล (แบบอาณานิคม) ที่อยู่ด้านทิศเหนือของวัด สร้างขึ้นเพื่อการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง นอกจากนี้พระประธานของวัด คือ หลวงพ่อใหญ่ ซึ่งประดิษฐานอยู่บนศาลาการเปรียญ พระแสง คู่พระไตรปิฎกเก่า พระเจดีย์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมและบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์และศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน มีพระอุโบสถไม้เก่าแก่รูปแบบล้านช้าง ภายในประดิษฐานหลวง พ่อใหญ่ บริเวณหน้าจั่วมีภาพเขียนบอกเล่าเรื่องราวประวัติเมืองเชียงคาน และมีเจดีย์ก่ออิฐที่เชื่อกันว่า สร้างทับรูปพญานาค นอกจากนี้ยังมีพระอุโบสถหลังใหม่ ที่สร้างขึ้นในรูปแบบสถาปัตยกรรมล้านช้าง ที่สวยงาม

วัดท่ากอก เป็นวัดที่ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2395 วัดนี้เชื่อกันว่าสร้างโดยพระยาศรีอรรคฮาด เจ้าเมืองคนสุดท้ายของเชียงคาน เดิมตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง เมืองเชียงคานเป็นคุ่มวังน้ำวน ซึ่งมีลักษณะที่เป็นแม่น้ำโขงเว้าเข้ามาในแผ่นดิน ภาษาพื้นบ้านเรียกว่า “คอก” จึงนำมาตั้งเป็นชื่อวัดในปัจจุบัน และเป็นเมืองขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก ตามตำนานกล่าวว่า บิดาของพระยาศรีอรรคฮาด และชาวบ้านช่วยกันสร้างวัด ท่ากอกขึ้น วัดท่ากอกมีคำจารึกว่า สร้างสิมราวปี พ.ศ. 2410 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2410 โดยเขตวิสุงคามสีมา มีความกว้าง 7 เมตร ยาว 13.60 เมตร ปัจจุบันวัดท่ากอก ตั้งอยู่เลขที่ 25 หมู่ที่ 2 บ้านเชียงคาน ถนนชายโขง สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดิน 2 ไร่ 3 งาน โฉนดที่ดินเลขที่ 170 อาณาเขตทิศเหนือจดถนนชายโขง ทิศใต้จดที่ดินชาวบ้าน ทิศตะวันออกจดซอย 21 ทิศตะวันตกจดซอย 22 ภายในวัดท่ากอก มีเสนาสนะประกอบด้วย สิมที่มีลักษณะเป็นอาคารยกพื้นสูงก่ออิฐถือปูน ได้รับแบบอย่างมาจากศิลปะแบบผสมระหว่างญวน ตะวันตกและแบบท้องถิ่น ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ศาลาบำเพ็ญกุศล หอระฆัง

โรงครัว โรงเรือ ภายในอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นขนาดใหญ่ พระพุทธรูปไม้ และศิลาจารีกรูปใบพายเป็นหินทราย

วัดป่าใต้ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2415 เดิมเป็นวัดป่า ตั้งอยู่เลขที่ 383 หมู่ที่ 2 ถนนศรีเชียงคานซอย 17 สังกัดคณะสงฆ์ภิกษุ มีเนื้อที่ 8 ไร่ 3 งาน 20 ตารางวา โฉนดเลขที่ 2483 อาณาเขตทิศเหนือประมาณ 2 เส้น 17 วา จดถนนศรีเชียงคานและบ้านของประชาชน ทิศใต้ประมาณ 3 เส้น 12 วา จดถนนสาธารณะประโยชน์ทิศตะวันออกประมาณ 3 เส้น 17 วา จดถนนสาธารณะประโยชน์ วัดป่าใต้มีอาคารเสนาสนะ ประกอบด้วย ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ 5 หลัง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หน่วยพุทธมามกะอบรมประชาชน ห้องสมุดประจำวัด พระพุทธรูปปูนปั้น พระพุทธรูปไม้ปางห้ามญาติ สูง 2 เมตร มีตู้หนังสือพระธรรมใบลาน

วัดป่าใต้เดิมเป็นวัดป่ามีพระธุดงค์เข้ามาปักกลดและจำพรรษา เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นป่าที่มีความร่มรื่น สงบเงียบ ต่อมาพระครูศรี สิริสุโขและหลวงพรหม รองเจ้าเมืองเชียงคาน พร้อมชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างถาวรวัตถุ เช่น กุฏิขึ้น วัดป่าใต้ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2524 สำหรับเขตวิสุงคามสีมานั้นมีความกว้าง 20 เมตร ยาว 40 เมตร ปัจจุบันมีพระครูปิยธรรมนิวิฐ เป็นเจ้าอาวาสนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 – ปัจจุบัน

วัดโพนชัย พระยาศรีอรรคชาติ เจ้าเมืองเชียงคานกับญาพ่อจารย์ยา ได้บูรณะวัดโพนชัยขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2443 ได้รับวิสุงคามสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2450 ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 357 บ้านเชียงคาน หมู่ที่ 1 ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน มีเนื้อที่ 13 ไร่ 30 ตารางวา มีพระครูมงคลโชติคุณ เป็นเจ้าอาวาส และยังมีการเปิดเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโพนชัยเคยเป็นสถานที่ตั้งของอำเภอเชียงคานมาก่อนที่จะมีการย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งอยู่บริเวณวัดท่ากอก ภายในสิมมีพระประธานของวัดเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ทำขึ้นด้วยการปั้นปูน มีรูปแบบพื้นบ้าน

ญาพ่อจ่านญา (ญาจุ) และพระยาศรีอรรคชาติ ซึ่งเป็นเจ้าเมืองเชียงคานในสมัยนั้น เป็นผู้ก่อสร้างขึ้นคู่กับเมืองเชียงคานเพื่อให้บ่าวไพร่ได้เข้าไปบำเพ็ญกุศลภายในวัด ตลอดจนการพักอาศัย พร้อมทั้งเป็นสถานที่ประชุม ปรีกษาหารือข้าราชการต่างๆ ให้กับชาวบ้านด้วย เพราะในสมัยโบราณจะอาศัยศาลาวัดเป็นจุดรวมของประชาชน จึงนิยมสร้างวัดใกล้กับที่ว่าการของเจ้าเมือง ต่อมา พ.ศ. 2452 เมืองเชียงคานซึ่งมีพระยาศรีอรรคชาติเป็นเจ้าเมือง ได้ตั้งเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดเลย และพระยาศรีอรรคชาติ ได้รับตำแหน่งเป็นนายอำเภอคนแรกของเชียงคาน ในสมัยก่อนอาณาเขตของวัดโพนชัย อยู่ติดกับที่ทำการของพระยาศรีอรรคชาติ (ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านเชียงคานปฐมมาสงเคราะห์) ต่อมาเพื่อความเจริญของอำเภอทางวัดจึงได้แบ่งพื้นที่บางส่วนให้กับส่วนราชการ เพื่อสร้างการประปาเชียงคานขึ้น และมีบางส่วนได้ถูกบุกรุกเป็นที่ทำกิน จึงทำให้วัดโพนชัยมี

สถานที่เหลือเพียง 9 ไร่ และสมัยพระยงเป็นเจ้าอาวาสได้มีการขยายอาณาเขตวัดออกอีก 4 ไร่ 30 ตารางวา ครั้งต่อมาเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน (พระครูมงคลโชติคุณ) เห็นว่าเนื้อที่ของวัดไม่พอกับ การปลูกสร้างกุฏิและทำกิจกรรมต่างๆ จึงได้มีการขยายเขตเพิ่มขึ้นอีก 4 ไร่ รวมเป็นเนื้อที่ทั้งหมด 17 ไร่ 30 ตารางวา

วัดมัทธมมาราม หรือ วัดปากกลาง ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2466 เดิมเป็นวัดที่อยู่บริเวณ ท่าเรือเก่า บริเวณซอย 10 ด้านล่างริมแม่น้ำโขง ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 340 บ้านเชียงคาน หมู่ที่ 1 ตำบลเชียงคาน มีเนื้อที่ 3 ไร่ 2 งาน 56 ตารางวา มีพระอธิการจันทร์ จนทโชโต เป็นเจ้าอาวาส มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์อยู่ในบริเวณวัด วัดมัทธมมาราม ตั้งอยู่ระหว่างคุ้มบ้านเหนือกับคุ้มบ้านใต้ ปัจจุบันมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีลักษณะเป็นแบบภาค กลาง แต่มีการผสมผสานความเป็นท้องถิ่นอีสานด้วยการประดับช่อฟ้ากลาง หรือปราสาทเพ็องไว้ บริเวณกึ่งกลางสันหลังคาตามแบบอย่างของอีสาน ภายในวัดมีพระพุทธรูปทองสำริด ศิลปะเชียง แสนรุ่นสิงห์ 3 หน้าตักกว้าง 11 นิ้ว และยังมีพระพุทธรูปแกะสลักไม้จำนวน 15 องค์

ชุมชนถนนริมโขง (ชุมชนบ้านไม้) เป็นชุมชนบ้านไม้เก่า มีบ้านไม้โบราณที่มีการ ฉาบปูนฝ้าขัดและจากไม้ไผ่ ที่หลงเหลืออยู่เพียงหลังเดียว อีกทั้งยังสามารถเลือกซื้อของฝากของที่ ระลึกได้ที่ร้านขายของที่ระลึกในถนนชายโขง หรือ ที่นิยมเรียกกันว่า “ถนนคนเดิน” และสามารถเดิน ชมบ้านไม้โบราณอายุกว่า 100 ปี โดยลักษณะการตกแต่งร้านอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมอันเก่าแก่ ที่มีมาอย่างยาวนาน มีร้านอาหาร ร้านกาแฟ มุมอ่านหนังสือเล็กๆ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

สวนสุขภาพเฉลิมพระเกียรติ เป็นสวนสุขภาพที่ติดกับแม่น้ำโขง มีการ ตกแต่งให้สวยงามด้วยการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อความร่มรื่น การจัดสรรพื้นที่สำหรับเดิน วิ่งและพื้นที่สำหรับออกกำลังกาย และที่สำคัญมีพื้นที่สำหรับการยี่นชมวัฒนธรรมของชาวบ้านทั้ง ลาวและไทยในการใช้ชีวิตในกลุ่มแม่น้ำโขง

ภาพประกอบ 3 เส้นทางวิ่ง เดิน ขับขี่จักรยานพักผ่อนและชื่นชมกับความงดงามของ
บรรยากาศริมชายฝั่งแม่น้ำโขง

2.5.1 สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการจัดการท่องเที่ยวภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน
จำแนกได้ดังนี้

เกสต์เฮาส์ มีการตั้งชื่อเพื่อการดึงดูดความสนใจรวมทั้งยังเป็นการช่วยสร้างอัต
ลักษณ์ให้กับนักท่องเที่ยว โดยการตั้งเอกลักษณ์ที่ชัดเจนที่สามารถรับรู้ได้ทั้งจากตัวชื่อของพื้นที่หรือ
เอกลักษณ์จากชื่อของบุคคลมาสู่การกำหนดชื่อของเกสต์เฮาส์ที่น่าสนใจขึ้น สำหรับเกสต์เฮาส์ที่อยู่ใน
ในเขตเทศบาลเชียงคานมี 2 ลักษณะดังนี้

1) เกสต์เฮาส์ริมน้ำ ประกอบด้วย แคมป์เกสต์เฮาส์ บ้านต้นโงง เชียงคาน
เกสต์เฮาส์ แฟริเทลเกสต์เฮาส์ เชียงคานริเวอร์วิว เอือนหลวงพระบาง สุเนตตาเกสต์เฮาส์ ชายเคียง
เกสต์เฮาส์ ฯลฯ

2 เกสต์เฮาส์บรรยากาศบ้านไม้ ประกอบด้วย บ้านดอกฝ้ายเกสต์เฮาส์
บ้านเฮริสอร์ท เรือนแรมลูกไม้ จำเลยรัก เอือนพักพูลสวัสดิ์ ฯลฯ

ภาพประกอบ 4 ศูนย์ตาเกสต์เฮาส์ บรรยากาศของปล่อยโล่ง แสดงความดิบของเนื้อไม้ สามารถสร้างอารมณ์แบบอดีตให้นักท่องเที่ยวได้

ร้านอาหาร ประกอบด้วย ลาบลุง ส. ก๋วยเตี๋ยวหมูน้ำตกรสเด็ด จุ่มยายพัด ร้านพี่น้องอาหารตามสั่ง กุ้งไก่เรตเตเตอร์รอง ป้าหวานข้าวปุ้นน้ำแจ่ว ลูกโภชนา ป้าอ้อยข้าวปุ้นน้ำแจ่ว ข้าวเปียกชอย 10 ครั้วโพธิ์ทอง บะหมี่เฟื่องฟ้า ร้านระเบียงโจง ครั้วเหลียวแล จิตสัมตำ ร้านเฮือนหลวงพระบาง ครั้วเหลียวแล ครั้วบ้านสีส้ม ฯลฯ

ภาพประกอบ 5 ร้านอาหารเฮือนหลวงพระบางยามค่ำคืน ที่ให้บริการอาหารพื้นเมืองของเชียงคาน

ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายของที่ระลึกนับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เขตเทศบาลเชียงคาน จากการศึกษาพบว่า มีร้านขายของที่ระลึกทั้งสินค้าในชุมชนและนอกชุมชน โดยมีการวางจำหน่ายทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เช่น เสื้อผ้าฝ้าย โปสการ์ด ผ้าห่มนวม เสื้อยืดพิมพ์ลายที่มีสัญลักษณ์ของเชียงคาน มะพร้าวแก้ว ขนมและอาหารพื้นเมือง มีดังนี้ ไอเดีย ดีดี สบายดีเชียงคาน ลมรำเพย สุณีพรฝ้านวม รักเลย สุข ร่ำรวย ก.ไก่ สองฝั้วเมีย แหนมหมุยขายสมหมาย นิยมไทยบ่วยเชียง สาขา 2

ภาพประกอบ 6 ร้านขายของที่ระลึกภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน

2.6 ด้านสาธารณูปโภค

เทศบาลตำบลเชียงคานมีสาธารณูปโภคให้บริการแก่ประชาชน ได้แก่ สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคดำเนินการจ่ายไฟฟ้า จำนวน 1 แห่ง การประปาส่วนภูมิภาคให้บริการด้านประปา จำนวน 2 แห่ง สำนักงานไปรษณีย์ จำนวน 1 แห่ง และสำนักงานชุมสายโทรศัพท์ 1 แห่ง

2.7 ด้านสังคม

2.7.1 การศึกษา

เทศบาลตำบลเชียงคานมีลักษณะเป็นชุมชนเล็กๆ ที่มีสถานศึกษาอยู่ชุมชน เพื่อที่จะพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับเยาวชน และคนในชุมชน สถานศึกษาในระบบ ประกอบด้วย โรงเรียนเชียงคาน ที่จัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ส่วนโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา คือ โรงเรียนเชียงคาน ปทุมมานุเคราะห์ และโรงเรียนเชียงคานวิจิตรวิทยา สำหรับสถานศึกษานอกระบบนั้นเป็นการศึกษาที่ภาครัฐจัดขึ้น มี 2 กลุ่ม เพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ระดับที่ดีและสูงขึ้น รวมทั้ง

การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพพระยะสั้นด้วย นอกจากนี้ยังมีสถานศึกษาที่มีการจัดเฉพาะกลุ่มคือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน 2 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวันเรียนอีก 4 แห่ง

2.7.2 การนับถือศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม

ประชาชนในเขตเทศบาลโดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 97 และศาสนาอื่นๆ ประมาณร้อยละ 3 โดยในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีวัดพุทธศาสนาจำนวน 8 แห่ง และโบสถ์คาทอลิก 2 แห่ง อำเภอเชียงคานมีเทศกาลและงานประเพณีที่หลากหลายและมีชื่อเสียงตลอดจนยังเป็นประเพณีที่มีการสืบสานและอนุรักษ์กันมาอย่างยาวนาน เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเชียงคาน และวิถีการดำเนินชีวิตเหมือนกับคนอีสานทั่วไปที่ยึดตามแนวทาง ฮิต 12 คอง 14 อาทิเช่น

1) ประเพณีออกพรรษาที่เชียงคาน เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นจากพระวินัยของพระสงฆ์ และผสมผสานกับความเชื่อตามฮิต สิบสอง คลองสิบสี่ งานประเพณีออกพรรษาที่เชียงคานมีจุดเด่นที่มี ฆาตกลอยเคราะห์ ถือเป็นการเสริมดวงชะตา และระลึกถึงพระคุณแม่ น้ำใจ (พระเมตตา) ทำจากหยวกกล้วย ลักษณะคล้ายกระทง ตกแต่งด้วยดอกไม้ เทียน ดอกไม้ ของหวาน เป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และนับว่ามีเพียงแห่งเดียวที่อำเภอเชียงคานซึ่งนักท่องเที่ยวจะถือว่าเป็นโอกาสอันดี ที่จะได้มาร่วมวิถีวัฒนธรรม โบราณที่จัดขึ้นเพียงปีละครั้งเท่านั้น อีกทั้งยังเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน พิธีกรรมหลักๆ ที่ยังคงปฏิบัติสืบมาได้แก่

1.1 การตัดบตรข้าวเหนียว การใส่บตรข้าวเหนียวยามเช้า เป็นกิจกรรมที่นิยมกันมากในหมู่นักท่องเที่ยว เพราะถือว่าการได้มาเยือนต่างบ้านต่างเมืองก็ต้อง การตัดบตรข้าวเหนียวที่เชียงคานนี้ ได้รับวัฒนธรรมมาจากทางหลวงพระบาง จึงถือเป็นอีกหนึ่งเอกลักษณ์ ที่ท่องเที่ยวได้ยากและน่าสนใจ เป็นความงามทางวัฒนธรรม ที่สะท้อนความผูกพันของคนเชียงคานกับพระพุทธศาสนา ที่มีมา ช้านาน

1.2 การไหลเรือไฟ เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของทางอีสาน มีศัพท์เฉพาะท้องถิ่นว่า "เรือไฟ" ซึ่งคล้ายกับการลอยกระทงของภาคอื่นๆ เนื่องจากคาบเกี่ยวอยู่ในระหว่างเดือน 11 และเดือน 12 โดยถูกกำหนดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกปีในเทศกาลออกพรรษาของชาวเชียงคาน ซึ่งคนในชุมชนท้องถิ่นจะมีการออกแบบตกแต่งให้เป็นรูปต่างๆ อย่างสวยงาม เช่น รูปพระปางลีลา พระธาตุและสิมวัดศรีคุณเมือง โดยที่แต่ละคุ้มวัดจะร่วมมือร่วมใจสร้างขึ้นมาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระพุทธศาสนาและองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า

1.3 การทำต้นปราสาทผึ้ง ในอดีตการทำปราสาทผึ้งโบราณ เรียกว่า 'ต้นผึ้ง' หรือ 'ต้นเผิง' ทำ โดยเอาท่อนของต้นกล้วยมาทำเป็นโครงจากนั้นก็ทำเอาดอกไม้ ที่ชาวบ้านจะนำขี้ผึ้งใส่ถ้วยหรือขัน ลงลอยในน้ำร้อนที่ตั้งไฟอ่อน ๆ ให้ขี้ผึ้งละลาย แล้วใช้ผลมะละกอคีบ มาปอกเปลือกตรงส่วนก้น ให้มีความเว้าคล้ายกลีบดอกไม้ จุ่มลงในขี้ผึ้งที่ละลายแล้ว ก่อนยกลงจุ่มในน้ำเย็น

ดอกฝิ่งก็จะหลุดล่อนออกมา ซึ่งทำได้หลายสีสัน โดยใช้สีฝิ่งสีต่างๆ กัน เช่น ขาว เหลืองอ่อน เหลืองเข้ม เหลืองแสด ฯลฯ เอาดอกฝิ่งไปตากแห้งปราสาท ก็จะใช้ไม้กั๊กเสียบดอกบานไม่รู้โรย วางลงตรงกลางดอกฝิ่งเป็นเหมือนเกสรดอกไม้ รูปทรงของปราสาทฝิ่งโบราณจะสร้าง ขึ้นจากโครงไม้ไผ่ ตกแต่งด้วยหยวกกล้วยที่แทงเป็นลวดลายหรือ รูปทรงต่าง ๆ เช่น ทรงตะกุ่ม ทรงหอยมียอดประดับหลังคา ทรงลิ่มหรืออุโบสถแบบอีสาน เป็นต้น

2) ประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระพุทธรูป พระภิกษุสงฆ์และสามเณร รดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุและมอบของที่ระลึกให้แก่ผู้สูงอายุประจำคุ้มวัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน

3) วันสถาปนา ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี เขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีการทำบุญที่วัดของแต่ละคุ้ม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะพากันไปทำบุญที่วัดใกล้บ้านของตนเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลถึงบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วตลอดจนสรรพสัตว์ทั้งหลาย

นอกจากประเพณีดังกล่าวแล้ววัฒนธรรมของชาวเชียงคานยังมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น อันได้แก่ การแต่งกายและภาษาพูดที่มีความคล้ายคลึงกันกับเมืองหลวงพระบาง คนในชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันเป็นเครือญาติ ยังคงความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่น และมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ตัวอย่างเช่น การแต่งกายโดยใส่ผ้าถุงและห่มสไบทำบุญในวันสำคัญและวันพระ การใช้ภาษาพูดไทยเชียงคาน ภาษาเขียนไทน้อย และประเพณีการบายศรีสู่ขวัญต้อนรับแขกผู้มาเยี่ยมเยือนที่มีมาตั้งแต่โบราณ

2.7.3 การสาธารณสุข

ด้านสาธารณสุขเทศบาลตำบลเชียงคานมีสถานพยาบาลและหน่วยงานด้านสาธารณสุข ดังนี้ โรงพยาบาลขนาด 30 เตียง 1 แห่ง สำนักงานสาธารณสุข 1 แห่ง หน่วยควบคุมโรคที่นำโดยแมลง 1 แห่ง สถานพยาบาลเอกชน 2 แห่ง และร้านขายยาแผนปัจจุบัน 7 แห่ง

2.7.4 การรักษาความสงบเรียบร้อย

เทศบาลตำบลเชียงคานมีสถานีตำรวจภูธรเชียงคาน 1 แห่ง

2.7.5 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เทศบาลตำบลเชียงคาน มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำที่กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีต้นกำเนิดจากภูเขาในประเทศทิเบต ไหลผ่านหลายจังหวัดของประเทศไทย และผ่านเทศบาลตำบลเชียงคาน ความยาวประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นแหล่งน้ำการประปาส่วนภูมิภาคใช้ในการผลิตน้ำประปา เพื่อให้ประชาชนได้ใช้อุปโภคบริโภค และยังใช้ในการเกษตรกรรม การประมง ลำน้ำฮวย เกิดจากป่าภูเขาแก้ว ไหลจากตำบลเขาแก้ว ผ่านทางทิศตะวันออกของเทศบาลเชียงคาน มีช่วงความยาวที่ผ่านเขต

เทศบาล ประมาณ 700 เมตร โดยจะไหลลงสู่แม่น้ำโขงประชาชนใช้ประโยชน์ในการเกษตรกรรม และลำน้ำสายยังใช้แบ่งเขตระหว่างเทศบาลและหมู่ 4 บ้านน้อย ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน

ลักษณะทั่วไปของดิน และการใช้ประโยชน์ในที่ดินในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เป็นลักษณะดินปนทราย ดินแม่น้ำและภูเขา โดยมีการใช้ประโยชน์ในที่ดิน แบ่งแยกชัดเจน คือ ด้านทิศตะวันตกของเทศบาลเป็นย่านที่อยู่อาศัย การพาณิชย์ ส่วนด้านทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการ และที่ดินเพื่อการเกษตรรวมทั้งการประมงขนาดเล็ก เป็นต้น

2.7.6 คุณภาพสิ่งแวดล้อม

เทศบาลตำบลเชียงคาน เป็นพื้นที่ชายแดนติดแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติ มีภูเขา และธรรมชาติ ที่งดงาม ในทุกฤดูกาล อากาศบริสุทธิ์ เหมาะแก่การพักผ่อน ท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคี ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

2.7.7 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทำผ้าห่มนวมจากฝ้าย ฝ้ายนวมเป็นงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นที่อยู่คู่กับอำเภอเชียงคานมานาน แต่เดิมนั้นเชียงคานมีพื้นที่ในการปลูกฝ้ายเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันพื้นที่ถูกนำไปใช้ในการกิจกรรมอื่นๆ สำหรับวิธีการทำผ้าห่มนวมนั้น จะเริ่มจากการนำเอาปุ๋ยฝ้ายที่หีบเมล็ดออกแล้วมาคิดให้เป็นปุ๋ยมีลักษณะฟูมาแผ่เป็นผืนให้เสมอกันตามขนาดและน้ำหนักที่ต้องการ ซึ่งขนาดที่ทำกันมีตั้งแต่เล็กสุดจนถึงใหญ่สุด ประมาณ 1 – 3 กิโลกรัม จากนั้นช่างจะใช้ด้ายตัวโตไปมาทางขวาง 2 รอบ ทางตรง 3 รอบ และเฉียง 3 รอบ จากนั้นจึงนำด้ายที่เป็นตาข่ายเล็กๆ ที่เกิดจากการทอตัวโตมาทาบลงบนผืนผ้าฝ้าย เพื่อให้ฝ้ายนวมทนทานไม่หลุดลุ่ย จากนั้นจึงใช้ไม้แผ่นกลมๆ มีที่จับด้านบนมาหมุนคลึงให้ทั่วผืน เพื่อให้เส้นด้ายติดกับปุ๋ยฝ้ายแน่นสนิทไม่หลุดจากกัน เสร็จแล้วจึงกลับด้าน เมื่อจะนำมาขายก็ทำการเย็บปลอกคลุมซ้อนภายนอก

อำเภอเชียงคาน มีถนน 2 สาย สายแรก คือ ถนนศรีเชียงคาน เป็นถนนสายหลักที่จะตรงไปยังอำเภออื่นๆ เช่น อำเภอท่าลี่ อำเภอปากชม และถนนริมโขง ซึ่งอยู่ติดกับแม่น้ำโขง เดิมเป็นเมืองท่าและบริเวณที่มีการค้าขายระหว่างคนเชียงคานกับคนในพื้นที่ใกล้เคียงและคนของประเทศลาว ปัจจุบันถนนเส้นนี้ถือว่าเป็นจุดขายของเทศบาลตำบลเชียงคาน เพราะมีอาคารห้องแถวไม้เก่าๆ 2 ชั้น ตั้งอยู่ 2 ฝากฝั่งของถนนชายโขง อาคารเหล่านี้เดิมเป็นของคนไทยเชื้อสายจีนสำหรับคนไทยอีสานท้องถิ่นแล้ว จะสร้างบ้านแบบบ้านเดี่ยวยกพื้นสูง โดยที่บานเรือนจะเอื้อต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ใต้ถุนบ้านใช้สำหรับการเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ในขณะที่คนจีนส่วนใหญ่จะทำอาชีพค้าขาย บ้านเรือนที่เทศบาลตำบลเชียงคานนั้นด้านหนึ่งหันหน้าออกแม่น้ำโขงด้านหนึ่งหันหน้าเข้าหาถนน ทำให้มีลักษณะเฉพาะ ส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้เก่าประดับบานเฟี้ยม แซมด้วยบ้านใหม่ที่สร้างอย่างไม่แปลกแยก บางบ้านดูเจียบเหงาไร้วิเวกคนอยู่

บางบ้านผู้มีชีวิตชีวาด้วยสมาชิกอันอบอุ่นในครอบครัว บางบ้านก็ปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยเป็นที่พัก เกสต์เฮาส์ ราคาประหยัด บางบ้านเปิดเป็นร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร ร้านนวดแผนโบราณ เรียกว่า เป็นการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยจึงเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงคานในแถบลุ่มน้ำโขง การที่เชียงคานยังคงมีสภาพของการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่เรียบง่าย อยู่กันแบบชนบท และประชาชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี จึงทำให้เป็นที่รู้จัก หลงใหลและคลั่งไคล้เกิดขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่เป็นคนรุ่นใหม่ หรือกลุ่มคนที่โหยหาความงดงามของวิถีในอดีตที่มีความงาม ความเป็นกันเอง ความช่วยเหลือเอื้ออาทรและอยู่กันแบบเรียบง่ายพอเพียง บนพื้นฐานของความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเงื่อนไขทางสังคมของกลุ่ม ซึ่งสิ่งเหล่านี้คาดว่าจะหาได้ยากในสังคมไทย นักท่องเที่ยวต่างที่ต่างทิศทางจึงมีการเดินทางตรงมายังพื้นที่เชียงคาน เพื่อดื่มด่ำกับประสบการณ์และความงามนั้นๆ

แนวคิดด้านการท่องเที่ยว

1. ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism) โดยสรุปว่าหมายถึง การเดินทางออกจากที่พักเป็นการชั่วคราวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติหรือวัตถุประสงค์อื่นใดที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินและผ่อนคลายความเครียดในยามว่าง หรือเมื่อเวลาที่ต้องการจะพักผ่อน ซึ่งอาจเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้และประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยวอีกด้วย

ปัจจุบันถือได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับประเทศที่ไม่มีอุตสาหกรรมหนักเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวนี้ประกอบด้วยธุรกิจโดยตรงและธุรกิจทางอ้อม หรือการสนับสนุนการบริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแก่ชาวต่างชาติถือได้ว่าเป็นสินค้าออกที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าได้ (Invisible Export)

เป็นการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ โดยการขายสินค้า คือ บริการต่างๆ ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศ เพราะก่อให้เกิดอาชีพหลายแขนง นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นการพักผ่อนคลายความตึงเครียด และได้รับความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมและยังเป็นการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง โดยความสำคัญของการท่องเที่ยวมีดังนี้ (สุพัตรา วิชัยประเสริฐกุล. 2545 ; อ้างอิงมาจาก เสรี วังส์ไพจิตร. 2534)

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ โดยนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศชาติ เช่นเดียวกับการส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ คือ ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (Tourism

Expenditure) ที่ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งสามารถคำนวณ รายได้จากนักท่องเที่ยว คือ จำนวนนักท่องเที่ยว x วันพักเฉลี่ย x ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/วัน/คน

2. การท่องเที่ยวแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงินของประเทศ กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาและประสบปัญหาสภาวะการขาดดุลการค้า และดุลชำระเงิน เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาจะต้องพึ่งพิงประเทศที่พัฒนาแล้วในการนำเข้าสินค้าที่ตนเองไม่สามารถผลิตได้ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรและเทคโนโลยีต่างๆ อันเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการผลิตและพัฒนาประเทศ ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีมูลค่าสูงมากเมื่อเทียบกับมูลค่าส่งออกสินค้าทางการเกษตร นอกจากนี้ประเทศกำลังพัฒนายังต้องพึ่งสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เพื่อกู้ยืมเงินมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น รายได้จากการท่องเที่ยวมูลค่านับแสนล้านบาทต่อปี จึงช่วยลดดุลการค้าได้อย่างมาก

3. การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษีรัฐบาล คือ นักท่องเที่ยวต้องจ่ายภาษีต่างๆ เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ นักท่องเที่ยวต้องจ่ายภาษีเมื่อซื้อสินค้าและบริการ และภาษีทางอ้อมที่จะจ่ายอีก เช่น ค่าธรรมเนียมการใช้สนามบิน ค่าภาษีศุลกากร ค่าธรรมเนียมการประทับตราหนังสือเดินทาง และธุรกิจอื่นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ภาษีกรมสรรพากร ภาษีหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นจัดเก็บ ค่ารถบริการต่างๆ เช่น ค่าธรรมเนียมโรงแรม ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายอาหาร สุรา และเครื่องดื่ม เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้ออกไปตามส่วนภูมิภาคของประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจขนาดเล็กจำนวนมาก ดังนั้นรายรับจากการท่องเที่ยวจึงกระจายออกไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็วทั้งระบบเศรษฐกิจ

5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ประชาชนทั้งแรงงานทั่วไป (Unskilled) และแรงงานที่มีความชำนาญ (Skill) เพราะการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนของแรงงานสูงกว่าเครื่องจักร (Labor Intensive Industry)

6. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราอย่างกว้างขวาง ช่วยกระตุ้นการผลิตและการลงทุนในอัตราสูง ด้วยค่าทวีทางเศรษฐกิจ (Economic Multiplier) เป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างยิ่ง เพราะนอกจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะมีผลโดยตรงต่อผู้จัดการที่พักและธุรกิจต่างๆ รวมทั้งสร้างงานอาชีพอีกมากมายแล้ว ผลทางอ้อม จากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ยังทำให้รายได้ของแรงงานในธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ หมุนเวียนรับ - จ่าย ต่อกันหลายรอบ จนกระทั่งถึงจุดสิ้นสุดของตัวเอง ยิ่งหมุนเวียนได้มากรอบเพียงใดก็ยิ่งทำให้มูลค่าของมันเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น

7. การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด (Limitless Boundary Industry) ไม่มีปัญหาเรื่องการผลิตและไม่มีการกำหนดโควตาการจำหน่าย กล่าวคือ การผลิตไม่ขึ้นกับสภาพดินฟ้าอากาศ หรือเครื่องมือเครื่องมือ โดยเฉพาะเจาะจงเหมือนเช่นการผลิตในสาขาอื่น ๆ การ

ท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้ทุกเวลา แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละประเทศแต่ละภูมิภาคของประเทศ และขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลแต่ละประเทศที่จะใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของตน

2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะเข้าเยี่ยมชมนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 45), Collier and Harraway (1997 : 18) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ หรือ 3 As ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่น ความสวยงามตามธรรมชาติศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน ฯลฯ อันเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเยี่ยมชมเยือน ถ้าไม่มีสิ่งดึงดูดใจแล้วนักท่องเที่ยวก็ไม่มีแรงจูงใจมายังสถานที่นั้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึงสิ่งที่จะบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ สะดวกและอยากมาท่องเที่ยวอีก หรือพักอยู่นานขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การขนส่ง การสื่อสาร ไฟฟ้า น้ำประปา ร้านจำหน่ายของที่ระลึกและบริการนำเที่ยว เป็นต้น

3. การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility) หมายถึง การคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงพื้นที่นั้นๆ ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกัน ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง จะเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเข้าถึงได้โดยมีปัจจัย คมนาคมที่สะดวกก็จะมีนักท่องเที่ยวนิยมเข้าไปท่องเที่ยวมาก แต่ถ้าแหล่งท่องเที่ยวอยู่ไกลและ ไม่มีการคมนาคมเข้าถึงได้สะดวกเพียงพอก็จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่นั้นลดความสำคัญลง

โครงการศึกษาวิจัยมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (2541 : 2-5) กล่าวว่านอกเหนือจากปัจจัย ดังกล่าวข้างต้นแล้ว องค์ประกอบด้านการตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Marketing) เป็นอีกปัจจัย หนึ่งที่สำคัญที่จะชักนำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว เพราะการตลาดท่องเที่ยวหมายถึงความพร้อม ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน แล้วใช้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้านสิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ ซึ่งการตลาด การท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธีคือ การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว และการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ เป็นต้น

องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวซึ่งผู้เกี่ยวข้องต้อง พิจารณาในปัจจัยต่างๆ ให้เหมาะสมกับรูปแบบ ลักษณะการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวแต่ละ ประเภทมีความแตกต่างกันไป เช่น การท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) การท่องเที่ยวเชิง นิเวศ (Eco Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural

Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงต้องมีการบริหารจัดการให้เหมาะสม

3. ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวส่งผลกระทบทั้งในด้านดีและด้านลบ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวของการท่องเที่ยวมีดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540)

3.1 ผลกระทบในด้านบวก

1) มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้มาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นดีขึ้น สืบเนื่องจากการก่อให้เกิดการกระจายรายได้ การกระจายโอกาสการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้นทั้งทางตรง เช่น การจ้างงานบุคลากรของธุรกิจต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ พนักงานโรงแรม พนักงานขนส่ง พนักงานบริการนำเที่ยว พนักงานบริการให้เช่าสินค้าและบริการต่าง ๆ และทางอ้อม เช่น คนส่งหนังสือพิมพ์ให้กับโรงแรม คนงานทอผ้า พนักงานเก็บค่ากระแสไฟฟ้า เกษตรกรผู้ผลิตอาหาร พนักงานธนาคาร ฯลฯ

2) ความสะดวกสบายจากการพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการอันเกิดจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลพลอยได้ที่สำคัญต่อคนในท้องถิ่นที่สามารถจะได้ใช้ ความสะดวกสบายเหล่านั้นพร้อมๆ กับแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ จุดตรวจของตำรวจ รถยนต์โดยสาร ฯลฯ

3) การเดินทางท่องเที่ยวช่วยลดปัญหาการอพยพหลังไหลของประชากรสู่เมืองหลวง ซึ่งโดยธรรมชาติของคนทั่วไปหากสามารถสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนก็จะไม่ย้ายถิ่นฐาน และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเปิดโอกาสในการประกอบอาชีพรายย่อยให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งอาจจะเป็นการประกอบอาชีพโดยอิสระ เช่น การขายอาหาร ของที่ระลึก หรือเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น ร้านขนมไทยแม่กิมไล้จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

4) การนำทรัพยากรที่เหลือใช้มาแปรรูป และการส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การนำเศษวัสดุประเภทไม้มาใช้ในการทำของที่ระลึก หรือการประกอบสิ่งประดิษฐ์ เพื่อใช้ตกแต่งอาคารสถานที่ และการนำผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในท้องถิ่นต่างๆ มาพัฒนาและจำหน่ายให้เป็นสิ่งของที่ระลึก

3.2 ผลกระทบด้านลบ

1) การบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์/พื้นที่สาธารณะ การพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ก่อให้เกิดการบุกรุกพื้นที่เขตสงวนและเขตอนุรักษ์รวมถึงพื้นที่สาธารณะต่างๆ ของร้านอาหาร โรงแรม สถานที่ประกอบการ เพื่อนำพื้นที่มาเปลี่ยนแปลงสภาพเพื่อใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว

2) ปัญหาน้ำทิ้ง น้ำทิ้งจากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากสถานที่พักแรม รองลงมาเป็นน้ำทิ้งจากร้านอาหารและสถานบริการในแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำใกล้เคียงหรือแม้กระทั่งมีการต่อท่อน้ำเสียจากห้องสุขาลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ โดยตรง โดยไม่มีการบำบัดเสียก่อน

3) ขยะมูลฝอย แหล่งท่องเที่ยวทุกที่มีปัญหาในเรื่องขยะมูลฝอยในระดับแตกต่างกันไป ทั้งในเรื่องการจัดเก็บที่ไม่ทั่วถึง หรือไม่มีการจัดเก็บ ทำให้มีขยะตกค้างหรือการทิ้งขยะไม่เป็นที่ของนักท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบการที่ไม่มีจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมทิ้งขยะไม่เป็นที่มากกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยจะสังเกตได้จากการทิ้งเศษภาชนะพลาสติก เช่น ขวดน้ำ กล่องโฟม ถูขนมขบเคี้ยวตามข้างทาง หรือแม้กระทั่งในเส้นทางเดิน เช่น เส้นทางเดินชมธรรมชาติบริเวณน้ำตกห้วยแก้วและวังบัวบานในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ ที่มีทิ้งขยะพลาสติกและเศษแก้วจากขวดเครื่องดื่มต่างๆ

4) มลภาวะทางเสียง ส่วนใหญ่เกิดจากการใช้ยานพาหนะหรือเกิดจากการใช้เครื่องกำเนิดไฟฟ้า การเล่นเครื่องดนตรีของสถานบริการ หรือจากเรือโดยสารและกีฬาทางน้ำเช่น เรือยนต์

5) ด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงอาชีพจากชาวไร่ ชาวนา มาทำงานด้านการท่องเที่ยว จะทำให้เกิดปัญหาผลผลิตการเกษตรลดลง ในขณะที่ความต้องการเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาร่วมกันร่วมใช้ ราคาสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น

6) ด้านสังคม

6.1 ความรู้สึกที่นักท่องเที่ยวมีอภิสิทธิ์ ก่อให้เกิดความรู้สึกต่อต้านที่เป็นต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยที่เคยโอปอ้อมอารี มีความเป็นมิตรไมตรีต่อนักท่องเที่ยว

6.2 เกิดปัญหาอาชญากรรมเนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น

6.3 นักท่องเที่ยวบางกลุ่ม มีส่วนในการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นปัญหาของสังคม เช่น การบริการทางเพศ การเสพยาเสพติด ฯลฯ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้กับประเทศ ก่อให้เกิดรายได้ สร้างงานสร้างอาชีพ แต่การท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบต่อทั้งแง่บวกและแง่ลบ นอกจากทำให้เกิดเศรษฐกิจที่ดีแล้วนั้น ยังส่งผลให้เกิดปัญหาหลายๆ อย่างตามมา ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวที่ดีจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ ด้วย

4. องค์ประกอบที่สนับสนุนการท่องเที่ยว

องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกในการเข้าเมือง โครงสร้างพื้นฐาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาลและองค์กรเอกชน

4.1 ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว เป็นข้อความที่มีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งคนในท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว และตัวนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้ใช้บริการทางการท่องเที่ยว

4.1.1 ลักษณะข้อมูลข่าวสารและสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ให้แก่คนในท้องถิ่น

1) การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว และนำเสนอสิ่งที่คนในท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ่งที่ควรปฏิบัติเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น การรณรงค์ไม่ทำลายแหล่งท่องเที่ยว การรณรงค์ไม่โกงราคานักท่องเที่ยว เป็นต้น โดยใช้สื่อ เช่น สิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือแบบเรียน แผ่นพับ นิตยสาร เอกสารสิ่งพิมพ์ในชุมชน หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ผู้นำในท้องถิ่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

2) การอบรมการนำเที่ยวให้แก่คนในท้องถิ่น โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และความสำคัญของท้องถิ่น เพื่อให้สามารถเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวได้ โดยใช้สื่อคือ ผู้นำในท้องถิ่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

4.1.2 ลักษณะข้อมูลข่าวสารและสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยว

1) รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว งานเทศกาล รวมทั้งแผนที่ท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นคู่มือประกอบการเดินทางท่องเที่ยว โดยสื่อต่างๆ ได้แก่ แผ่นพับ หนังสือ เช่น Lonely Planet นิตยสาร เช่น อนุสาร อสท. ซีดีรอม ซึ่งสามารถให้ข้อมูลได้ทั้งภาพเสียงและข้อความ อินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ของสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศต่างๆ เช่น www.tat.or.th และ www.tourismthailand.org เครื่องคอมพิวเตอร์ระบบจอสัมผัส (kiosk) มีลักษณะเป็นตู้คอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถนำเสนอข้อมูลด้วยภาพ เสียง และข้อความ นักท่องเที่ยวสามารถค้นหาข้อมูลได้ด้วยการสัมผัสภาพบนหน้าจอ เพื่อเข้าไปยังข้อมูลที่ต้องการ

2) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพื่อชักจูงนักท่องเที่ยว เช่น การนำเสนอรายการนำเที่ยวในราคาพิเศษ การลดราคาค่าห้องพัก โดยใช้สื่อ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ป้ายโฆษณา แถบพาดข้อความโฆษณาในเว็บไซต์ (Banner) เว็บไซต์ของบริษัทนำเที่ยวและโรงแรม

3) การแนะนำสิ่งที่นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ (Do and Don't) เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวไปเยือน ลักษณะสื่อ เช่นเดียวกับข้อ 1

4) การเตือนสิ่งที้นักท่องเที่ยวควรรู้ให้ความระมัดระวังและแนะนำการป้องกัน เช่น การหลอกลวงในรูปแบบต่างๆ โรคระบาด ลักษณะสื่อเช่นเดียวกับข้อ 1

4.2 ความปลอดภัย และการอำนวยความสะดวกในการเข้าเมือง

ความปลอดภัย นับเป็นปัจจัยหลักส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว หากแหล่งท่องเที่ยวเกิดภาวะสงคราม การประท้วง การก่อการร้ายข้ามชาติ การลอบวางระเบิด หรือมีสถิติการก่ออาชญากรรมในระดับสูง แหล่งท่องเที่ยวนั้นก็มักจะไม่ได้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เช่น ในช่วงที่เกิดวิกฤตทางการเมืองในอินโดนีเซีย ปี พ.ศ. 2541 มีผลผลักดันให้นักท่องเที่ยวยุโรปส่วนหนึ่งหันเหจากอินโดนีเซียมาประเทศไทยมากขึ้น หรือการลอบวางระเบิดสถานทูตสหรัฐอเมริกาในตะวันออกเฉียงกลาง ในช่วงปี พ.ศ. 2542 มีผลให้นักท่องเที่ยวสหรัฐฯ หลีกเลี่ยงการเดินทางไปประเทศในตะวันออกเฉียงกลาง เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายควรที่จะให้ความสำคัญกับปัจจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง การจัดการด้านความปลอดภัย สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ อาทิ

- 1) การแนะนำให้เจ้าของท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว เมื่อได้รับความเดือดร้อน
- 2) การจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อช่วยเหลือและให้บริการต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตำรวจท่องเที่ยว หรือการบริการโทร 1155 รับเรื่องร้องเรียนของนักท่องเที่ยว เป็นต้น
- 3) การแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องการป้องกันและระมัดระวังตน เพื่อมิให้ได้รับอันตรายต่างๆ เช่น การแนะนำการแต่งกายของนักท่องเที่ยวหญิงให้รัดกุม ไม่ล่อตาล่อใจ สามารถป้องกันการถูกข่มขืนหรือถูกกลั่นแกล้งได้
- 4) การกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีป้ายแสดงเตือนภัยล่วงหน้าแก่นักท่องเที่ยวที่เสี่ยงอันตราย เช่น ชายทะเลที่มีคลื่นลมแรง หรือมีพื้นที่ไม่เหมาะสำหรับการลงเล่นน้ำ เป็นต้น
- 5) การขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว

4.3 โครงสร้างพื้นฐาน เป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนให้การท่องเที่ยวสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี และทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวใดที่ขาดโครงสร้างพื้นฐานรองรับที่ดี ก็จะไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวโครงสร้างพื้นฐานหลักๆ สำหรับรองรับการท่องเที่ยว ได้แก่

- 1) ระบบไฟฟ้า จะต้องเพียงพอและให้บริการได้ดี ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายต่อผู้ให้บริการ หรือในกรณีที่เกิดความต้องการที่จะต้องใช้ปริมาณไฟฟ้ามาก

ในช่วงฤดูท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ก็จะต้องมีการเตรียมการรองรับที่ดี เช่น ในบางพื้นที่ที่เป็นเกาะ ไม่มีระบบไฟฟ้าส่วนกลาง แต่จะต้องอาศัยการปั่นไฟใช้ ก็จะต้องมีการเตรียมแบตเตอรี่สำหรับปั่นไฟไว้ให้พอเพียง และกำหนดเวลาปิด-เปิดไฟฟ้า เพื่อประหยัดพลังงานและวางแผนการใช้ไฟฟ้าให้พอเพียง

2) ระบบประปา ที่สะอาด ถูกหลักอนามัย และมีปริมาณเพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยว ความต้องการการใช้น้ำจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่และจุดประสงค์ในการใช้ โดยทั่วไปรีสอร์ทต้องการน้ำสำหรับใช้ 350 - 400 แกลลอนต่อห้องต่อวัน ในขณะที่สนามกอล์ฟต้องการถึง 6 แสน - 1 ล้านแกลลอนต่อวัน

3) ระบบสื่อสาร ที่มีความสะดวก รวดเร็ว และมีปริมาณหน่วยบริการที่เพียงพอ ทั้งนี้แม้ว่านักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจจะต้องการหลีกเลี่ยงจากการสื่อสารกับผู้อื่นในขณะที่ท่องเที่ยว แต่ระบบการสื่อสารก็ยังคงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในกรณีฉุกเฉิน ดังนั้นในแหล่งท่องเที่ยวควรมีการให้บริการการไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)

4) ระบบสาธารณสุข ที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย โดยควรมีจำนวนสถานพยาบาลและโรงพยาบาลในท้องถิ่นที่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว และคำรักษาพยาบาลที่ยุติธรรม นอกจากนี้ในส่วนของสถานที่ท่องเที่ยวเอง ก็ควรมีหน่วยรักษาพยาบาลเบื้องต้นไว้รองรับ โดยควรจัดเตรียมยารักษาโรคให้สอดคล้องกับกิจกรรมและลักษณะของนักท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการผจญภัย ก็ควรมีการเตรียมยาหรือการรักษาอาการบาดเจ็บที่อาจเกิดจากกิจกรรมนั้นๆ ไว้รองรับ หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคนชราไปเที่ยวในระดับสูง ก็ย่อมต้องการการดูแลด้านสุขภาพในระดับสูง โดยควรมียาเกี่ยวกับกระดูก ยาแก้เป็นลม เป็นต้น

5) ระบบขนส่งสาธารณะ เป็นสิ่งจำเป็นในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ในพื้นที่ท่องเที่ยวที่สมบูรณ์แบบ จึงควรมีสถานีการขนส่งต่างๆที่เชื่อมโยงกัน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยควรมีเครือข่ายเชื่อมโยงการขนส่งสาธารณะทั้ง 4 เส้นทาง คือ ทางอากาศ ทางรถไฟ ทางถนน และทางน้ำ เพื่ออำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวจะเคลื่อนย้ายจากจุดหนึ่งในพื้นที่

นอกจากนี้ควรมีป้ายเส้นทางเชื่อมโยงที่ชัดเจนและง่ายต่อความเข้าใจ ตัวอย่างระบบขนส่งสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์แบบ เช่น ระบบรถไฟใต้ดินของกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ที่มีเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆทั้งเมือง รวมทั้งมีสถานีที่สามารถรับนักท่องเที่ยวจากสนามบินได้ทันที และสถานีที่พานักท่องเที่ยวไปลงยังท่าเรือแม่น้ำเทมส์ เพื่อล่องเรือท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีแผนที่แสดงเส้นทางรถไฟตลอดทุกสถานี ทำให้ง่ายแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวลอนดอนด้วยการใช้รถไฟใต้ดิน เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวในการเดินทางจากท่าอากาศยานกรุงเทพไปยังสถานีรถไฟโดยสายสายตะวันออกและสถานีรถไฟหัวลำโพง ด้วยการ

ให้บริการรถปรับอากาศพิเศษ หรือแอร์พอร์ตบัส (Airport Bus) ซึ่งดำเนินการโดยการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย มีทั้งหมด 4 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางจากดอนเมือง – สีลม, 2) เส้นทางจากดอนเมือง – สนามหลวง, 3) เส้นทางจากดอนเมือง – ทองหล่อ, 4) เส้นทางจากดอนเมือง – หัวลำโพง แต่ก็ยังไม่สามารถให้บริการได้ครอบคลุมทุกสถานีขนส่งหลักในกรุงเทพฯ และในปัจจุบันยังมีการพัฒนาระบบการขนส่งให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เช่น รถไฟฟ้ามหานคร และรถไฟใต้ดิน ซึ่งสามารถช่วยเพิ่มความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น เพราะทั้งรถไฟฟ้ามหานคร และรถไฟใต้ดินนั้น ทันสมัย สะดวก และรวดเร็ว เหมาะกับสภาพการจราจรของกรุงเทพฯ เป็นอย่างดี

4.4 การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาลและองค์กรเอกชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นองค์กรฝ่ายรัฐ และองค์กรเอกชน ซึ่งหมายถึงองค์กรประชาชน หรือองค์กรที่ไม่หวังผลประโยชน์ทางการค้า (non government office) และเนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมที่เกิดจากการผสมผสานสินค้าและบริการต่างประเภทเข้าด้วยกัน ลักษณะขององค์กรที่เกี่ยวข้องจึงมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรต่างๆ จากหลากหลายสาขาอาชีพ การแบ่งความรับผิดชอบเรื่องหนึ่งเรื่องใดของแต่ละองค์กรให้เด็ดขาดและชัดเจนจึงเป็นเรื่องยาก องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวมี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ องค์กรของรัฐ และองค์กรเอกชน หรือ องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล

บทบาทขององค์กรเอกชนต่อการวางแผนก่อนข้างจำกัดในเรื่องขอบเขต เนื้อหาของแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จะมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ได้รับผลกำไรตอบแทนสูงสุด และในทางปฏิบัติ การวางแผนและการดำเนินการตามแผนของเอกชนก่อนข้างจะมีความคล่องตัวกว่าและมีประสิทธิภาพสูงกว่าการดำเนินงานของภาครัฐบาล อย่างไรก็ตาม ข้อเสียเปรียบขององค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน คือ การลงทุนจะมีความเสี่ยงสูง

ในเรื่องของการให้การสนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนจะต้องประสานความร่วมมือกัน โดยทั่วไปมักจะเป็นที่เข้าใจกันว่า ภาครัฐบาลมีบทบาทที่จะกระตุ้นส่งเสริมการดำเนินงานของเอกชน ในการจัดสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการลงทุนในด้านการสร้างสาธารณูปโภคที่เอกชนไม่มีขีดความสามารถที่จะดำเนินการเองได้ ส่วนเอกชนนั้น มีบทบาทในการวางแผนพัฒนาสินค้าและบริการในส่วนของตนให้มีประสิทธิภาพที่สุด ประเทศใดก็ตามที่องค์กรของรัฐบาลและเอกชนมีความเข้าใจกัน ร่วมมือกันในการวางแผนพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว ภาคการท่องเที่ยวก็จะพัฒนาเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ ถือเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านซึ่งใช้บ้าน เป็น ศูนย์กลางโดยเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเข้าด้วยกัน ทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหาร การนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม การจัดกิจกรรมที่พักสัมผัสวิถีชีวิตชนบท หรือโฮมสเตย์จึงเป็น กิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาพัฒนาชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำงานร่วมกัน สร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนเป็นหลัก ผลตอบแทนเป็นเรื่องราว หรือเป็นแคร์รายได้เสริม (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. 2550)

ในโลกยุคเสรีไร้พรมแดนและวิถีการดำรงชีวิตของสังคมเมืองที่มีการแข่งขัน เร่งรีบ ทำให้ผู้คนแสวงหาวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และพอเพียงของสังคมแบบเกษตรและสังคมชนบท เป็นสังคมที่แตกต่างจากสังคมเมือง ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิตที่เรียบง่ายพอเพียง และขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ขณะเดียวกันคนในชุมชนเองก็ได้ประโยชน์ในแง่การรักษา และดูแลทรัพยากรท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นและวิถีชีวิตดั้งเดิม กระตุ้นให้คนในท้องถิ่นรักถิ่นฐานบ้านเกิด รวมทั้งมีรายได้เสริม ซึ่งถือเป็นวิถีของการพัฒนาท้องถิ่นบนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน สิ่งที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวในชุมชน คือความเข้มแข็งของชุมชนและสามารถคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน นั้น ๆ อย่างยั่งยืน

1. ความหมายของโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้ความหมายว่า “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” ซึ่งหมายถึง บ้านพักประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน และมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยว โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2548 : 3) ได้ให้คำจำกัดความของโฮมสเตย์มาตรฐานไทยไว้ว่า โฮมสเตย์มาตรฐานไทย หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทมาตรฐานไทย หมายถึง บ้านที่อยู่ในชุมชนชนบท ที่มีประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของ และเจ้าของบ้านหรือสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ประจำหรือสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ประจำ หรือใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในบ้านดังกล่าว นอกจากนี้บ้านดังกล่าวต้องมีความพร้อมในการเป็นโฮมสเตย์ กล่าวคือ

- 1) เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวต้องถือว่าการทำโฮมสเตย์เป็นเพียงรายได้เสริมนอกเหนือรายได้จากอาชีพหลักของครอบครัวเท่านั้น
- 2) มีพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือและไม่ได้ใช้ประโยชน์ สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้
- 3) นักท่องเที่ยวต้องเข้าพักค้างแรมในบ้านเดียวกับที่เจ้าของบ้านอาศัยอยู่ โดยโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตระหว่างกัน
- 4) สมาชิกในครอบครัวต้องมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักค้างแรมในบ้าน พร้อมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้นแก่นักท่องเที่ยว
- 5) เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัว ให้ความสำคัญร่วมมือกับชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์เป็นอย่างดี
- 6) บ้านนั้นควรเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ที่ร่วมกันจัดการโฮมสเตย์ของชุมชนนั้น

จากนิยามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาได้สรุปความหมายของโฮมสเตย์ ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ว่า โฮมสเตย์ หมายถึง บ้านพักที่อยู่ในชุมชนบ้านไม้ ที่มีประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของบ้าน และสมาชิกในครัวเรือนอาศัยอยู่ประจำ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าพักร่วมกับเจ้าของบ้านได้ ซึ่งสมาชิกในบ้านมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวและพานักท่องเที่ยว เที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวและทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เล่นน้ำตก ขี่จักรยาน นั่งเรือ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ

2. ประวัติและที่มาของโฮมสเตย์

2.1 ประวัติของโฮมสเตย์ในต่างประเทศ

Michale Macnulty (2544 : 10) กล่าวถึงจุดกำเนิดของโฮมสเตย์ว่า ในทวีปยุโรปยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้คนเริ่มแสวงหาความสงบสุข และการพักผ่อนที่เงียบสงบในพื้นที่ชนบท ซึ่งห่างไกลจากชุมชนเมืองและความกดดันของสงครามที่เพิ่งผ่านพ้นมา อย่างไรก็ตามในยุคนั้น คนร่ำรวยเท่านั้นที่สามารถเข้าพักในโรงแรมที่หรูหรา ซึ่งตั้งอยู่ในชนบทที่มีทิวทัศน์งดงาม ดังนั้นแนวความคิดในการพักแรมกับเจ้าของบ้านในพื้นที่ชนบทและเพลิดเพลินกับสภาพธรรมชาติเริ่มก่อตัวขึ้นและได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก

ประเทศออสเตรเลียเป็นหนึ่งในประเทศแรกในภูมิภาคยุโรปที่มีการเที่ยวและพักแรมกับบ้านพักในฟาร์ม (Farmhouse) ซึ่งตั้งอยู่ในชนบทที่ห่างไกล หลังจากนั้นประเทศอื่นๆ ก็เริ่มดำเนินการบ้าง อาทิ อังกฤษ เยอรมนี ไอร์แลนด์ นักจากจุดนั้นก็เกิดการเรียกชื่อที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ ที่พักพร้อมอาหารเช้า (Bed & Breakfast House : B&B) บ้านพักในฟาร์ม (Farmhouse) เกสต์เฮาส์ (Guesthouse) และโฮมสเตย์ (Home stay) ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศ

วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเรียกที่พักประเภทนี้ว่าอย่างไร ที่พักทั้งหมดในประเภทนี้จะต้องตั้งอยู่ในชนบทที่ห่างไกลจากเมืองและจากแหล่งชุมชนที่มีประชากรหนาแน่น

ทั้งนี้การจัดทำโฮมสเตย์ในประเทศไอร์แลนด์นั้น ถือว่าผู้ที่มาพักเป็นแขกของบ้าน มิใช่นักท่องเที่ยว (Be a guest, not just a tourist) ถึงแม้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยทั่วไป จะถือว่าที่พักประเภทโฮมสเตย์ หรือที่พักพร้อมอาหารเช้า (B&B) เป็นที่พักที่ประหยัด มีราคาถูก แต่ในความเป็นจริงนั้น การพักโฮมสเตย์ผู้พักสามารถสัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว เจ้าของบ้าน และชุมชนในพื้นที่ รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่าง ความสงบเงียบ ตลอดจนกิจกรรมเฉพาะท้องถิ่นซึ่งชุมชนมีเวลาว่างที่จะเสนอสิ่งเหล่านี้ให้กับผู้ที่มาพักได้ รวมทั้งความเป็นมิตรที่มีพร้อมตลอดเวลา ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานี้ นักท่องเที่ยวสามารถหาได้จากการพักโฮมสเตย์เท่านั้น มิใช่สามารถหาจากการพักแรมประเภทอื่นๆ ได้ ความนิยมในที่พักแรมประเภทนี้เริ่มเพิ่มมากขึ้น กลายเป็นแนวความคิดใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นั่นคือ การท่องเที่ยวชนบท (Rural Tourism)

ในพื้นที่ชนบท นอกเหนือจากการพักโฮมสเตย์แล้ว นักท่องเที่ยวยังมีความต้องการประเภทที่พักแรมที่แตกต่างกันออกไปอีก อันครอบคลุมถึง กระท่อมหรือชาเล่ย์ ที่นักท่องเที่ยวสามารถประกอบอาหารได้เอง (Self-catering chalets & cottages) บ้านพักตากอากาศ (Rest house) บ้านพักในป่า (Forest lodges) แคมป์และคาราวาน (Camp & Caravan) ซึ่งขณะนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและมีส่วนแบ่งตลาดที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

2.2 ประวัติของโฮมสเตย์ในประเทศไทย

1. ยุคเริ่มต้น (ปี 2503 -2525) กระจายอยู่ในกลุ่มนิสิต นักศึกษา กลุ่มออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท ต้องเรียนรู้วิถีชีวิต รับทราบปัญหาในชนบท เพื่อนำมาพัฒนาสังคมตามอุดมคติ และกระจายอยู่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่นิยมทัวร์ป่า โดยเฉพาะในแถบภาคเหนือ ของประเทศไทย นักท่องเที่ยว จะพักตามบ้านชาวเขา โดยจุดพักนั้นจะขึ้นอยู่กับเส้นทางเดินป่า

2. ยุคกลาง (ปี 2526-2536) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมทัวร์ป่า เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น การพักค้างในรูปแบบ Home Stay ได้รับการพัฒนารูปแบบและกิจกรรม โดยกระจายไปยังหมู่บ้านชาวเขา ที่กว้างขวางมากขึ้น ในระยะนี้ มีการท่องเที่ยวในรูปแบบทัวร์ป่าที่มีการจัด Home Stay เริ่มสร้างปัญหาสังคม อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาการปล้น ขโมย ปัญหาการฆ่าชิงทรัพย์

3. ยุคตั้งแต่ปี 2537 - ปัจจุบัน ยุคนี้เป็นการเน้นกระแส การพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจะพบได้ว่า การท่องเที่ยว จะมีแนวโน้มที่จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในระยะประมาณปี 2537-2539 ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย เริ่มมีการท่องเที่ยวในรูปแบบ Home Stay โดยกลุ่มนำร่องคือ กลุ่มที่เป็นนักกิจกรรมสังคม ทั้งรุ่นเก่า และ รุ่นใหม่ เท่าที่สืบค้นพบว่า พื้นที่ที่ดำเนินการเรื่อง Home

Stay ก็จะเป็นพื้นที่ที่องค์กรพัฒนาเอกชนไทย เข้าไปดำเนินการ เช่น เกาะยาว จ.พังงา (กลุ่มประมงชายฝั่ง/อวนลาก อวนลุน) หลังจากพื้นที่เกาะยาว จ.พังงา ได้มีพื้นที่อื่นเพิ่มขึ้น อาทิ หมู่บ้านคีรีวง จ.นครศรีธรรมราช บ้านแม่ทา จ.เชียงใหม่ (กลุ่มเกษตรทางเลือก) บ้านผู้ใหญ่วิบูลย์ เซยเฉลิม (เกษตรยั่งยืน) ปี 2539 เป็นต้นมา ได้มีการเคลื่อนไหวขึ้นในกลุ่มนักธุรกิจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โดยนำเสนอรูปแบบ การท่องเที่ยวผสมผสานระหว่าง Adventure Ecotourism และ Home Stay

จากการที่รัฐบาลได้ประกาศให้ปี 2541-2542 เป็นปีท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ทุกหน่วยงาน ของภาครัฐมีนโยบาย สนับสนุนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยว ในแหล่งชุมชน และขยายกิจกรรม Home Stay เพิ่มมากขึ้น เช่น หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง อ.ภูฉิมรายณ์ จ.กาฬสินธุ์ บ้านทรงไทยปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม รวมทั้งพื้นที่ชนกลุ่มน้อย หมู่บ้านชาวเขาก็กมีการสนับสนุนการจัดกิจกรรม Home Stay ด้วยเช่นกัน

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้รับความนิยมนิยมมากขึ้น ทั้งในกลุ่มชาวไทยและ ชาวต่างประเทศ มีการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน เพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม หัตถกรรมของท้องถิ่น โดยมี Home Stay ที่มีความหมายมากกว่า เป็นที่พัก เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง ซึ่งยึดเอารูปแบบ ที่พักเป็นศูนย์กลางและจัดให้มีกิจกรรมในด้านต่างๆ ตามความต้องการของ นักท่องเที่ยว อย่างหนึ่ง ซึ่งยึดเอารูปแบบที่พักเป็นศูนย์กลาง และจัดให้มีกิจกรรมในด้านต่างๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมอยู่ด้วย (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. 2551 : 34)

3. ทรัพยากรของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

3.1 ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

- 1) ด้านการตลาด ได้แก่ ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนหรือ หมู่บ้านที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักและอาหาร จะจัดให้นักท่องเที่ยวได้พักค้างคืนในสถานที่ที่จัดไว้ในหมู่บ้านหรือภายในบ้านของชาวบ้าน โดยนักท่องเที่ยวจะร่วมกิจกรรมและวิถีชีวิตเดียวกับชาวบ้าน ตั้งแต่วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ จนถึงการทำมาหากิน ศูนย์ข่าวสารการท่องเที่ยว ภายในหมู่บ้านทุกครัวเรือนจะสามารถให้ข้อมูลพื้นฐานทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ระบบการจองที่พัก จะมีการจัดการผ่านผู้ประกอบการ ที่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ ยานพาหนะ นักท่องเที่ยวจะใช้ยานพาหนะต่างๆ เช่นเดียวกับชาวบ้านยกเว้นกรณีจำเป็น เช่นการเดินทางมาและจากไป อาจจะต้องจำเป็นต้องใช้ยานพาหนะที่รวดเร็วและสะดวกสบายมากกว่า สิ่งดึงดูดเชิงจิตวิทยา ได้แก่ อธิษาศัยไมตรี การต้อนรับอย่างอบอุ่นตามแบบขนบธรรมเนียม ประเพณีของไทย

3.2 ทรัพยากรที่มุ่งเน้นการดำเนินการ

- 1) การวางแผนและกำหนดกิจกรรม เช่น การเรียนรู้การทำอาหารไทย การเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน การเรียนรู้วิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้าน
- 2) ระบบขนส่ง เช่น การปรับสภาพภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้านให้มีความงามอย่างธรรมชาติ ดูแลรักษาความสะอาดของถนนหนทางในหมู่บ้าน จัดระบบการคมนาคมระหว่างตัวเมืองกับหมู่บ้าน
- 3) เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด ระบบประปาหรือไฟฟ้าที่มีความปลอดภัยในการบริโภค
- 4) ระบบสนับสนุนอุตสาหกรรม เช่น ศูนย์อนามัย มีระบบรักษาความปลอดภัย มีแหล่งผลิตอาหารตามธรรมชาติของหมู่บ้าน
- 5) ระบบแรงงาน เช่น การฝึกอบรม และฝึกทักษะการบริการเท่าที่จำเป็น
- 6) เงินทุน การจัดการโฮมสเตย์ ไม่จำเป็นต้องใช้เงินทุนในการดำเนินการมากนัก การจัดหาหรือสร้างสิ่งแปลกปลอมในวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำในการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

3.3 การจัดการโฮมสเตย์เบื้องต้น

หลักการของโฮมสเตย์ เป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกฝ่ายตั้งแต่รัฐบาลไปจนถึงชุมชน จะต้องเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับโฮมสเตย์หลงทาง และก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง ประการแรก ต้องไม่ถือเป็นการนโยบายว่าจะต้องมีโฮมสเตย์เกิดขึ้นในทุก ๆ หมู่บ้าน แต่ต้องคำนึงถึงความพร้อม ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเป็นสำคัญ และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ และให้เข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกว่า การท่องเที่ยวนี้จะเป็นเพียงรายได้เสริมมิใช่รายได้หลักของชุมชน

โดยสรุปชุมชนต้องมีความเข้มแข็งมีความรู้เท่าทันสิ่งที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง และเข้าใจวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ตนกำลังดำเนินการ เนื่องจากโฮมสเตย์ มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่บ้านพักในชุมชน ดังนั้น การจัดการเกี่ยวกับที่พัก จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ชุมชนหรือเจ้าของบ้านต้องมีหลักและแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งอาจเรียกว่าบัญญัติ 10 ประการ ดังนี้

1. เตียงนอนที่สะอาด สะดวก ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ในราคา สมเหตุสมผล
2. ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด
3. อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี
4. ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม
5. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น
6. กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิ เดินป่า ตกปลา ขี่ม้า ปีนเขา ขี่จักรยาน

7. ร้านค้าทั่วไปและร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก
8. ความบันเทิง การแสดงพื้นบ้าน อาทิ ดนตรี การเดินรำ
9. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
10. ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของ เจ้าบ้าน

แนวทางของโฮมสเตย์หรือบัญชี 10 ประการ ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าเกี่ยวข้องกับ การจัดบ้านพัก 5 ข้อด้วยกัน ได้แก่ 1, 2, 3, 4, และ 10 ส่วนข้ออื่น ๆ กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่เป็น สิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว และเป็นกิจกรรมที่ชุมชนจัดให้นักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมดังกล่าว สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง มิใช่เป็นการจัดฉากแต่อย่างใด

โฮมสเตย์นับเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบท ซึ่งจะให้ผลประโยชน์อย่างมากขึ้น ในอนาคต ดังนั้นการจัดการจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน และพิจารณาได้ในหลายความหมาย เช่น

- 1) เป็นความคิดรวบยอดในการจัดการท่องเที่ยวแสดงให้เห็นผลได้ 2 ด้านพร้อม ๆ กัน คือ การปรับปรุงคุณภาพของสวัสดิการชุมชน และปรับปรุงสภาพแวดล้อมไปด้วย
- 2) เป็นปรากฏการณ์ในการพัฒนาชนบทที่เป้าหมายเกิดจากปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยต่างๆ เช่น ทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยี และงบประมาณ
- 3) เป็นกลยุทธ์ การจัดทำแผนที่ที่ดีที่สุดเพื่อให้ผลประโยชน์ตกแก่สังคมมากที่สุดด้วยความร่วมมือระหว่างเจ้าบ้าน นักท่องเที่ยว และความสอดคล้องของสิ่งแวดล้อม
- 4) เป็นวิชาการ เป็นที่รวมของสหวิชาการต่างๆ วิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยว การจัดการทางการตลาด วิชาการด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และเกษตรศาสตร์ ซึ่งได้นำมา ประยุกต์ใช้ประสานกัน

นอกจากนี้หากพิจารณาในแง่การจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ สามารถตอบสนองความต้องการใหม่ๆ ของลูกค้าได้ เช่น

จุดประสงค์ใหม่ (New objectives) ปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการใช้เวลาในวันหยุดเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อค้นหาประสบการณ์สิ่งแปลกใหม่ของชีวิต นักท่องเที่ยว รุ่นใหม่ๆ ต้องการค้นหาวัฒนธรรมที่ตนไม่คุ้นเคย และต้องการได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่มากกว่า การใช้เวลาพักผ่อนในวันหยุดตามชายหาดต่างๆ

ที่พักแบบเรียบง่าย (Less lavish accommodation) คนทั่วไปต้องการที่พักที่สะอาด แม้ว่าจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ครบตามมาตรฐาน ดังนั้นที่พักประเภทกระท่อม โรงนา ก็อาจเสนอให้ลูกค้าได้

ลดการพึ่งพาวัตถุนิยม มีกิจกรรมหลากหลายที่เอื้อต่อการสัมผัสกับธรรมชาติ ให้คุณค่าทางจิตใจ และนำไปสู่การแสวงหาใหม่ๆ เช่น การปีนเขา การตั้งแคมป์แทนการพักอาศัย ตามโรงแรม

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ดำเนินการบนแนวคิดของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ นอกเหนือจากลักษณะรูปธรรมด้านอื่นๆ เช่น การดำน้ำ เดินป่า ฯลฯ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นี้สามารถตอบสนองความต้องการใหม่ๆ ของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ ให้คุณค่าแก่วัฒนธรรมและระบบนิเวศในชุมชนได้มากกว่า โดยชุมชนจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อีกทั้งยังมีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ตั้งแต่การกำหนดกิจกรรม การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว การเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวจนถึงการพัฒนาชุมชนในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจุบัน แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา (People Participation for Development) ได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนาทุกภาคส่วนหรือในลักษณะเบญจภาคี ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และประชาชนรวมพลังกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (สุธีร์ วรประดิษฐ์, 2548)

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

Lundy (2542 : 11) กล่าวว่า “การให้โอกาสให้ประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดความต้องการของตนเองเป็นการเสริมพลังอำนาจให้ประชาชนระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับการพัฒนาเพียงฝ่ายเดียว”

สายทิพย์ สุกติพันธ์ (2534 : 22) กล่าวว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงกลไกในการพัฒนาจากการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงหมายถึงการคืนอำนาจ (Empowerment) ในการกำหนดการพัฒนาให้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการริเริ่มและดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่การพัฒนา การแก้ไขปัญหา การกำหนดอนาคตของประชาชนเอง

สุมาลี เพิ่มแพงพันธุ์ และยุพา พูนขำ (2540 : 15) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันตัดสินใจในสิ่งที่มีผลกระทบต่อชีวิตของบุคคล และชุมชนที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ การมีส่วนร่วมถือเป็นโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตย และเป็นมาตรฐานที่ใช้วัดระดับประชาธิปไตยในสังคมนั้นๆ และยังหมายถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของการเป็นประชากร

สุรินทร์ คล้ายจินดา (2539 : 26) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่คนเข้ามาร่วมกิจกรรมในสภาพที่มีความต้องการ ความสนใจและเป้าหมายร่วมกัน ทั้งในทางเศรษฐกิจ

สังคม และการเมือง โดยเริ่มต้นด้วยการร่วมมือปรึกษาหารือ ลงมือปฏิบัติและทำการประเมินผล แล้วเริ่มต้นใหม่เป็นเช่นนี้ไปเรื่อยๆ

อาคม อาจแสง (2546 : 47) กล่าวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เช่น กิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ หลายรูปแบบ หลายวิธีการ แตกต่างไปตามวัตถุประสงค์ ทำให้นิยามและความหมายของการมีส่วนร่วมต่างกันไปบ้าง โดยมีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และองค์การสหประชาชาติ กล่าวว่า การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะจำกัด เฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหนึ่งๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบคลุมประเด็นดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน และการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย และการวางแผน การดำเนินการ โครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

2) การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้ามาเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตย เอื้อให้เกิดความพยายามพัฒนาการแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน และการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย และการวางแผน การดำเนินการ โครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ดิน

4) ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจผิดแผกแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายและโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ดังนั้นจากที่มีผู้ให้นิยามข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงการที่กลุ่มคนที่อยู่ในสังคมหรือชุมชนเดียวกัน ได้มีการตัดสินใจร่วมกันในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน โดยการร่วมมือกันและลงมือปฏิบัติ รวมทั้งประเมินผลให้สำเร็จตามเป้าหมาย

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน (สุธีร์ วรประดิษฐ์. 2552 : 14 - 42)

การมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไปสามารถสรุปได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public information) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของ

โครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าว จะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบเพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมหรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะทางเลือกในการตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้มีอำนาจตัดสินใจ ในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบ รูปแบบที่พบเห็นบ่อยได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community meeting) การประชุมลักษณะนี้ จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และตอบข้อซักถาม การประชุมในระดับนี้อาจจะจัดในระดับที่กว้างขึ้นได้ เพื่อรวมหลายๆ ชุมชนในคราวเดียวกัน ในกรณีที่มีหลายชุมชนได้รับผลกระทบ

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการจำเป็นต้องมีการจัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกเข้ามาช่วยอธิบายซักถาม และให้ความเห็นต่อโครงการ การประชุมอาจจะจัดขึ้นในที่สาธารณะทั่วไป ผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะและผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ การประชุมคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน ซึ่งอาจมาจากการร่วมกันกำหนดขึ้น ทั้งนี้รูปแบบการประชุมไม่ควรจะเป็นทางการมากนัก การจัดประชุมจึงอาจจัดในหลายวันและไม่จำเป็นว่าจะต้องจัดเพียงครั้งเดียวหรือสถานที่เดียวตลอดไป

3.4 การร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ง่ายๆ อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเลือกตัวแทนของตนเข้านั่งในคณะกรรมการไคคณะกรรมการหนึ่งที่มีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทชี้แนะการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้นๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

การมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีเนื้อหาประกอบด้วย

1. การเน้นคุณค่าการวางแผนระดับท้องถิ่น
2. การใช้เทคโนโลยี/ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น
3. การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพประชาชนให้สามารถดำเนินการพัฒนาด้วยตนเองได้

4. การแก้ไขปัญหาของความต้องการพื้นฐาน โดยสมาชิกชุมชน
5. การเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามแบบประเพณีดั้งเดิม
6. การใช้วัฒนธรรมและการสื่อสารที่สอดคล้องกับการพัฒนา โดยใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสมและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีนักวิชาการจากภายนอกเป็นผู้ส่งเสริม/สนับสนุน ทั้งในด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

ทศพล กฤตยพิสิฐ (2537 : 17) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการตลอดจนแนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี ฯลฯ จากองค์กรภาคีพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นการประเมินว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด การประเมินอาจประเมินแบบย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรืออาจประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอด

3. ลักษณะของการมีส่วนร่วม

Cohen และ Uphoff (1977 : 6) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา โดยทั่วไป ประชาชนอาจเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร เข้าร่วมในการนำโครงการไปปฏิบัติ โดยเสียสละทรัพยากรต่าง ๆ เช่น แรงงาน วัสดุ เงิน หรือร่วมมือในการจัดกิจกรรมเฉพาะด้าน เข้าร่วมในผลที่เกิดจากการพัฒนาและร่วมในการประเมินผลโครงการ นอกจากลักษณะการมีส่วนร่วมดังกล่าวมาแล้ว ยังมีผลการศึกษาคืออีกบางส่วนที่กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม โดยแบ่งตามบทบาทและหน้าที่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา (Lee. 1970) ดังนี้

1. เป็นสมาชิก (Membership)
2. เป็นผู้เข้าประชุม (Attendance at meeting)
3. เป็นผู้บริจาคเงิน (Financial Contribution)
4. เป็นประธาน (Leader)
5. เป็นกรรมการ (Membership in Committees)

กล่าวโดยสรุปลักษณะการมีส่วนร่วมอาจแบ่งโดย

1. การสนับสนุนทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน การช่วยทำกิจกรรม ร่วมประชุมร่วมแสดงความคิดเห็น

2. อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ ความเป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก

ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วม นอกจากการปลูกฝังจิตสำนึกแล้วจะต้องมีการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางซึ่งควรพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของภาครัฐ ทั้งในระดับนโยบายมาตรการ และการปฏิบัติที่เอื้ออำนวย รวมทั้งการสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นที่จะต้องทำให้การพัฒนาเป็นระบบเปิด มีความเป็นประชาธิปไตย มีความโปร่งใส รับฟังความคิดเห็นของประชาชนและมีการตรวจสอบได้

2. ปัจจัยด้านประชาชน ที่มีสำนึกต่อปัญหาและประโยชน์ร่วม มีสำนึกต่อความสามารถและภูมิปัญญาในการจัดการปัญหา ซึ่งเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่มองค์กร เครือข่ายและประชาสังคม

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนา ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมกระตุ้น สร้างจิตสำนึก เอื้ออำนวยกระบวนการพัฒนา สนับสนุนข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากรและร่วมเรียนรู้กับสมาชิกชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึงการพัฒนาความสามารถหรือศักยภาพของประชาชนต่อการดูแลและจัดการกับทรัพยากรที่มีให้ชุมชน ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ของตนด้วย ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพราะเมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะทำให้เกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของ ตลอดจนจัดกิจกรรมและวางแผนดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นมาตรการที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและเกิดการจัดการอย่างยั่งยืนต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

กิตติชัย เจริญชัย (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาศักยภาพของชุมชน ความรู้ความเข้าใจของผู้ประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านชะชอม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบทรวมทั้งผู้ประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

จงรักษ์ อินทยนต์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการที่ประชาชนจะเข้าร่วมจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โป่งร้อน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่าประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการเสนอความคิด การวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการ การแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสมและโปร่งใส ตรวจสอบได้จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชน เพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้อยู่อย่างยั่งยืน

นวัตน์ เพ็ชรเรือนทอง (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน โดยให้ความสำคัญด้านความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วม กับเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลบางปอ พบว่าระดับความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านการจัดทำแผนพัฒนา การสนับสนุนส่งเสริมตัวแทนชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบางปอควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพราะจะเกิดผลดีต่อการพัฒนาองค์กรต่อไป

นภัก วัฒนคุณ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว เวียงท่ากาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในเรื่องของแรงงาน การปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือแบบแผนที่ได้กำหนดไว้แล้ว แต่ยังไม่มีความต้องการมีส่วนร่วมในเรื่องของการวางแผนงาน และกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ใช้สำหรับการท่องเที่ยว

สมนึก เขียววิชัย (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสามารถของประชาชนในการต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่เทศบาลนครตรัง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าประชาชนมีความรู้ความสามารถในการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยว ตลอดจนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าส่งผลกระทบต่อประชาชนภายในชุมชน แต่ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นยังมีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกระบวนการจัดการ การกำหนดนโยบายต่างๆ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

สายรุ่ง ดินโคกสูง (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทัศนะของชุมชน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการท่องเที่ยว ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวภายในชุมชน ปัญหาและอุปสรรครวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านชบา พบว่า การจัดการท่องเที่ยวของชาวบ้านมีโครงสร้างการบริหารที่ไม่ซับซ้อนตั้งอยู่บนพื้นฐานความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ชาวบ้านได้ให้ความสำคัญในด้านการบริหารจัดการที่ต้องมีคณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง โดยที่ชาวบ้านต้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเป็นเจ้าของร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยว สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของชาวบ้านคือปัญหาที่เกิดจากภัยธรรมชาติซึ่งจะเกิดน้ำท่วมทุกปีซึ่งเป็นเรื่องที่ชุมชนจะต้องเผชิญ ชาวบ้านได้เสนอแนะและ

แนวโน้มการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในอนาคตว่า หากได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการจะทำให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สุชาดา วงษ์ชัยภูมิ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพบริบทพื้นฐาน วิธีการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อวิเคราะห์เสนอแนะแนวทางและวิธีการจัดการที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งการวิจัยครั้งเป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ พบว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านปราสาทนั้นเป็นช่วงที่มีกฎระเบียบ แบบแผนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และชุมชนมีการแบ่งแยกหน้าที่รับผิดชอบเป็นกลุ่มการทำงานด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนกันและกัน ประกอบกับมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและองค์กรการพัฒนา ซึ่งให้ความสำคัญกับการดำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษให้คงอยู่และถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน รวมถึงต้องการให้มีการพัฒนาปรับปรุงการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สุนันทา จันทวารา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหาดคู่มือ

จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การค้นหาปัญหา การวางแผน การร่วมปฏิบัติงาน การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล แต่ยังคงอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทศนคติต่อการท่องเที่ยว ประโยชน์ที่ได้รับ ความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว การสนับสนุนของภาครัฐ และการชักชวนของภาครัฐและเอกชนในการเข้ามามีส่วนร่วม
งานวิจัยต่างประเทศ

Fiona Loke และ Yuzhen Chen (2009 : Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในสิงคโปร์ โดยใช้วิธีการสำรวจความเป็นไปได้ในการเกิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศสิงคโปร์ การเติบโตด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ต้องมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างเจ้าของบ้านพักแบบโฮมสเตย์กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากสิงคโปร์เป็นเมืองอุตสาหกรรมในขั้นแรกดูเหมือนไม่น่าจะเป็นสถานที่สำหรับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แต่ผลจากการสำรวจและแนวโน้มในปัจจุบันบ่งชี้ว่ามีศักยภาพสำหรับการพัฒนาได้ในอนาคต ซึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐบาลในการพัฒนา โฮมสเตย์สามารถเพิ่มความหลากหลายทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวและส่งผลกระทบต่อการแข่งขันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น

Kanoknon Seubsamarn (2009 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเลือกใช้โฮมสเตย์และความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวในประเทศไทย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแรงจูงใจและลักษณะทางประชากรของ

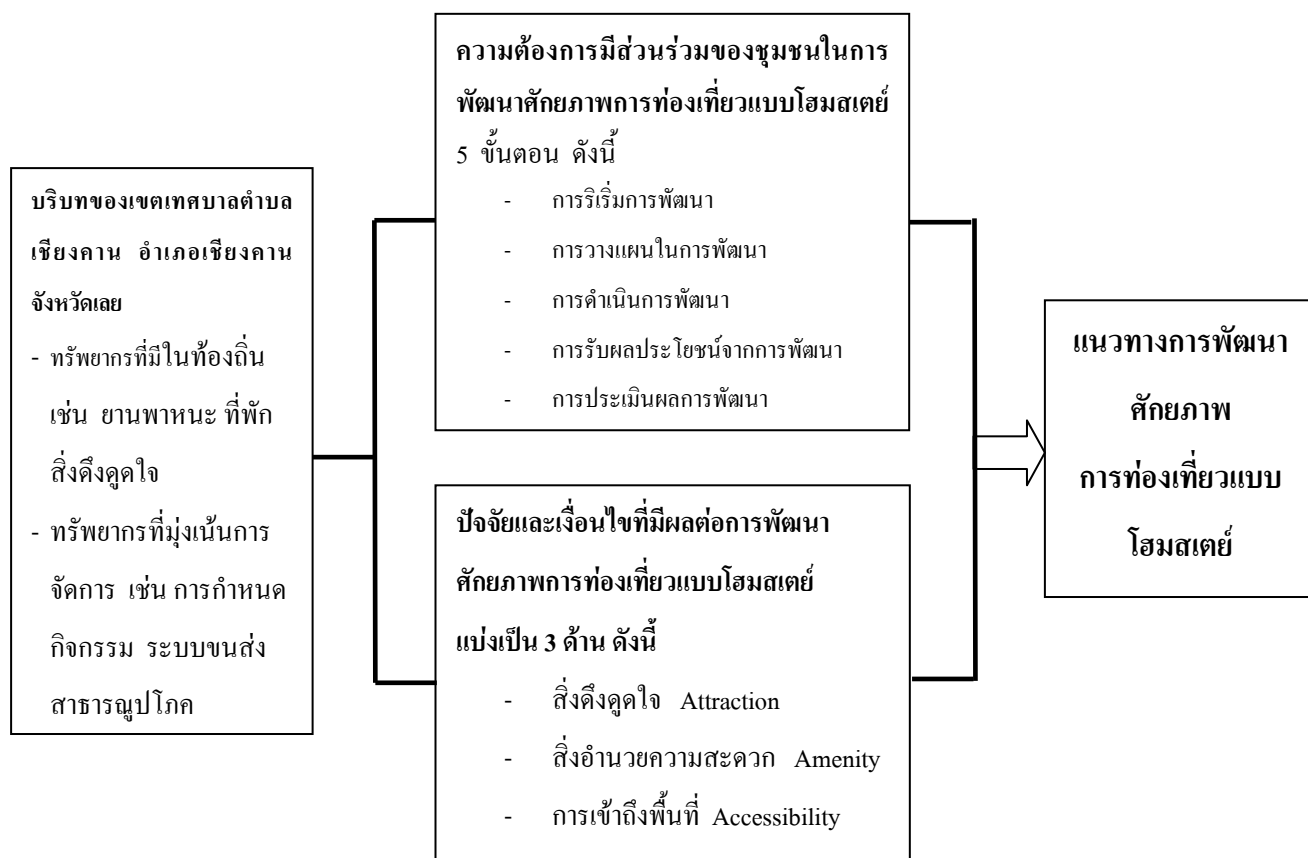
นักท่องเที่ยว ความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยวในการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รวบรวมข้อมูลจากโสมสเตย์ในภาคกลางของประเทศไทย และใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจด้านลักษณะทางประชากรและคุณลักษณะทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยวในการเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในประเทศไทยในลักษณะการท่องเที่ยวแบบโสมสเตย์

Yahaya Ibrahim (2008 : Abstract) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมโสมสเตย์ในประเทศมาเลเซีย พบว่า หนึ่งในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวใหม่ในประเทศมาเลเซียคือการท่องเที่ยวแบบโสมสเตย์ ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวและการพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยวลักษณะนี้จะตระหนักว่ามีศักยภาพในการพัฒนาชนบทและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวแบบโสมสเตย์จะช่วยให้นักท่องเที่ยวต่างชาติได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของประชาชนภายในประเทศ ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินการโดยชุมชน และติดตามการดำเนินการ ประเมินผลและศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยการช่วยเหลือจากรัฐบาลของประเทศมาเลเซีย

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ทำการศึกษาเรื่องของการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโสมสเตย์ ไม่เพียงแต่ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนเท่านั้น แต่การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโสมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ต้องอาศัยองค์ความรู้จากภาควิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานการศึกษา องค์การปกครองท้องถิ่น ส่วนราชการของจังหวัด เป็นต้น เพื่อบริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการสร้างรายได้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรมให้แก่ชุมชนอีกด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย

ใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเทศบาลตำบลเชียงคาน ได้แก่ พัฒนาชุมชนอำเภอเชียงคาน นายกเทศมนตรี ปลัดและพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน
2. ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มทอผ้า นวดแผนโบราณ จำนวน 5 คน
3. ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ จำนวน 10 คน
4. ผู้ประกอบการภาคเอกชนทางด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ ร้านอาหาร ที่พัก (เกสต์เฮาส์, โรงแรม, รีสอร์ท) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และรถรับจ้างสาธารณะในพื้นที่ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง(Documentary Studies) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยและใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาอย่างเป็นระบบ และนำมาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูล ได้แก่ เทศบาลตำบลเชียงคาน ค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุดจังหวัดเลย และการค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. แบบสังเกต โดยผู้ศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต จดบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเหตุการณ์ สภาพการณ์ที่ได้สังเกต และพบเห็นจากการได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนดำเนินการอยู่ อาทิ การท่องเที่ยวภายในชุมชน การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในชุมชน รวมทั้งการดำเนินชีวิตประจำวันของประชากรในชุมชน เพื่อให้ทราบถึงบริบทในด้านต่างๆ ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

3. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับสัมภาษณ์บุคคลในหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการภาคเอกชน และเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ซึ่งในแบบสัมภาษณ์มีเนื้อหาประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ได้แก่ ด้านการจัดการการตลาด การต้อนรับนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางด้านการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ได้แก่ แนวทางการพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ด้านสาธารณสุขปลอดภัย ด้านการอนุรักษ์และรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม และด้านการประชาสัมพันธ์

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. นำผลของการศึกษาตามข้อ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 4 ตอน โดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับจุดมุ่งหมายในการวิจัย
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความครบถ้วน ความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ
4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับความมุ่งหมายครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย
 - 4.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สุขศรีงาม
 - 4.2 ดร.ปรัชญากรณ์ ไชยคช
5. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง
6. การตรวจสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) ใช้วิธีตรวจสอบตามเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบให้
7. นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้อย่างเป็นระบบ

2. จัดทำแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ พร้อมตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และสมบูรณ์ของแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์
3. ขึ้นขอหนังสือราชการจากคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการวิจัย โดยส่งไปยังหน่วยงานดังต่อไปนี้
 - 3.1 สำนักงานอำเภอเชียงคาน
 - 3.2 สำนักงานเทศบาลตำบลเชียงคาน
4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ได้แก่
 - 4.1 เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเทศบาลตำบลเชียงคาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของอำเภอเชียงคาน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน
 - 4.2 ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่างๆ ภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นเทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน
 - 4.3 ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ จำนวน 10 คน
 - 4.4 ผู้ประกอบการภาคเอกชนทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ ร้านอาหาร ที่พัก(เกสต์เฮาส์, โรงแรม, รีสอร์ท) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และรถรับจ้างสาธารณะในพื้นที่ จำนวน 10 คน

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ จะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ การตรวจสอบแหล่งเวลา การตรวจสอบข้อมูลในช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้รับในช่วงเวลาต่างๆ นั้นเหมือนกันหรือไม่ การตรวจสอบสถานที่ ถ้าข้อมูลต่างกัน สถานที่ต่างกัน จะเหมือนกันหรือไม่ และการตรวจสอบบุคคล ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำเสนอด้วยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของชุมชนที่ศึกษา ทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ของชุมชนและแนวโน้มในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อธิบายข้อมูลในเชิงพรรณนา ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์จะสรุปเป็นหมวดหมู่ เพื่อศึกษาถึงความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศักยภาพของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอจังหวัดเลย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ซึ่งผู้วิจัยขอแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ตอนที่ 2 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ตอนที่ 1 บริบทของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

เชียงคานเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเลย ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวรับรู้ว่ามีเสน่ห์ คือเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวมีมุมมองว่ามี “ความสงบ” และ “ความเรียบง่าย” เสน่ห์ดังกล่าวเกิดจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาสัมผัส ดื่มด่ำสัมผัสความงาม จนเกิดการยอมรับในคุณค่าแห่งความงามเชิงเอกลักษณ์นั้น จากสภาพพื้นที่ที่มีความสงบ การปลูกบ้านเรือน อาคาร สภาพแวดล้อมยังมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่เกิดความรู้สึกเห็นถึงภาพลักษณ์และความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น จากการศึกษาโดยวิธีการสังเกต ตั้งคำถาม จดบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย สามารถแสดงรายละเอียดบริบทต่างๆ ของเขตเทศบาลตำบลเชียงคานได้ดังนี้

1. สภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่ของเชียงคานเป็นพื้นที่ราบ บางพื้นที่ลาดเอียงส่งผลให้เกิดความหลากหลายรูปแบบและลักษณะของพื้นที่ สำหรับพื้นที่ริมฝั่งชายโขงเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ คือการเป็นจุดเชื่อมต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงกั้นพรมแดน จึงทำให้เห็นถึงการแยกพื้นที่กันอย่างชัดเจน แต่มีความกลมกลืนกันของภูมิประเทศ

ที่สวयงาม มีบ้านเรือนของชาวบ้านตั้งอยู่ริมฝั่งโขง ดังนั้นพื้นที่บริเวณริมฟากฝั่งของแม่น้ำโขง ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานจึงสามารถสร้างบรรยากาศแห่งความงดงามของธรรมชาติได้ตลอดแนว สภาพภูมิอากาศเหมือนกับพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดเลย คือ ฤดูฝน ฝนตกชุก ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาว อากาศหนาวจัดตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ และฤดูร้อน อากาศร้อนจัดตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม มีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชุมชน บางพื้นที่เป็นดินที่มีศักยภาพสูงเหมาะสมกับการเพาะปลูกพืชไร่ อีกทั้งยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติสำหรับใช้อุปโภคบริโภค การคมนาคมขนส่ง การเกษตรกรรม การประมงและการท่องเที่ยว อาทิ แม่น้ำโขง แม่น้ำเลย และแม่น้ำเหือง

ภาพประกอบ 8 แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลผ่านเชียงคาน และเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ในอุปโภคบริโภค คมนาคมขนส่ง การเกษตร การประมงและการท่องเที่ยว

2. สังคมและวัฒนธรรม

เทศบาลตำบลเชียงคานมีลักษณะเป็นชุมชนเล็กๆ ที่มีสถานศึกษาอยู่ในชุมชนเพื่อที่จะพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นกับเยาวชนและคนในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธศาสนา มีความเชื่อและศรัทธาอย่างเหนียวแน่น มีการไปวัดเพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรมทั้งในวันปกติและวันสำคัญทางศาสนา ความเชื่อในผีบรรพบุรุษก็ยังมีพิธีกรรมให้เห็นอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะควบคู่กับการปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนา การมีความเชื่อและปฏิบัติตามขนบและหลักการพุทธศาสนาส่งผลให้ชาวบ้านยึดมั่นและปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง ภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในใจของคนนอกชุมชน จนเป็นที่ยอมรับจากสังคมอย่างเห็นได้ชัดคือ ภาพผู้เฒ่าผู้แก่แต่งกายแบบพื้นบ้านออกมารอพระสงฆ์ที่เดินทางมา

บิณฑบาตรในตอนเช้า โดยที่ชาวบ้านก็จะเตรียมข้าวเหนียวคนละ 1 กระจับไว้ข้างกาย เพื่อที่จะหยิบยื่นปัจจัยเข้าสู่บาตรของพระสงฆ์แต่ละรูปที่เดินทาง พร้อมกับพนมมือไหว้พระสงฆ์อย่างงดงาม อันเป็นการบ่งบอกถึงวิถีแห่งความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนาและความเรียบง่าย

ชาวบ้านในชุมชนมีประเพณีที่มีการสืบสานและอนุรักษ์กันมาอย่างยาวนาน เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเชียงคาน และวิถีการดำเนินชีวิตเหมือนกับคนอีสานทั่วไปที่ยึดตามแนวทาง ฮิต 12 คอง 14 อาทิเช่น *ประเพณีออกพรรษาที่เชียงคาน* เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นจากพระวินัยของพระสงฆ์ และผสมผสานกับความเชื่อตามฮิต สิบสอง คลองสิบสี่ งานประเพณีออกพรรษาที่เชียงคานมีจุดเด่นที่มี ฟ้าสาตลอยเคราะห์ ถือเป็นการเสริมดวงชะตา และระลึกถึงพระคุณแม่น้ำโขง (พระเมตตา) *ประเพณีสงกรานต์* ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระพุทธรูป พระภิกษุสงฆ์และสามเณร รดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุและมอบของที่ระลึกให้แก่ผู้สูงอายุประจำคุ้มวัดต่าง ๆ *วันสลากภัต* ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี เขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีการทำบุญที่วัดของแต่ละคุ้ม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะพากันไปทำบุญที่วัดใกล้บ้านของตนเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลถึงบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วตลอดจนสรรพสัตว์ทั้งหลาย

นอกจากนี้ในวันสงกรานต์วัดศรีคุณเมือง ยังนำฮางฮอดหรือฮางรด ออกมาไว้ในบริเวณลานวัดเพื่อให้คนในชุมชนท้องถิ่นรวมทั้งนักท่องเที่ยวได้สรงน้ำพระพุทธรูปสำหรับเป็นสิริมงคลต่อชีวิตตนเอง เช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านอาหารที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาต้องลิ้มลองคือขนมเส้น ถือว่าเป็นอาหารมือเช้าเดิมของชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานเอง

3. เศรษฐกิจและพาณิชย์กรรม

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน มีอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกันไป เช่น ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ รับจ้างทั่วไป ค้าขาย การประมง และเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีธุรกิจเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ ที่พัก ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ทำให้ประชาชนมีรายได้ที่มาจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับรายได้เฉลี่ยของประชากรในพื้นที่มีประมาณ 13,000 บาท ต่อครอบครัว ต่อปี เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของประชากรในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เพราะสภาพพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ในการทำนาทำไร่ ปลูกผลไม้ ไม้ยืนต้น ไม้ดอกไม้ประดับ มะขามหวาน ถั่ว ข้าวโพด ฝ้าย มันสำปะหลัง อ้อย พริก ยางพารา ลำไย เป็นต้น

ด้านการพาณิชย์กรรม ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก และเป็นธุรกิจประเภทรับซื้อผลผลิตและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ตลอดจนขายสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของเชียงคาน คือ ผ้าห่มนวม มีกลุ่มแม่บ้านที่รวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์ผ้าห่มนวม นอกจากจะขายในพื้นที่แล้วกลุ่มยังทำผลิตภัณฑ์ผ้าห่มนวมขายส่งไปยังต่างจังหวัดและเป็นของฝากของที่ระลึกให้แก่

นักท่องเที่ยวอีกด้วย อีกทั้งยังมีธุรกิจบริการอื่นๆ เช่น สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดกลาง ราชการของรัฐ โรงแรม เกสเฮาส์และสถานบริการที่พักเพื่อการท่องเที่ยว และร้านขายของที่ระลึก

ภาพประกอบ 9 บ้านชานเคียงที่เชียงคาน ที่พักที่ดัดแปลงจากบ้านเก่าให้มีบรรยากาศน่าสนใจ โดยด้านบนเปิดเป็นที่พักและด้านล่างเปิดเป็นร้านขายของฝาก ของที่ระลึกของเชียงคาน

4. ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีทั้งเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวิถีการดำเนินชีวิต บางแห่งเหลือเพียงร่องรอยและอดีตที่เคยมีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเทศบาลตำบลเชียงคานผ่านการสร้างประสบการณ์ชีวิตของคนในพื้นที่ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้เกิดการหวนรำลึกถึงความงดงาม จนชุมชนได้มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ และวัฒนธรรมบางอย่างได้หายไป โดยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ได้แก่

4.1 วัด วัดเป็นสถานที่ที่มีความร่มรื่น สงบ และมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในเชียงคาน ได้แก่ วัดศรีคุณเมือง หรือวัดใหญ่ ที่คนเชียงคานเรียกกันติดปาก นับว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญมากที่สุดวัดหนึ่ง ศูนย์รวมจิตใจของคนเชียงคาน ที่ประดับด้วยรูปแฉ่มโบราณ บอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตคนเชียงคาน วัดมหาธาตุ วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่ที่สุดของเมืองเชียงคาน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2197 สร้างขึ้นพร้อมกับการตั้งเมืองเชียงคาน ชาวบ้านเรียกว่า “วัดหลวงพ่อใหญ่” ในอดีตวัดมหาธาตุเคยเป็นที่ว่าการของเมืองเชียงคาน ก่อนที่จะย้ายที่ว่าการเมืองเชียงคานไปอยู่ในบริเวณวัดโพนชัย และบริเวณวัดท่ากอกในปัจจุบัน วัดท่ากอก

เป็นวัดที่ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2395 วัดนี้เชื่อกันว่าสร้างโดยพระยาศรีอรรคชาติ เจ้าเมืองคนสุดท้ายของเชียงคาน เดิมตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง เมืองเชียงคานเป็นคุ้มวังน้ำวน ซึ่งมีลักษณะที่เป็นแม่น้ำโขงเว้นเข้ามาในแผ่นดิน ภาษาพื้นบ้านเรียกว่า “ลก” จึงนำมาตั้งเป็นชื่อวัดในปัจจุบัน *วัดป่าไผ่* เดิมเป็นวัดป่ามีพระครูองค์เข้ามาปกครองและจำพรรษา เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นป่าที่มีความร่มรื่น สงบเงียบ ต่อมาพระครูศรี สิริสุโขและหลวงพรหม รองเจ้าเมืองเชียงคาน พร้อมชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างถาวรวัตถุ เช่น กุฏิขึ้น วัดโพนชัย เคยเป็นสถานที่ตั้งของอำเภอเชียงคานมาก่อนที่จะมีการย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งอยู่บริเวณวัดท่าคก ภายในสิมมีพระประธานของวัดเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ทำขึ้นด้วยการปั้นปูน มีรูปแบบพื้นบ้าน *วัดมัทนิมาราม* ตั้งอยู่ระหว่างคุ้มบ้านเหนือกับคุ้มบ้านใต้ ปัจจุบันมีการปรับปรุงสิมใหม่ให้มีลักษณะเป็นแบบภาคกลาง แต่มีการผสมผสานความเป็นท้องถิ่นอีสานด้วยการประดับช่อฟ้ากลาง หรือปราสาทเพ็องไว้บริเวณกึ่งกลางสันหลังคาตามแบบอย่างของสิมอีสาน

4.2 ชุมชนถนนริมโขง หมายถึง กลุ่มบ้านเรือนเพื่อการพักอาศัย การทำธุรกิจ ร้านอาหาร โรงแรม เกสต์เฮาส์ ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก พื้นที่พักผ่อน สวนสาธารณะ ที่มีลักษณะเฉพาะและอยู่ติดกับแม่น้ำโขง เมื่อรวมกันเข้ามากขึ้นก็เกิดเป็นชุมชนที่คนในชุมชนต่างมีกิจกรรมเฉพาะตนและกิจกรรมที่เป็นส่วนรวม ดังนั้นการที่มีผู้คนที่หลากหลายเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน จึงสามารถสร้างบรรยากาศแห่งความคึกคัก ความมีชีวิตชีวา ความเหมือนและความแตกต่างบนพื้นที่เดียวกันได้อย่างน่าสนใจ

ชุมชนบ้านไม้เชียงคาน เป็นชุมชนที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาได้ยาวนานกว่า 100 ปี มีลักษณะเป็นเมืองโบราณบ้านไม้เก่าๆ มีความเงียบสงบ บรรยากาศดี ยังคงความเป็นเอกลักษณ์แต่ผสมผสานกับความเป็นสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว ผู้คนที่อาศัยภายในชุมชนก็เป็นมิตร อ่อนโยนดี มีความเป็นเอกลักษณ์ ดำรงวิถีชีวิตในแบบของเชียงคาน ชุมชนบ้านไม้เชียงคานเป็นพื้นที่หลักพื้นที่หนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ที่สามารถสร้างความแตกต่างที่หลากหลายทั้งความงาม ความเชื่อ ความศรัทธา เรื่องราวในประวัติศาสตร์ของคนแต่ละคน แก่ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตบนถนนสายเดียวกันให้เกิดกับนักท่องเที่ยวมาเดินชมหรือขี่จักรยานในท้องถิ่นได้

ลักษณะอาคารบ้านเรือนภายในชุมชนบ้านไม้ มีความโดดเด่นของบ้านเรือน คือ ไม่มีด้านหลัง เพราะด้านหนึ่งหันออกฝั่งแม่น้ำโขง(ด้านหลัง) ส่วนอีกด้านหนึ่งติดกับถนนชายโขงที่พาดผ่าน ทำให้รู้สึกที่บ้านเรือนแถวนี้มีแต่ด้านหน้า (2 ด้าน) สำหรับริมฝั่งแม่น้ำโขงนั้นจะมองไปเห็นทิวทัศน์และขุนเขาบริเวณฝั่งลาวและวิถีชีวิตในลุ่มน้ำยามเย็นตะวันลับฟ้าที่สวยงาม ด้านปากฝั่งถนนชายโขงนั้นก็จะมีบ้านเรือนไม้ประตูปานเพ็ญ 2 ชั้น หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “เรือนแรม” สร้างคึกๆ กันอยู่เป็นจำนวนมาก สอดแซมด้วยสถาปัตยกรรมแบบยุโรปบ้าง แบบพื้นบ้านบ้างและสลับด้วยบ้านเรือนที่สร้างขึ้นใหม่ตามแบบแห่งยุคสมัยนิยมบ้าง ลักษณะการออกแบบประตูหน้าต่าง

ระเบียงไม้ที่เจ้าของบ้านมักสร้างลูกเล่นด้วยการวางมุงวางไม้ในจังหวะและองศาที่ต่างกันทำให้เกิดรูปแบบที่หลากหลาย ปัจจุบันอาคารเหล่านี้มีการเติมและปรับปรุงเพื่อทำเป็นธุรกิจร้านอาหารและที่พักทำให้เกิดรูปลักษณ์ใหม่ๆ ขึ้น

ภาพประกอบ 10 บรรยากาศชุมชนชนบ้านไม้ ที่บ้านมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ อายุกว่าร้อยปี

4.3 ตลาดสดเทศบาลตำบลเชียงคาน ทุกเช้าก็จะคึกคักไปด้วยบรรยากาศการซื้อขายร้านรวง ข้าวของกิน สภากาแฟ ฯลฯ ในสีสันของตลาดชนบทที่ล้วนต่าง ก็เป็นภาพชีวิตจริงที่ยืนยันถึงวิถีชีวิตอันเรียบง่ายแต่ไม่ไร้รากฐานของชาวเชียงคานได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามตลาดเทศบาลตำบลเชียงคานนั้นก็ถือว่าเป็นพื้นที่รวมสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย และยังเป็นจุดขายของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวด้วย

4.4 สวนสุขภาพเฉลิมพระเกียรติ เป็นสวนสุขภาพที่ติดกับแม่น้ำโขง มีการตกแต่งให้สวยงามด้วยการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อความร่มรื่น การจัดสรรพื้นที่สำหรับเดิน วิ่งและพื้นที่สำหรับออกกำลังกาย และที่สำคัญมีพื้นที่สำหรับการชื่นชมวัฒนธรรมของชาวบ้านทั้งลาวและไทยในการใช้ชีวิตในลุ่มแม่น้ำโขง

จากการศึกษาบริบทของเขตเทศบาลตำบลเชียงคานข้างต้น พบว่า เขตเทศบาลตำบลเชียงคานในปัจจุบันมีความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยมองจากปัจจัย 3 ประการคือ สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และการเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility) เชียงคานมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตชุมชน และยังเป็นพื้นที่ที่สามารถเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สำคัญของอำเภอเชียง

คานและอำเภอใกล้เคียง เนื่องจากในปัจจุบันเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน โดยเฉพาะชุมชนบ้านไม้โบราณเป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยว และวิถีการดำเนินชีวิตของบางพื้นที่ของคนในชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เช่น พื้นที่ถนนเส้นริมโขง ที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งมีนักท่องเที่ยวจากหลายจังหวัดทั่วประเทศไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเข้ามาทั้งในรูปแบบของกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือที่เรียกว่า กรู๊ปทัวร์ จึงทำให้เกิดการประกอบธุรกิจทางด้านการท่องเที่ยว อาทิ ธุรกิจร้านอาหาร ที่พัก รถเช่า ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนากการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรมของตำบลเชียงคานจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการจัดการการท่องเที่ยวในเขตชุมชนบ้านไม้

ตอนที่ 2 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น ผู้ศึกษาใช้วิธีในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวน 30 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มนวดแผนไทย จำนวน 5 คน ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ จำนวน 10 คน และผู้ประกอบการภาคเอกชนทางด้านการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน โดยขอนำเสนอข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

อาชีพ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ให้สัมภาษณ์	เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 5 คน		ผู้นำชุมชน 5 คน		ประชาชนที่เป็น เจ้าของโฮมสเตย์ 10 คน		ผู้ประกอบการ 10 คน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ								
ชาย	2	40	4	80	5	50	4	40
หญิง	3	60	1	20	5	50	6	60
รวม	5	100	5	100	10	100	10	100
2. อายุ								
น้อยกว่า 35 ปี	1	20	-	-	-	-	7	70
36 – 40 ปี	2	40	1	20	1	10	2	20
41 – 45 ปี	1	20	3	60	7	70	1	10
มากกว่า 45 ปี	1	20	1	20	2	20	-	-
รวม	5	100	5	100	10	100	10	100
3. ระดับการศึกษา								
ประถมศึกษาหรือ ต่ำกว่า	-	-	2	40	1	10	1	10
มัธยมศึกษาหรือ เทียบเท่า	2	40	3	60	8	80	7	70
ปริญญาตรีหรือ เทียบเท่า	3	60	-	-	1	10	2	20
รวม	5	100	5	100	10	100	10	100

ตาราง 1 (ต่อ)

อาชีพ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ให้สัมภาษณ์	เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 5 คน		ผู้นำชุมชน 5 คน		ประชาชนที่เป็น เจ้าของโฮมสเตย์ 10 คน		ผู้ประกอบการ 10 คน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5. รายได้เฉลี่ยต่อ เดือน								
5,000 – 10,000	2	40	5	100	10	100	6	60
10,001 – 15,000	1	20	-	-	-	-	4	40
15,001 – 20,000	2	40	-	-	-	-	-	-
รวม	5	100	5	100	10	100	10	100
6. สถานภาพ								
โสด	-	-	-	-	5	50	6	60
สมรส	5	100	5	100	5	50	4	40
รวม	5	100	5	100	10	100	10	100

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 30 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มนวดแผนไทย จำนวน 5 คน ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ จำนวน 10 คน และผู้ประกอบการภาคเอกชนทางด้านการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน มีรายละเอียดดังนี้

1. เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 40.00 และเพศชาย ร้อยละ 60.00 มีอายุ 36 – 40 ปี ร้อยละ 40.00 ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 60.00 รองลงมา ได้แก่ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 40.00 รายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 40.00 รายได้ 15,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 40.00 และ รายได้ 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 20.00 สถานภาพสมรส ร้อยละ 100.00

2. ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มนวดแผนไทย จำนวน 5 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 20.00 และเพศชายร้อยละ 80.00 มีอายุ 41 – 45 ปี ร้อยละ 60.00 ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 60.00 รองลงมา ได้แก่ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 40.00 รายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 100.00 สถานภาพสมรส ร้อยละ 100.00

3. ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ จำนวน 10 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.00 และเพศชายร้อยละ 50.00 มีอายุ 41 – 45 ปี ร้อยละ 70.00 ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 80.00 รองลงมา ได้แก่ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และประถมศึกษา ร้อยละ 10.00 รายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 100.00 สถานภาพสมรส ร้อยละ 50.00 และสถานภาพโสด ร้อยละ 50.00

4. ผู้ประกอบการภาคเอกชนทางด้านการท่องเที่ยว จำนวน 10 คนเป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.00 และเพศชายร้อยละ 40.00 มีอายุน้อยกว่า 35 ปี ร้อยละ 70.00 ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 70.00 รองลงมา ได้แก่ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 20.00 และประถมศึกษา ร้อยละ 10.00 รายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 60.00 และรายได้ 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 40.00 สถานภาพโสด ร้อยละ 60.00 และสถานภาพสมรส ร้อยละ 40.00 ตามลำดับ

2. ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของ ทศพล กฤตยพิสิฐ (2537) ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการตลอดจนแนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี ฯลฯ จากองค์กรภาคีพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นการประเมินว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด การประเมินอาจประเมินแบบย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรืออาจประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอด

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึงการพัฒนาความสามารถหรือศักยภาพของประชาชนต่อการดูแลและจัดการกับทรัพยากรที่มีให้ชุมชน ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ของตนด้วย ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพราะเมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะทำให้เกิดความรู้สึกรับรู้เป็นเจ้าของตลอดจนจัดกิจกรรมและวางแผนดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นมาตรการที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและเกิดการจัดการอย่างยั่งยืนต่อไป

ตาราง 2 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

ความต้องการมีส่วนร่วม	อาชีพ		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ		ผู้นำชุมชน		ประชาชนที่เป็นเจ้าของโฮมสเตย์		ผู้ประกอบการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความต้องการมีส่วนร่วม										
1. มี	5	100	5	100	10	100	8	80		
2. ไม่มี	-	-	-	-	-	-	2	20		
รวม	5	100	5	100	10	100	10	100		

จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ 30 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน มีความต้องการมีส่วนร่วม ร้อยละ 100.00 ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มนวดแผนไทย จำนวน 5 คน มีความต้องการมีส่วนร่วม ร้อยละ 100.00 ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ จำนวน 10 คน มีความต้องการมีส่วนร่วม ร้อยละ 100.00

และผู้ประกอบการภาคเอกชนทางด้านการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน มีความต้องการมีส่วนร่วม ร้อยละ 80.00 และไม่ต้องการมีส่วนร่วม ร้อยละ 20 ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ สัมภาษณ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น โดยแยกตามตารางดังนี้

ตาราง 3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการ ของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน	
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	องค์การปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลตำบลเชียงคาน เล็งเห็นความสำคัญทางด้านการท่องเที่ยว และเชียงคานมีการเติบโต ด้านการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วจึงทำให้การควบคุมจำนวนและ ประเภทของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังชุมชนบ้านไม้ เป็นไปได้ยาก จึงเกิดนโยบายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวด้วย
ผู้นำชุมชน	มีความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว แต่มีส่วนช่วยในการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับชุมชนเมื่อหน่วยงาน หรือเทศบาลตำบลเชียงคานขอความร่วมมือ
ประชาชนเจ้าของบ้านไม้	ให้ความร่วมมือโดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตน ลักษณะบ้านพัก กิจกรรมต่างๆ ที่ได้จัดขึ้นให้แก่นักท่องเที่ยว และข้อจำกัดต่างๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำ แผนพัฒนา

ตาราง 3 (ต่อ)

ผู้ประกอบการภาคเอกชน	ให้ความร่วมมือโดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการ ความเพียงพอของการบริการในการรองรับนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชน ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการตลอดจนแนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะใช้	
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	เทศบาลตำบลเชียงคานมีแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น โดยในแผนยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว การบริการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษารวมทั้งการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังมีแผนในการพัฒนาและจัดตั้งศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวตามจุดต่างๆที่สำคัญเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเลย ตลอดจนจัดให้มีสถานที่จำหน่ายของที่ระลึกและจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง
ผู้นำชุมชน	ไม่ได้มีส่วนในการวางแผนพัฒนา แต่เป็นตัวแทนของคนในชุมชนเข้าประชุมรับฟังและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จากมุมมองของชุมชนให้กับหน่วยงานหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อนำไปวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์
ประชาชนเจ้าของบ้าน ไม้	ไม่ได้มีส่วนในการวางแผนพัฒนา แต่หากมีการขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองท้องถิ่น ประชาชนยินดีให้ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อาทิ ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก

ตาราง 3 (ต่อ)

ผู้ประกอบการภาคเอกชน	เข้าร่วมหากมีการชี้แจงหรือจัดประชุมเพื่อขอความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา เป็นลักษณะของการให้ความร่วมมือให้ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เทศบาลตำบลเชียงคานกำหนดมาให้ใช้ร่วมกัน
ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี ฯลฯ จากองค์กรภาคีพัฒนา	
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	มีงบประมาณในการสนับสนุนช่วยเหลือซ่อมแซมบ้านไม้ริมโขงหลังละ 20,000 บาท ตามโครงการบ้านมั่นคงของรัฐบาล อำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคต่างๆ ตามความต้องการของชุมชน และสนับสนุนด้านกิจกรรม โดยมีการจัดงานประจำปี อาทิ งานสืบสานวัฒนธรรม สงกรานต์เมืองฟ้าเมืองน่อง งานออกพรรษาอำเภอเชียงคาน เป็นต้น
ผู้นำชุมชน	มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือดำเนินการของชุมชน และการบริหารงานภายในกลุ่มและชุมชน
ประชาชนเจ้าของบ้านไม้	ร่วมมือในการทำงาน และการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีของสมาชิกภายในบ้าน การปฏิบัติตัวที่ดีต่อนักท่องเที่ยว มีทัศนคติที่ดี มีความเป็นกันเอง
ผู้ประกอบการภาคเอกชน	ให้การบริการที่ดีและเต็มใจให้บริการ ไม่เอาर्डเอาเปรียบนักท่องเที่ยว
ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ	
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	ประเพณี วัฒนธรรม ได้รับการเผยแพร่ให้คนภายนอกได้รับรู้และได้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ผู้นำชุมชน	คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ประชาชนในชุมชนมีอาชีพเสริมและรายได้เพิ่มขึ้น
ประชาชนเจ้าของบ้านไม้	ชุมชนตระหนักด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีรายได้อย่างต่อเนื่อง และสร้างอาชีพแก่ชาวบ้านทั้งทางตรงและทางอ้อม

ตาราง 3 (ต่อ)

ผู้ประกอบการภาคเอกชน	เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาก่อให้เกิดรายได้จากการบริการทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
<p>ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นการประเมินว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนาได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด การประเมินอาจประเมินแบบย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรืออาจประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอด</p>	
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	การติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น
ผู้นำชุมชน	การประเมินผลจะเป็นการประเมินผลโดยการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และไม่มีแบบประเมินเป็นลายลักษณ์อักษร
ประชาชนเจ้าของบ้าน ไม้	ประเมินด้วยการพูดคุยกัน ปรึกษากันระหว่างการทำงาน และมีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปด้วย
ผู้ประกอบการภาคเอกชน	เข้าร่วมหากมีการจัดประชุมเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาต่อไป

จากตารางสามารถสรุปความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ตามขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยเสนอรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา

เทศบาลตำบลเชียงคานเป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ซึ่งมีนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยว ส่วนประชาชนและผู้ประกอบการภาคเอกชนมีความต้องการในริเริ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว จึงมีส่วนช่วยในการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับชุมชน และการบริการด้านการท่องเที่ยวเมื่อหน่วยงานหรือเทศบาลตำบลเชียงคานขอความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา

ทุกภาคส่วนมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน แต่หน้าที่หลักในการวางแผนเป็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ เทศบาลตำบลเชียงคานซึ่งมีแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น โดยในแผนยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว

การบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษา รวมทั้งการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังมีแผนในการพัฒนาและจัดตั้งศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวตามจุดต่างๆ ที่สำคัญเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ประชาชนและผู้ประกอบการภาคเอกชนไม่ได้มีส่วนในการวางแผนพัฒนา แต่ยินดีและเต็มใจในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา

การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน สามารถตอบสนองและพัฒนาสู่กระบวนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนได้ ผู้ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือดำเนินงานของชุมชน ประกอบด้วยผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเคารพและเป็นที่ยอมรับนับถือทั้งจากคนภายในและภายนอกชุมชน มีการพูดคุยกันเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อทำให้เขตชุมชนบ้านไม้เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันและทำงานร่วมกัน ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงานจากทุกภาคส่วน หน่วยงานมีส่วนสนับสนุนด้านการบริหารจัดการและงบประมาณการดำเนินการ ผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนหรือสื่อกลางระหว่างหน่วยงานและชุมชน ผู้ประกอบการภาคเอกชนให้การบริการด้วยความเป็นมิตร มีธรรมาภิบาลที่ดี และการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีของประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีระบบและยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

การดำเนินการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน มิได้เป็นความประสงค์เฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่เป็นความต้องการของกลุ่มและชุมชน ผู้ประกอบการภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนในชุมชนด้วยในการที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนไม่ให้เกิดการสูญสลายไป เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกทั้งจากที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ยังเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความรู้และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และก่อให้เกิดรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชนเป็นสำคัญ เนื่องจากการเพิ่มอาชีพและรายได้เสริมให้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา

การดำเนินกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจัดกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยที่ชาวบ้านจะทำการประเมินด้วยการพูดคุยกัน ปรึกษากันในระหว่างการทำงาน และมีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปด้วย หน่วยงานภาครัฐได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลตามแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยการออกแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม จากนั้นนำปัญหามาทำการพูดคุยกับระหว่าง

คณะกรรมการและชาวบ้านเพื่อแก้ไขปัญหาว่ามีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องในส่วนใด แต่ไม่ได้มีการจัดทำผลการประเมินเป็นลายลักษณ์อักษร การพูดคุยกันและร่วมถกปัญหาทำให้มีการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน

เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากแนวคิดของ ภราเดช พัทฒวิเชียร (2540) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนว่าต้องมีการบูรณาการใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ แหล่งท่องเที่ยว การบริการทางการท่องเที่ยว และการตลาด แต่ละองค์ประกอบจะต้องมีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกันและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน องค์ประกอบที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง คือ ในการท่องเที่ยวนั้นจะต้องพยายามให้เกิดความรู้และความรับผิดชอบ วิธีการที่ก่อให้เกิดความรู้และความรับผิดชอบ จะต้องดำเนินการผ่านระบบการศึกษา โดยมุ่งให้เกิดการปรับทัศนคติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม การจัดระเบียบสังคมให้สอดคล้องกับธรรมชาติ จากแนวคิดดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากบริบททั่วไปของเขตเทศบาลตำบลเชียงคานและจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ความต้องการมีส่วนร่วม : ด้านการจัดกิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือดำเนินการด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่ม/ชมรมต่างๆ ตลอดจนประชาชนในชุมชน มีการพูดคุยกันเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ โดยกิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ได้แก่ การท่องเที่ยวชมทัศนียภาพของพื้นที่ การขี่จักรยานท่องเที่ยว การถ่ายภาพ การเรียนทำอาหาร การนวดแผนไทยและการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากประชาชนในชุมชน จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ในเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ดังกล่าวมาเป็นอย่างดี ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวในชุมชน คือการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิตอันแท้จริงของคนในท้องถิ่น กิจกรรมในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ได้เรียนรู้ และได้เห็นความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรและอสังหาริมทรัพย์ของคนในท้องถิ่น ตัวอย่างกิจกรรม อาทิ การเดินเที่ยวภายในชุมชน กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การทำอาหาร ทอผ้า ทำบุญ ใสบาตร การทำสวน ทำนา หาลา การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เรียนการทอผ้า เรียนการทำอาหาร รวมไปถึงการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ คือ การท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน โดยมีการให้บริการด้านอื่นๆ อาทิ อาหาร การนำเที่ยว กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี หรือเทศกาลต่างๆ เป็นต้น

2) ความต้องการมีส่วนร่วม : ด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว พบว่า การมีส่วนร่วมในด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนมีความสนใจในการที่จะเข้าร่วมในการดำเนินการและปฏิบัติตามประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางด้านการท่องเที่ยว และมีการเล็งเห็นผลประโยชน์ร่วมกันในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน เทศบาลตำบลเชียงคาน ประชาชนในชุมชน ตลอดจนผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เพราะผู้คนส่วนใหญ่มีอิทธิพลที่ดี มีน้ำใจไมตรี ยินดีและเต็มใจที่จะให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ดังภาษิตที่ว่า “เป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ” การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยจิตเมตตาจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกอบอุ่น ซึ่งเอกลักษณ์ของคนเชียงคานจะมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมประจำถิ่น เช่น พิธีสู่ขวัญ บางที่เรียกว่า "พิธีบายศรี" หรือ "บายศรีสู่ขวัญ" เป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งของชาวอีสาน ประเพณีสู่ขวัญทำกันแทบทุกโอกาส ทั้งในมูลเหตุแห่งความดีและไม่ดี ชาวอีสานถือว่าเป็นประเพณีเรียกขวัญ ให้มาอยู่กับตัว พิธีสู่ขวัญนี้ไม่ได้ทั้งการแสดงความชื่นชมยินดี และเป็นการปลอบใจให้เจ้าของขวัญจากคณะ ญาติมิตรและบุคคลทั่วไป หรือมีพวงมาลัยเล็กๆ ทำจากวัสดุที่สามารถหาได้จากท้องถิ่นมอบให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจตั้งแต่แรกพบได้อีกทางหนึ่ง ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...ผู้คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีอิทธิพลที่ดี มีน้ำใจและให้การต้อนรับอย่างเต็มที่พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย”

(HS4. 19 กุมภาพันธ์ 2554 : สัมภาษณ์)

“...ชาวบ้านในชุมชนมีหน้าตาอึมเข้ม แจ่มใสเมื่อมีผู้มาเยี่ยมเยือน พร้อมทักทายและให้ความเป็นกันเองกับผู้มาเยือน”

(HS5. 19 กุมภาพันธ์ 2554 : สัมภาษณ์)

3) ความต้องการมีส่วนร่วม : ด้านการให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว พบว่า การให้บริการด้านที่พักของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) การให้บริการด้านที่พักประเภทเปิดบ้านและแบ่งห้องพักให้เช่า และ (2) การให้บริการด้านที่พักประเภท เกสเฮาส์ โรงแรม เป็นต้น ซึ่งการบริการด้านที่พักขึ้นอยู่กับช่วงฤดูการท่องเที่ยว โดยเฉพาะช่วงเทศกาลหรือวันหยุดจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังชุมชนบ้านไม้เป็นจำนวนมากจึงทำให้การบริการที่พักรังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ในส่วนของบริการประชาชนในชุมชนที่เปิดบ้านของตนให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีความพร้อมในการบริการ

โดยมีบริการด้านที่พัก ได้แก่ ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อาทิ ที่นอน หรือเตียงนอน หมอน ห้องน้ำที่สะอาด โดยสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเหล่านี้จะอยู่บนพื้นฐานของวิถีชีวิตและสังคมของชุมชนบ้านไม้ และผู้ประกอบการให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ เกี่ยวกับการบริการที่พักให้แก่นักท่องเที่ยว โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...ที่พักยังไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังชุมชนบ้านไม้ เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากเกินไป โดยเฉพาะช่วงเทศกาลงานประเพณีประจำอำเภอ”

(HS3. 19 กุมภาพันธ์ 2554 : สัมภาษณ์)

“...การเปิดบ้านให้เข้าพักราคาที่พักต้องมีมาตรฐาน ที่พักสะอาด เป็นระเบียบ และให้การบริการที่ประทับใจให้มากที่สุด”

(HS5. 19 กุมภาพันธ์ 2554 : สัมภาษณ์)

4) ความต้องการมีส่วนร่วม : ด้านการจัดการการตลาด พบว่า ประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการการตลาด โดยการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้เน้นการมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ก่อให้เกิดจุดขายที่สำคัญที่เป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ เป็นการทำการตลาดท้องถิ่นและต้องอยู่ภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนเป็นหลักให้กับนักท่องเที่ยว ประชาชนที่เป็นเจ้าของบ้านไม้มีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น โดยเน้นการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก อาหาร ยานพาหนะ การละเล่น/การแสดงพื้นบ้าน และนักสื่อความหมายท้องถิ่น (มัคคุเทศก์) เป็นต้น ซึ่งการจัดการตลาดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ไม่ใช่แผนการตลาดแต่เป็นการนำเอาการท่องเที่ยวมาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลเชียงคาน ที่ทำหน้าที่เป็นผู้วิเคราะห์ถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวภายในชุมชน วางแผนการตลาดให้กับชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาในทิศทางเดียวกัน ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารการตลาด การต้อนรับนักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีร้านอาหารเพิ่มขึ้น และหน้าบ้านแต่ละหลังควรมีกิจกรรมในการส่งเสริมการตลาด”

(HS1. 20 มกราคม 2554 : สัมภาษณ์)

“...ความรู้ด้านการตลาดยังไม่เพียงพอ เพราะว่าผู้ประกอบการยังไม่เข้าใจถึงคำว่าการบริหารการตลาด”

(HS2. 20 มกราคม 2554 : สัมภาษณ์)

จากการศึกษา พบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตชุมชนบ้านไม้จะเป็นลักษณะให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการประสานงานมายังชุมชน และในปัจจุบันประชาชนในชุมชนมีการตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐขอความร่วมมือเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนเกิดการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกัน เนื่องด้วยการดำเนินกิจกรรมของชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงาน ทั้งการทำงานเป็นกลุ่มและการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีของสมาชิกในครัวเรือน เนื่องจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบเสมือนเครือญาติพี่น้องกัน แม้ว่าจะมีผู้ประกอบการจากภายนอกเข้ามามีบทบาทภายในชุมชน ผู้ประกอบการเหล่านั้นจำเป็นต้องเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ และเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชนด้วย ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่หน่วยงานได้วางแผน และประสานของความช่วยเหลือ”

(HS6. 27 มีนาคม 2554 : สัมภาษณ์)

“ชุมชนมีการตื่นตัวเพิ่มมากขึ้นที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน แต่ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการจากภายนอกเข้ามามีบทบาทในชุมชนเพิ่มขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการทำข้อตกลงร่วมกัน”

(HS9. 27 มีนาคม 2554 : สัมภาษณ์)

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ผู้ศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์เชิงบริบท โดยแบ่งตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง ความสวยงามตามธรรมชาติศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ อันเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเยี่ยมชม ซึ่งผู้ศึกษานำเสนอเป็นปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติของเทศบาลตำบลเชียงคานมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก ได้แก่ แม่น้ำโขง ทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำโขงที่สวยงาม ความสงบร่มรื่นและความสวยงามของบ้านไม้เก่าแก่อายุกว่า 100 ปี มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อาทิ ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก รถจักรยานและรถจักรยานยนต์ให้เช่า สำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในตำบลเชียงคานมีความสะดวกมาก ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“เรามีแม่น้ำโขงไหลผ่าน มีทัศนียภาพที่สวยงาม ตลอดจนบรรยากาศที่น่าประทับใจ ความสวยงามของบ้านไม้เก่าแก่อายุกว่า 100 ปี”

(HS9. 27 มีนาคม 2554 : สัมภาษณ์)

1.2 ปัจจัยด้านประเพณี วัฒนธรรม พบว่า อำเภอเชียงคานมีเทศกาลและงานประเพณีที่หลากหลายและมีชื่อเสียง ตลอดจนยังเป็นประเพณีที่มีการสืบสานและอนุรักษ์กันมาอย่างยาวนาน เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเชียงคาน อาทิเช่น

1) ประเพณีออกพรรษาที่เชียงคาน ซึ่งเป็นประเพณีอันดีงาม และเป็นโอกาสอันดีที่จะได้มาร่วมวิถีวัฒนธรรม โบราณที่จัดขึ้นเพียงปีละครั้งเท่านั้น อีกทั้งยังเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน งานประเพณีออกพรรษาที่เชียงคานมีจุดเด่น คือ มีผาเสาดลอยเคราะห์ ถือเป็น การเสริมดวงชะตา และระลึกถึงพระคุณแม่น้ำโขง

2) ประเพณีสงกรานต์ “ชุมชนโบราณจัดงานสงกรานต์ย้อนอดีต” ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตักบาตรพระสงฆ์ 200 รูป สร้างน้ำพุพุทธรูป พระภิกษุสงฆ์และสามเณร รดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุและมอบของที่ระลึกให้แก่ผู้สูงอายุประจำคุ้มวัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบล

เขียงคาน การแข่งขันการเล่นสะบ้า โป่งตี่เต็งของชุมชนคุ้มวัด และการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ขบวนรถแห่พระพุทธรูปและเทพีสงกรานต์ ของชุมชนคุ้มวัดต่าง ๆ ขบวน 100 ปี ขบวนน้ำ ขบวนแห่ ดอกไม้ ขบวนแห่รถพระพุทธรูป รถเทพีสงกรานต์ และขบวนแสดงการละเล่น “ม่วนซื่นสงกรานต์”

3) วันสถาปนา ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี เขตเทศบาลตำบล เขียงคานมีการทำบุญที่วัดของแต่ละคุ้ม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะพากันไปทำบุญที่วัดใกล้บ้านของตนเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลถึงบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วตลอดจนสรรพสัตว์ทั้งหลาย

นอกจากประเพณีดังกล่าวแล้ววัฒนธรรมของชาวเขียงคานยังมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น อันได้แก่ การแต่งกายและภาษาพูดที่มีความคล้ายคลึงกันกับเมืองหลวงพระบาง คนในชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันเป็นเครือญาติ ยังคงความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่น และมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ตัวอย่างเช่น การแต่งกายโดยใส่ผ้าถุงและห่มสไบทำบุญในวันสำคัญและวันพระ การใช้ภาษาพูดไทยเขียงคาน ภาษาเขียงคานน้อย และประเพณีการบายศรีสู่ขวัญต้อนรับแขกผู้มาเยี่ยมเยือนที่มีมาตั้งแต่โบราณ ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“เรามีประเพณีสงกรานต์ ออกพรรษา ซึ่งมีจัดขึ้นเป็นประจำทุกๆ ปี วัฒนธรรม ฮีต 12 คอง 14 ชาวบ้านตักบาตรตอนเช้าเป็นประจำทุกวัน”

(HS5. 19 กุมภาพันธ์ 2554 : สัมภาษณ์)

“เริ่มมีการนำวัฒนธรรมอื่นเข้ามาใช้ภายในชุมชน แต่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ อาทิ การตักบาตร การแต่งกาย และอักษาศัยไมตรี”

(HS7. 27 มีนาคม 2554 : สัมภาษณ์)

1.3 ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวของชุมชนบ้านไม้ พบว่า เป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์บ้านไม้เรือนเก่ากว่า 100 ปี สืบมาจากสมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน จะคงเอกลักษณ์ของความ เป็นบ้านเรือนไม้ทรงสมัยแต่เก่าก่อนในอดีต มีลักษณะเป็นห้องแถวเรือนไม้เรียงรายตลอดแนว อายุกว่า 100 ปี ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ประดูบานเฟี้ยม บ้านที่มีอายุ 100 ปี ยังเหลืออยู่ สร้างด้วยไม้เสี้ย ขัดตะโบกปูนขาว ชุมชนบ้านไม้เก่าถนนชายตลาดเก่าที่มีการค้าขายระหว่าง ไทย – ลาว เป็นเมืองท่าพักเรือและสินค้าระหว่างเมืองเวียงจันทน์กับเมืองปากลาย แขวงไชยบุรี ลักษณะเด่น คือ มีความเจริญทางการค้ามาก สังกัดจากมีโรงเรียนสอนภาษาจีนอยู่ในชุมชน ด้วยความร่วมมือของกลุ่มคนในอำเภอเขียงคาน นอกจากบ้านเรือนเก่าๆ ที่รักษาไว้แล้ว ยังพบวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของผู้คนดูเหมือนจะเป็นอีกมนต์เสน่ห์ที่มาช่วยเสริมความสมบูรณ์ถึงอารยธรรมได้อย่าง ลงตัว อาทิ วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดจาที่ฟัง

ไพบราเสนาหุ ในอดีตการอพยพเข้ามาตั้งรกรากของกลุ่มคนจากหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เชียงคานแห่งนี้ได้ได้นำเอาวัฒนธรรมเข้ามาด้วย หรือจะเรียกได้ว่าเชียงคานเป็นเมืองคู่แฝดหลวงพระบางก็ได้ เพราะไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรม อาหารการกิน ภาษาพูด ก็มีความคล้ายคลึงกัน ชุมชนบ้านไม้จึงเป็นพื้นที่หนึ่งของการจัดการท่องเที่ยว ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เนื่องจากได้รวบรวมความแตกต่างที่ผสมผสานกันอย่างลงตัวทั้งความงาม ความเชื่อ ความศรัทธา เรื่องราวในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“จุดเด่นของชุมชน คือ บ้านไม้เก่าที่สร้างมาเป็นเวลากว่า 100 ปี วัสดุที่ใช้ก่อสร้างเป็นวัสดุที่หาเองในท้องถิ่น และเป็นธรรมชาติไม่มีการเสริมแต่ง”

(HS5. วันที่ 27 มีนาคม 2554 : สัมภาษณ์)

“บ้านไม้ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวภายในชุมชน”

(HS3. 19 กุมภาพันธ์ 2554 : สัมภาษณ์)

“บ้านไม้โบราณริมฝั่งโขง พร้อมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งสืบทอดมาจากถิ่นเดิม คือ หลวงพระบาง ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาชมความงามและความเจียบสงบ”

(HS9. 27 มีนาคม 2554 : สัมภาษณ์)

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึงสิ่งที่จะบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ สะดวกและอยากมาท่องเที่ยวอีก หรือพักอยู่นานขึ้น โดยแบ่งประเด็นในการศึกษา ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยที่มีแก่นักท่องเที่ยว พบว่าชุมชนบ้านไม้มีป้ายแสดงสถานที่ท่องเที่ยวและแผนที่ ยังมีไม่เพียงพอและไม่ชัดเจน กล่าวคือแผนที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เพียงจุดเดียว คือ ตั้งอยู่ที่บริเวณด้านหน้าของวัดศรีคุณเมืองเท่านั้น จึงทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง ในฤดูกาลท่องเที่ยวหรือเทศกาลงานประเพณีต่างๆ หน่วยงานเทศบาลตำบลเชียงคานได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลแบบเคลื่อนที่ โดยใช้จักรยานเป็นยานพาหนะในการเดินทางไปบริเวณรอบๆ ชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกและตอบข้อซักถามแก่นักท่องเที่ยว ส่วนด้านความปลอดภัยสถานีตำรวจภูธรเชียงคานได้มีการจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง

อีกทั้งประชาชนในชุมชนช่วยกันเฝ้าระวังความปลอดภัยภายในชุมชนด้วย ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“มีเพียงแผนที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่นำมาแจกและแผนที่ที่น้ำวัดศรีคุณเมืองเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถบอกถึงสถานที่ต่างๆ ในเชิงคานได้อย่างชัดเจนและทั่วถึง”

(HS3. 19 กุมภาพันธ์ 2554 : สัมภาษณ์)

“การดูแลความปลอดภัยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยตรวจเวร – ยาม ตลอด 24 ชั่วโมง และประชาชนในหมู่บ้านมีการเฝ้าระวังเด็กวัยรุ่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความปลอดภัย”

(HS5. 27 มีนาคม 2554 : สัมภาษณ์)

2.2 ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค พบว่า การบริการสาธารณูปโภคในด้านการไฟฟ้า น้ำประปา โดยมีสำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 1 แห่ง การประปาส่วนภูมิภาค 1 แห่ง สำนักงานไปรษณีย์ 1 แห่ง และสำนักงานชุมสายโทรศัพท์ 1 แห่ง คอยให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังเทศบาลตำบลเชียงคาน นอกเหนือจากสาธารณูปโภคพื้นฐานแล้ว ยังมีสถานพยาบาล อาทิ โรงพยาบาลเชียงคาน สำนักงานสาธารณสุข หน่วยควบคุมโรคที่นำโดยแมลง สถานพยาบาลเอกชน และร้านขายยาแผนปัจจุบันหลายแห่ง (เทศบาลตำบลเชียงคาน : 2552) ซึ่งสาธารณูปโภคดังกล่าวมีเพียงพอสำหรับความต้องการของประชาชนและนักท่องเที่ยว

2.3 ปัจจัยด้านศูนย์กลางการให้บริการ ให้คำปรึกษาหรือ ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พบว่า การให้ข้อมูลรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในชุมชน หากนักท่องเที่ยวต้องการข้อมูลเกี่ยวกับบ้านไม้ที่มีอายุมากกว่า 100 ปี นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามกับชาวบ้านในชุมชนและเทศบาลตำบลเชียงคานได้ แต่ยังไม่มีการจัดทำรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในชุมชนอย่างเป็นทางการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น อีกทั้งยังไม่มีศูนย์กลางในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่สนใจ และภายในเขตชุมชนบ้านไม้เองยังไม่มีศูนย์ข้อมูลที่อยู่ภายในชุมชนคอยให้บริการด้านข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านไม้ ตลอดจนข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตชุมชนบ้านไม้ส่วนใหญ่ได้ข้อมูลมาจากทางอินเทอร์เน็ต หรือบอกต่อกันมา ประกอบกับสถานที่ท่องเที่ยวภายในเขตชุมชนบ้านไม้ไม่ได้มีระยะทางที่ห่างกันมากนักจึงทำให้นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“ควรมีสูนย์กลางสำหรับคอยให้บริการและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว”

(HS8. 20 มกราคม 2554 : สัมภาษณ์)

“ยังไม่มีศูนย์กลางที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่และคอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเดินทางให้แก่นักท่องเที่ยว”

(HS1, 20 มกราคม 2554 : สัมภาษณ์)

“ควรมีผู้ที่คอยให้บริการด้านข้อมูลกับนักท่องเที่ยว น่าจะมีตำรวจท่องเที่ยวให้บริการประจำพื้นที่ให้แก่นักท่องเที่ยว”

(HS7, 27 มีนาคม 2554 : สัมภาษณ์)

2.4 ปัจจัยด้านการฝึกอบรมหรือการเตรียมความพร้อมของบุคลากรของชุมชน พบว่าเทศบาลตำบลเชิงคาน ได้มีการสนับสนุนด้านการจัดอบรมให้แก่ผู้ประกอบการและประชาชนในชุมชน โดยเป็นศูนย์กลางในการจัดหาสถานที่ ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิทยากรผู้ให้ความรู้ในเรื่องของภาษาต่างประเทศ การให้บริการในด้านต่างๆแก่ผู้ประกอบการ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยการจัดการอบรมส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือจากทางภาครัฐ สถานบันการศึกษา อาทิ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อบรมในหัวข้อ การใช้ภาษาต่างประเทศ ให้กับผู้ประกอบการภายในชุมชน เช่น ผู้ประกอบการที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เพื่อใช้ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และการอบรมในหัวข้อ การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดย สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อบรมให้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบการภาคเอกชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของการท่องเที่ยวในปัจจุบันออกมาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันทำให้เกิดความเข้าใจอย่างตรงกันในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มากขึ้น ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“ให้แก่ผู้ประกอบการและชาวบ้านในชุมชน และจัดการประชุมระหว่างภาครัฐกับชุมชนบ้าง”

(HS2. 20 มกราคม 2554 : สัมภาษณ์)

“การฝึกอบรมและเตรียมความพร้อมให้แก่ชุมชน ทางเทศบาลตำบลเชียงคานให้ การสนับสนุนอยู่แล้ว”

(HS1. 20 มกราคม 2554 : สัมภาษณ์)

3. การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility) หมายถึง การคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมี เส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงพื้นที่นั้นๆ ตลอดจนความสามารถในการรองรับของ พื้นที่ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นปัจจัยต่างๆ ได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านการคมนาคมขนส่ง พบว่า การเดินทางมาท่องเที่ยวยังเชียงคานมีความสะดวกและปลอดภัย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางโดยทางบก โดยมีเส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอและจังหวัด รวมทั้งการคมนาคมภายในเขตเทศบาล มีรถโดยสารคอยให้บริการแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว อีกทั้งการคมนาคมทางน้ำที่ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทางเรือโดยสารข้ามฟาก แต่ถนนภายในชุมชนนั้นค่อนข้างแคบ ซึ่งลักษณะของถนนเป็นถนนภายในหมู่บ้าน ทำให้รถสวนทางกันได้ เมื่อมีการจอดรถตามข้างถนนจะทำให้การสัญจรไปมาลำบากและสถานที่จอดรถไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนส่วนใหญ่มีพาหนะส่วนตัวในการเดินทางจึงทำให้เกิดความแออัดขึ้นในพื้นที่ ในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีการจัดเส้นทางรถเป็นลักษณะการเดินทางเดียว เพื่อลดความแออัดของการจราจรดังกล่าว อย่างไรก็ตามเมื่อมีการจอดรถข้างถนนหรือด้านหน้าบ้านพักก็ทำให้เกิดการแออัดและลำบากในการสัญจรไปมา ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“ด้านสาธารณูปโภคมีเพียงพอ แต่สถานที่จอดรถยังไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวที่นำรถมาเอง ควรมีการจัดที่จอดรถเพิ่มมากขึ้น”

(HS1. 20 มกราคม 2554 : สัมภาษณ์)

“ถนนภายในชุมชนต้องกำหนดช่วงเวลาที่ให้รถผ่านอย่างแน่นอน ที่จอดรถควรกำหนดให้ชัดเจนว่าสามารถจอดได้ตรงไหนบ้าง โดยที่ไม่ต้องจอดข้างถนนเพราะจะทำให้จราจรติดขัด”

(HS8. 27 มีนาคม 2554 : สัมภาษณ์)

3.2 ด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่ พบว่า โดยปกติแล้วถ้าไม่ใช่ช่วงเทศกาลแหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตามความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว แต่ในเทศกาลวันหยุดหรือเทศกาลท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวมากเกินไป

ความสามารถที่แหล่งท่องเที่ยวจะรองรับ ได้จึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญกับการจัดการ ซึ่งชุมชนบ้านไม้ไม้ได้มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน ดังนั้นจำนวนนักท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการรองรับของบ้านที่เปิดให้บริการที่พักเท่านั้น ส่วนประเภทของนักท่องเที่ยวไม้ไม้ได้มีการจำกัดว่าเป็นนักท่องเที่ยวประเภทใด เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวทุกประเภท ส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่พบ ได้แก่ กลุ่มนักเรียน, นักศึกษา กลุ่มครอบครัว กลุ่มทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น และการเดินทางมายังชุมชนบ้านไม้ไม้เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยการบอกแบบปากต่อปาก ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ปี 2554 จะมีจำนวนค่อนข้างมากในช่วงฤดูหนาวที่มีอากาศเย็น เพราะมีสภาพพื้นที่ดีชายฝั่งแม่น้ำโขงจึงทำให้ทัศนียภาพริมแม่น้ำสวยงามมาก

ดังนั้นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น คือ การที่เขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ สภาพธรรมชาติที่สวยงาม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของชาวเชียงคาน บ้านไม้เก่าอายุกว่าร้อยปี ความเข้มแข็งแจ่มใส ตลอดจนการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ขึ้นภายในท้องถิ่น

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ จำเป็นต้องได้รับการร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนา ทั้งจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเลย สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด อำเภอเชียงคาน เทศบาลตำบลเชียงคาน ผู้นำชุมชน/แกนนำกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์บริบททั่วไปของเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ในด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยว ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ของเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคานสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพให้เป็นการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยผู้วิจัยเสนอแนวทางแยกย่อยในรายละเอียด ดังนี้

4.1 แนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

จากการวิเคราะห์บริบทของเทศบาลตำบลเชียงคานสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนในชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพราะ

ที่ผ่านมายังไม่มีการจัดการที่ชัดเจน และหากต้องการให้มีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น ความพร้อมที่จะเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่จำเป็นต้องมีการ รวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น เพื่อสร้างมาตรฐานและพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน/แกนนำกลุ่มภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ประชาชนที่เป็นเจ้าของบ้านพัก ตลอดจนผู้ประกอบการต่างๆ ต้องทำความเข้าใจ และรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และคอยให้ความช่วยเหลือกันเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นร่วมกันใน การจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นการลงทุนทางสังคม วัฒนธรรมร่วมกันของคนในชุมชน นอกจากการจัดสรรผลประโยชน์กลับคืนให้กับชุมชน และสร้างความเข้าใจอันดีให้กับคนในชุมชนแล้วนั้น ชุมชนยังต้องอาศัยความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ความรู้ และวางแผนด้านการจัดการให้เกิดผลสำเร็จ โดยผลการศึกษานี้แนะแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นดังนี้

- 1) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยมีการวางแผนการดำเนินการพัฒนา โดยระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น ชาวบ้านใน ชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐเข้ามาร่วมนำเสนอและเป็นผู้ดำเนินการในการพัฒนา เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือและดูแลซึ่งกันและกัน สร้างความเข้มแข็งทางสังคมของชุมชน สามารถป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดจากการท่องเที่ยว อันจะส่งผลต่อการทำลายความเป็นชุมชน
- 2) ผู้เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยว อาทิ หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา ในท้องถิ่น ต้องมีการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนเทศบาลตำบล เชียงคาน ภูมิปัญญาหรือความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อสิ่งที่เคารพออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและสามารถอธิบายให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เดินทางเข้ามาภายในท้องถิ่นให้ทราบและเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเลย เทศบาลตำบลเชียงคาน หรือสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ต้องเข้าไปดูแลและตรวจสอบ สภาพของทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่องว่ามีการเปลี่ยนแปลงมากน้อย เพียงใด เพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์
- 4) ต้องมีการอบรมและให้ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้กับ ชุมชน การพัฒนาบ้านพักของตนให้เป็น โฮมสเตย์ที่มีมาตรฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจน การบริการทางด้านการท่องเที่ยว พร้อมกับให้ความรู้ในการพัฒนาและการอนุรักษ์ควบคู่กันไป

4.2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเลย สำนักงานท่องเที่ยวกีฬาจังหวัด

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ต้องอาศัยความมีความจำเป็นที่หน่วยงานของภาครัฐ หรือหน่วยงานต่างๆ มาอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนด้านการท่องเที่ยว การดูแลนักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ จากการศึกษา พบว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นต้องรวมกลุ่มกันโดยมีแกนนำ เช่น เทศบาลตำบลเชียงคาน คอยเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ อบรมให้ความรู้แก่ชุมชน หรือพาไปดูงานในชุมชนที่พัฒนาแล้วและประสบผลสำเร็จ เพื่อจะได้ทราบถึงทิศทาง ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แล้วนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเองให้เหมาะสม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ต้องระดมความคิด และร่วมกันวางแผนจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาหรือสิ่งที่ควรต้องพัฒนา เช่น พัฒนาสาธารณูปโภค พัฒนาการให้มีกรรมนาคมที่สะดวก พัฒนาสุขภาพอนามัยของชุมชน พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน อาทิ ร้านค้า บ้านเรือน ร้านอาหาร ต้องมีความสะอาดและเป็นระเบียบ ในบางครั้งจำเป็นต้องออกกฎระเบียบหรือใช้มาตรการบังคับเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีนโยบายและแผนในการดำเนินการพัฒนา ส่งเสริมทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ชัดเจนและนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม มีนโยบายในการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดขึ้น เพื่อปรับปรุงหรือเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น และต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน
- 2) เทศบาลตำบลเชียงคาน ต้องมีการวางแผนในการพัฒนาและสร้างการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้น อย่างเช่น การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์โดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง
- 3) ต้องมีการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของชุมชนหรือท้องถิ่นในการพัฒนาอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและมีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน
- 4) นโยบายของภาครัฐควรกำหนดแนวทางในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวให้กับผู้เกี่ยวข้องที่กำกับดูแลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตลอดจนควรกำหนดให้มีการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ไฟฟ้า ประปา การคมนาคม และอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมในการบริการอินเทอร์เน็ตภายในชุมชนอย่างทั่วถึง

4.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในภาพรวม

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในท้องถิ่นต้องร่วมมือกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ จากการศึกษาพบว่า สิ่งดึงดูดใจให้คนมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน คือ การที่เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ การที่ชุมชนบ้านไม้ยังคงมีสภาพของการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่เรียบง่าย อยู่กันแบบชนบท และประชาชนมีอัธยาศัยไมตรี จึงทำให้เป็นที่รู้จักกันเกิดขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่เป็นคนรุ่นใหม่ หรือกลุ่มคนที่สนใจในวิถีชีวิตในอดีตที่มีความงดงาม ความเป็นกันเอง ความช่วยเหลือเอื้ออาทรและอยู่กันแบบเรียบง่ายพอเพียง บนพื้นฐานความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเงื่อนไขทางสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้หาได้ยากในสังคมไทย นักท่องเที่ยวต่างที่ต่างถิ่นจึงมีการเดินทางมายังเชียงคาน เพื่อสัมผัสและดื่มด่ำกับประสบการณ์และความงดงามนั้นๆ

ดังนั้นหากต้องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประชาชนในชุมชน ผู้ประกอบการภาคเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนักท่องเที่ยวต้องตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังต้องเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

2) ประชาชนในชุมชน ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังเชียงคาน ต้องร่วมมือและส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์และรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม ชุมชนบ้านไม้เทศบาลตำบลเชียงคานมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในด้านศึกษา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น ศึกษาประเพณีต่างๆ ของชาวบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม กรรมวิธีการทำผ้าหม่นนม เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้ให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ชุมชนบ้านไม้มีความเหมาะสมอย่างมากต่อการพัฒนาศักยภาพให้เป็นการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพราะมีวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติอันงดงาม

3) ชุมชนต้องมีการจัดกิจกรรมเสริมทางการท่องเที่ยว เพื่อเรียกร้องและดึงดูดความสนใจ อาจมีการนำขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมานำเสนอให้นักท่องเที่ยวและผู้เดินทางมาภายในท้องถิ่น

4) ต้องมีการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของตนเอง รวมทั้งศิลปกรรมของตนเองที่พ่อแม่ ปู่ย่าตายายได้สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะนำมาซึ่งการแสดงออกทางวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า ชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยเน้นการท่องเที่ยวที่เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งชุมชนบ้านไม้ยังคงมีการอนุรักษ์สืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีของชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวยังชุมชนบ้านไม้ ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ปั่นจักรยานชมทัศนียภาพที่สวยงาม และการศึกษาวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเพิ่มมากขึ้น จะช่วยให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และนำความเจริญมาสู่ชุมชนและในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ในด้านต่างๆ อาทิ สาธารณูปโภค การให้ความรู้เกี่ยวกับการบริการ ภาษาต่างประเทศ และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนในชุมชนที่จะต้องมีส่วนช่วยกันในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาบริบทของชุมชนบ้านไม้ ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ และศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสาร การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เพื่อให้ตรงกับความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของอำเภอเชียงคาน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชียงคาน ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นเทศบาลตำบลเชียงคาน ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ และผู้ประกอบการภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ ร้านอาหาร ที่พัก(เกสต์เฮาส์) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และรถรับจ้างสาธารณะในพื้นที่ ซึ่งใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยนำเสนอด้วยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จากผลการศึกษาผู้วิจัยทำการสรุปและมีประเด็นสำคัญในการนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

สรุปผล

1. บริบทของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
บริบทของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีความโดดเด่นด้านสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีพื้นที่ที่อยู่ชายลำน้ำโขง วิถีชีวิตที่เรียบง่าย เป็นชุมชนแบบดั้งเดิม และมีความมีเอกลักษณ์พื้นบ้านท้องถิ่น มีสถาปัตยกรรมการสร้างบ้านเรือนที่สวยงามและเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย สร้างโดยชั้นล่างก่ออิฐถือปูน ส่วนด้านบนใช้เทคนิคการสานด้วยไม้ไผ่แล้วฉาบปูน มีระเบียงยื่นออกมาด้านหน้าอาคาร ติลुकกรง ประชาชนมีรายได้หลักจากการเกษตรกรรม ประมง

ชุมชนบ้านไม้มีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่

1) ด้านประวัติศาสตร์วัด เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศาสนา ที่คนในชุมชนมีความนับถือและศรัทธา อีกทั้งยังเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชุมชน ได้แก่ วัดศรีคุณเมือง วัดท่ากก วันโพนชัย วันมัจฉิมาราม วัดมหาธาตุและวัดป่าไผ่

2) ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ได้แก่ ประเพณีแห่เทียนพรรษา งานเทศกาลออกพรรษาที่เชียงคาน ประเพณีไหลเรือไฟ งานลอยกระทง งานประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

3) ด้านวิถีชีวิตชุมชน ชุมชนบ้านไม้ มีอาคารบ้านเรือนแบบเรือนไม้เก่า และอาคารที่ผสมผสานรวมเข้ากับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

4) ด้านธรรมชาติ สภาพบรรยากาศของความงามที่มีพื้นที่อยู่ติดกับแม่น้ำโขง จึงทำให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม เช่น สวนสุขภาพเฉลิมพระเกียรติ เป็นสวนสุขภาพที่เป็นพื้นที่ที่มีการ

ตกแต่งให้สวยงามนำพักผ่อนด้วยการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ยืนต้นเพื่อความร่มรื่น และยังเหมาะกับการยืนชมแสงยามเย็นของเชียงคานอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าบริบททั่วไปของชุมชนบ้านไม้ที่สงบไร้สิ่งปรุงแต่ง รวมถึงอรรถาธิบายของชาวบ้านที่เต็มใจต้อนรับผู้มาเยือนด้วยความเต็มใจ ความพร้อมในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ มีไฟฟ้าใช้ตลอด 24 ชั่วโมง มีระบบประปา มีที่พักที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มาพักแบบโฮมสเตย์ มีการบริการด้านการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยชุมชนมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านในชุมชนบ้านไม้ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน

2. ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

ความต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ สามารถแบ่งเป็นความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้ 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เทศบาลตำบลเชียงคานเป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ซึ่งมีนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยว ส่วนประชาชนและผู้ประกอบการภาคเอกชน มีความต้องการในริเริ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา ทุกภาคส่วนมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน แต่หน้าที่หลักในการวางแผนเป็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา หน่วยงานมีส่วนสนับสนุนด้านการบริหารจัดการและงบประมาณการดำเนินการ ผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนหรือสื่อกลางระหว่างหน่วยงานและชุมชน ผู้ประกอบการภาคเอกชนให้การบริการด้วยความเป็นมิตร มีอรรถาธิบายที่ดี และการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีของประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีระบบและยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความรู้และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และก่อให้เกิดรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชนเป็นสำคัญ เนื่องจากการเพิ่มอาชีพและรายได้เสริมให้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา ไม่ได้มีการจัดทำผลการประเมินเป็นลายลักษณ์อักษร มีเพียงการพูดคุยกันและร่วมอภิปรายทำให้มีการพัฒนา ปรับปรุง กิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เท่านั้น และจากขั้นตอนนี้ดังกล่าวสามารถแบ่งความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชนในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวในชุมชน คือการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิตอันแท้จริงของคนในท้องถิ่น กิจกรรมในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ได้เรียนรู้ และได้เห็นความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากร และ อุตสาหกรรมของคนในท้องถิ่น การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ คือ การท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน โดยมีการให้บริการด้านอื่นๆ อาทิ อาหาร การนำเที่ยว กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี หรือเทศกาล ต่างๆ เป็นต้น

2) ด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชนมีความพร้อมในการต้อนรับ นักท่องเที่ยว เพราะผู้คนส่วนใหญ่มีอัธยาศัยดี มีน้ำใจไมตรี ยินดีและเต็มใจที่จะให้การต้อนรับ นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ซึ่งเอกลักษณ์ของคนเชียงคานจะมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรม ประจำถิ่น เช่น พิธีสู่ขวัญ บางที่เรียกว่า "พิธีบายศรี" หรือ "บายศรีสู่ขวัญ" เป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งของชาวอีสาน หรือมีพวงมาลัยเล็กๆ ทำจากวัสดุที่สามารถหาได้จากท้องถิ่นมอบให้กับ นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจตั้งแต่แรกพบ

3) ด้านการบริการด้านที่พัก การให้บริการด้านที่พักของชุมชนบ้านไม้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การให้บริการด้านที่พักประเภทเปิดบ้านและแบ่งห้องพักให้เช่า และการให้บริการ ด้านที่พักประเภท เกสเฮาส์ โรงแรม เป็นต้น โดยประชาชนในชุมชนที่เปิดบ้านของตนให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีความพร้อมในการบริการโดยมีการบริการด้านที่พัก ได้แก่ ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อาทิ ที่นอน หรือเตียงนอน หมอน ห้องน้ำที่สะอาด โดยสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเหล่านี้จะอยู่บนพื้นฐานของวิถีชีวิตและสังคมของชุมชน

4) ด้านการจัดการการตลาด ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการจัดการการตลาด โดยการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้เน้นการมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ก่อให้เกิดจุดขายที่สำคัญที่เป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยว เกิดความสนใจ เป็นการทำการตลาดท้องถิ่นและต้องอยู่ภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน เป็นหลักให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จึงมีเพียงสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก อาหาร ยานพาหนะ การละเล่น/การแสดงพื้นบ้าน และนักสื่อความหมายท้องถิ่น (มัคคุเทศก์) เท่านั้น

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน สรุปเป็นปัจจัยหลัก 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก อาทิ แม่น้ำโขง ความร่มรื่นและความสวยงามของบ้านไม้เก่าแก่อายุกว่า 100 ปี แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาขึ้น อีกทั้งชุมชนไม่ช่วยกันดูแลทำให้เกิดความเสื่อมโทรม

2) ปัจจัยด้านประเพณี วัฒนธรรม อำเภอเชียงคานมีเทศกาลและงานประเพณีที่หลากหลายและมีชื่อเสียง อาทิ ประเพณีออกพรรษาที่เชียงคาน การดักบาตรข้าวเหนียว การไหลเรือไฟ การทำดินปราสาทผึ้ง ประเพณีสงกรานต์ อีกทั้งยังมีวัฒนธรรมของชาวเชียงคานอันโดดเด่น ได้แก่ การแต่งกายและภาษาพูดที่มีความคล้ายคลึงกันกับเมืองหลวงพระบาง

3) ปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวของชุมชนบ้านไม้ ชุมชนบ้านไม้มีเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมการสร้างบ้านเรือนอายุเก่าแก่กว่า 100 ปี มีวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของผู้คน อาทิ วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดจาที่ฟังไพเราะเสนาะหู ชุมชนบ้านไม้จึงเป็นพื้นที่หนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เนื่องจากได้รวบรวมความแตกต่างที่ผสมผสานกันอย่างลงตัวทั้งความงาม ความเชื่อ ความศรัทธา เรื่องราวในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้

3.2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยที่มีแก่นักท่องเที่ยว มีป้ายแสดงสถานที่ท่องเที่ยวและแผนที่ แต่ยังมีไม่เพียงพอและไม่ชัดเจน กล่าวคือ แผนที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เพียงจุดเดียว คือ ตั้งอยู่ที่บริเวณด้านหน้าของวัดศรีคุณเมืองเท่านั้น ส่วนด้านความปลอดภัยสถานีตำรวจภูธรเชียงคานได้มีการจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง อีกทั้งประชาชนในชุมชนช่วยกันเฝ้าระวังความปลอดภัยภายในชุมชนด้วย

2) ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค มีการบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ด้านการไฟฟ้า น้ำประปา สถานพยาบาล ชุมสายโทรศัพท์ การบริการไปรษณีย์ มีเพียงพอสำหรับความต้องการของประชาชนและนักท่องเที่ยว

3) ปัจจัยด้านศูนย์กลางการให้บริการ ให้คำปรึกษาหารือ ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว การให้ข้อมูลรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในชุมชน หากนักท่องเที่ยวต้องการข้อมูลเกี่ยวกับบ้านไม้ที่มีอายุมากกว่า 100 ปี นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามกับชาวบ้านในชุมชนและ

เทศบาลตำบลเชียงคานได้ แต่ยังไม่มีการจัดทำรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น อีกทั้งยังไม่มีศูนย์กลางในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ และภายในเขตชุมชนบ้านไม้เองยังไม่มีศูนย์ข้อมูลที่อยู่ภายในชุมชนคอยให้บริการด้านข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านไม้ตลอดจนข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร

4) ปัจจัยด้านการฝึกอบรมหรือการเตรียมความพร้อมของบุคลากรของชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคานได้มีการสนับสนุนด้านการจัดอบรมให้แก่ผู้ประกอบการและประชาชนในชุมชน โดยเป็นศูนย์กลางในการจัดหาสถานที่ ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิทยากรผู้ให้ความรู้ในเรื่องของภาษาต่างประเทศ การให้บริการในด้านต่างๆแก่ผู้ประกอบการ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

3.3 การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility) ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านการคมนาคมขนส่ง พบว่า การเดินทางมาท่องเที่ยวยังเชียงคานมีความสะดวกและปลอดภัย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางโดยทางบก โดยมีเส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอและจังหวัด รวมทั้งการคมนาคมภายในเขตเทศบาล มีรถโดยสารคอยให้บริการแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว แต่ถ้านภายในชุมชนนั้นค่อนข้างแคบและสถานที่จอดรถไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดความแออัดขึ้นในพื้นที่

2) ด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่ โดยปกติแล้วถ้าไม่ใช่ช่วงเทศกาลแหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ แต่ในเทศกาลวันหยุดหรือเทศกาลท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวมากเกินความสามารถที่แหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้จึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญกับการจัดการ ส่วนประเภทของนักท่องเที่ยวไม่ได้มีการจำกัดว่าเป็นนักท่องเที่ยวประเภทใด

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

4.1 แนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

1) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยมีการวางแผนการดำเนินการพัฒนา โดยระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง

2) ผู้เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยว อาทิ หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ต้องมีการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเลย เทศบาลตำบลเชียงคาน หรือสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ต้องเข้าไปดูแลและตรวจสอบสภาพของทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง

4) ต้องมีการอบรมและให้ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้กับชุมชน

4.2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเลย สำนักงานท่องเที่ยวกีฬาจังหวัด

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีนโยบายและแผนในการดำเนินการพัฒนาส่งเสริมทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ชัดเจนและนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

2) เทศบาลตำบลเชียงคาน ต้องมีการวางแผนในการพัฒนาและสร้างการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้น

3) ต้องมีการกำหนดทิศทางกรท่องเที่ยวของชุมชนหรือท้องถิ่นในการพัฒนาอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและมีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน

4) นโยบายของภาครัฐควรกำหนดแนวทางในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวให้กับผู้เกี่ยวข้องที่กำกับดูแลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

4.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในภาพรวม

1) พัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านไม้ และการที่ชุมชนบ้านไม้ยังคงมีสภาพของการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่เรียบง่าย อยู่กันแบบชนบท และประชาชนมีอัธยาศัยไมตรี เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวต่างที่ต่างถิ่นจึงมีการเดินทางมายังเชียงคานเพื่อสัมผัสและดื่มด่ำกับประสบการณ์และความงดงามนั้นๆ

2) พัฒนาด้านการอนุรักษ์และรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม รวมไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน ควรค่าแก่การอนุรักษ์และรักษาไว้ให้แก่ชนรุ่นหลัง

3) ชุมชนต้องมีการจัดกิจกรรมเสริมทางด้านการท่องเที่ยว เพื่อเรียกร้องและดึงดูดความสนใจ

4) ต้องมีการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของตนเอง

อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1. บริบทของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน มีศักยภาพในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนประกอบด้วยความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ กล่าวคือ มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจากการที่เป็นชุมชนเก่าแก่ แหล่งรวมภูมิปัญญาชาวบ้าน มีการอนุรักษ์ประเพณีที่ดีงามสืบต่อกันมา มีการคมนาคมที่สะดวก ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ดี และประชาชนในชุมชนมีความเป็นมิตร มีอัธยาศัยดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามเหล่านี้ภายในชุมชน เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้นมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจว่าต้องประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ (Amenities) เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว

บริบทของชุมชนบ้านไม้มีความเหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน และพร้อมที่จะเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2550) กล่าวว่า โฮมสเตย์ ถือเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านซึ่งใช้บ้าน เป็นศูนย์กลางโดยเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเข้าด้วยกัน ทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหาร การนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม การจัดกิจกรรมที่พักสัมผัสวิถีชีวิตชนบท หรือโฮมสเตย์ จึงเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาพัฒนาชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำงานร่วมกัน สร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนเป็นหลัก ดังนั้น การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังที่ สินธุ์ สโรบล (2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่ช่วย โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์

วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม รวมถึงมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงาน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

ประชาชนในชุมชนบ้านไม้ส่วนใหญ่มีความต้องการให้ชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยครอบครัวที่มีความพร้อม เช่น มีห้องพักภายในบ้านว่าง มีการดูแลด้านความสะอาดอยู่เสมอ สมาชิกในครอบครัวยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว ก็จะเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพัก ส่วนครอบครัวที่ไม่มีความพร้อมที่จะให้บริการบ้านพักแก่นักท่องเที่ยวก็ยังคงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมเอาไว้ ไม่กีดกันนักท่องเที่ยว เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ต่างมุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน ทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2540) กล่าวว่า การท่องเที่ยวส่งผลทั้งในด้านดีและด้านลบ โดยผลกระทบด้านบวก คือ มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น มีความสะดวกสบายจากการพัฒนาสาธารณูปโภคอันเกิดจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ลดการอพยพหลังไหลของประชากรสู่เมืองหลวง และการนำทรัพยากรที่เหลือใช้มาแปรรูป และผลกระทบด้านลบ คือ การบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ค่าครองชีพสูงขึ้น เป็นต้น

2. ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากการศึกษา พบว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การที่กลุ่มคนในชุมชนได้มีการตัดสินใจร่วมกันในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน โดยการร่วมมือกันและลงมือปฏิบัติ รวมทั้งประเมินผลให้สำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ดังผลการศึกษาของ ภานุ วรมิตร (2549 : บทคัดย่อ) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และผู้เกี่ยวข้อง จะนำมาซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น มีการรับรู้ปัญหาาร่วมกัน มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการ การปฏิบัติการและการติดตามประเมินผล เพื่อการนำมาปรับปรุงและแก้ไขทรัพยากรการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่นั้นๆ และผลการศึกษาของ จงรักษ์ อินทยนต์ (2548 : บทคัดย่อ) พบว่า ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการเสนอความคิด การวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการ การแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสมและโปร่งใส ตรวจสอบได้ จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชน

เพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้อยู่อย่างยั่งยืน ดังการศึกษาของ สายรุ่ง ดินโคกสูง (2549 : บทคัดย่อ) พบว่า การจัดการท่องเที่ยวของชาวบ้านมีโครงสร้างการบริหารที่ไม่ซับซ้อนตั้งอยู่บนพื้นฐานความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยที่ชาวบ้านต้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเป็นเจ้าของร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยว หากได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการจะทำให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสน่ห์ จามริก (นวรรตน์ เพ็ชรเรือนทอง, 2550) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้น คือ การที่ประชาชนมีโอกาสอย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซง ครอบงำ บังคับให้ได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดแจงใช้ควบคุม ระดมทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ เพื่อการดำรงชีพตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม เป็นการพัฒนาระบบการเรียนรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจที่จะกำหนดวิถีชีวิตของตนอย่างเชื่อมั่น เพื่อเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและเกิดการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยทำการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ประกอบไปด้วย การพัฒนาความรู้ของชาวบ้าน สาธารณูปโภค และอนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่ดึงดูดของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางสังคม และความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม แต่ละองค์ประกอบต้องพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน และการท่องเที่ยวขึ้นต้องพยายามส่งเสริมให้เกิดความรู้และความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวขึ้นๆ

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น การที่ชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ สภาพธรรมชาติที่สวยงาม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของชาวเชียงคาน บ้านไม้เก่าอายุกว่าร้อยปี ความอึมเข้มแจ่มใส ตลอดจนการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งผลักดันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ดังแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2550) กล่าวว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวควรมีลักษณะสำคัญ

ดังนี้ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่า ความเป็นเอกลักษณ์ มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547) กล่าวว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการและด้านการเรียนรู้

จากผลการศึกษายังพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน โดยมีส่วนในการสนับสนุนด้านกิจกรรม โดยมีการจัดงานประจำปี อาทิ ประเพณีสืบสานวัฒนธรรมสงกรานต์ที่เชียงคาน สุขสำราญริมฝั่งโขง ได้ถือปฏิบัติกันมาต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี วัฒนธรรมของชาวเชียงคาน ดังงานวิจัยของ สมนึก เขียววิชัย (2550) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับชุมชนในการจัดการ การวางแผน และการปฏิบัติงาน แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นวรัตน์ เพ็ชรเรือนทอง (2550) ที่กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการจัดทำแผนพัฒนา การสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การอนุรักษ์ทรัพยากร และการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้

เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ประชาชนในชุมชนได้ให้ความเห็นว่า ควรมีนโยบายส่งเสริมโดยทำการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ประกอบไปด้วย การพัฒนาความรู้ของชาวบ้านด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ พัฒนาสาธารณูปโภค พัฒนาอนามัยชุมชน ส่วนการอนุรักษ์ เช่น อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดดังที่ ภราเดช พัทฒควิเชียร (2540) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีการบูรณาการใน 3 องค์ประกอบหลัก แหล่งท่องเที่ยว การบริการทางการท่องเที่ยวและการตลาด แต่ละองค์ประกอบจะต้องมีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกันและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน องค์ประกอบที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง คือ ในการท่องเที่ยวขึ้นจะต้องพยายามให้เกิดความรู้และความรับผิดชอบต่อวิธีการที่ก่อให้เกิดความรู้และความรับผิดชอบต่อ จะต้องดำเนินการผ่านระบบการศึกษา โดยมุ่งให้เกิดการปรับทัศนคติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม การจัดระเบียบสังคมให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เป็นต้น

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ หากมีการวางแผนในการพัฒนาที่ดีพอก็จะเกิดผลกระทบในทางบวกในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในเรื่องนี้ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ได้กล่าวถึงหลักการของโฮมสเตย์เป็นเรื่องที่สำคัญทุกฝ่าย ตั้งแต่รัฐบาลไปจนถึงชุมชน จะต้องเข้าใจไปทิศทางเดียวกัน เพื่อมิให้การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับโฮมสเตย์หลงทาง และก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง ประการแรก ต้องไม่ถือเป็นการนโยบายว่าจะต้องมีโฮมสเตย์เกิดขึ้นในทุก ๆ หมู่บ้าน แต่ต้องคำนึงถึงความพร้อม ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเป็นสำคัญ และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ และให้เข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกว่า การท่องเที่ยวจะเป็นเพียงรายได้เสริมมิใช่รายได้หลักของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา วงษ์ชัยภูมิ (2551 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ความสำคัญกับการดำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษให้คงอยู่และถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน รวมถึงต้องการให้มีการพัฒนาปรับปรุงการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากความโดดเด่นทางวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตที่สงบสุขของชุมชนบ้านไม้ รวมถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวภายในชุมชน ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรต่างๆ ได้ร่วมมือกันจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเชียงคานขึ้น เช่น ประเพณีสงกรานต์ แห่เทียนพรรษา เทศกาลออกพรรษา และงาน 100 ปีอำเภอเชียงคาน ซึ่งประชาชนในชุมชนมีการตื่นตัวในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเพื่อรักษาเสน่ห์ทางการท่องเที่ยว ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยเทศบาลตำบลเชียงคานได้มีการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนสืบไป สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถของธรรมชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว โดยใช้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษานำมาซึ่งข้อสรุปหลายประการ ซึ่งทำให้ทราบถึงความต้องการของชุมชน มุมมองของภาครัฐ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอเพิ่มเติม โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ประชาชนในชุมชนยังขาดความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง เช่น จังหวัดเลย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดเลย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย เทศบาลตำบลเชียงคาน ควรเป็นผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้มีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อีกทั้งสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ อาทิ เว็บไซต์ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ เป็นต้น

1.2 ป้ายสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน มีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อเทศบาลตำบลเชียงคานว่า ควรจัดทำป้ายสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญภายในชุมชน ป้ายบอกเส้นทางท่องเที่ยว และป้ายที่แสดงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรมีสุนัขข้อมูลทางการท่องเที่ยว ให้การอบรมเยาวชนในการเป็นมัคคุเทศก์น้อย และควรมีการกำหนด กฎระเบียบ ข้อห้าม หรือบทลงโทษสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

1.3 ชุมชนบ้านไม้มีวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามควรค่าแก่การรักษาไว้ จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เทศบาลตำบลเชียงคาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด สถาบันการศึกษาภายในท้องถิ่น ควรมีการศึกษาองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน พร้อมกับการนำเสนอข้อมูลต่อประชาชนในพื้นที่ให้ได้มีการรับรู้และทราบถึงเรื่องราวความเป็นมาของบรรพบุรุษ อันจะนำไปสู่การตระหนัก เห็นคุณค่าและการอนุรักษ์ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษา การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เพื่อหาข้อสรุปว่า เมื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์แล้ว ควรมีการบริหารจัดการอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จ

2.2 ควรมีการศึกษาถึงการตลาดของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อหากลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้สามารถวางแผนที่จะรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตได้

2.3 ควรมีการศึกษาศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคานที่เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเพิ่มกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น อาทิ นักท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงความต้องการและกระบวนการในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.4 ควรมีการศึกษาถึงความต้องการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ตลอดจนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวยังเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เพื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2551.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวภายในประเทศไทยประจำปี 2548. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549.
- . รายงานประจำปี 2549 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550.
- กิตติชัย เจริญชัย. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท(โฮมสเตย์) บ้านชะงอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. การศึกษาอิสระ บธ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.
- จรงค์ อินทนต์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะกา จังหวัดลำปาง. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. การตลาดบริการ. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2546.
- ดร.ชนิ เอ็มพันธ์. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เอกสารประกอบการสัมมนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการสัมมนาหัวหน้าอุทยานและวนอุทยาน ครั้งที่ 3. นครนายก : ม.ป.พ., ม.ป.ป.
- ทิพวรรณ พุ่มมณี. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546.
- เทศบาลตำบลเชียงคาน. ข้อมูลทั่วไป. 2551. <<http://chiangkhan.go.th/>> 20 กันยายน 2551. 2551.
- ไทยโรจน์ พวงมณี. การวิจัยและพัฒนาศักยภาพบุคลากรของชุมชนท้องถิ่น สำหรับการนำเสนอภาพลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมท้องถิ่น เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. รายงานโครงการวิจัย. เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2552.

- ชนกฤต สังข์เฉย. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2550.
- นภัค วัฒนคุณ. ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว : กรณี
เวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ
ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- นวรรตน์ เพ็ชรเรือนทอง. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชนในเขต
พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางปอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส.
การศึกษาอิสระ ปร.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.
- นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. SWOT : การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน.
อุบลราชธานี : คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2545.
- นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,
2536.
- บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคม. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2524.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- บุรชัย เปี่ยมสมบูรณ์. การวิจัยและประเมิน : หลักการและกระบวนการ. กรุงเทพฯ :
การพิมพ์พระนคร, 2530.
- พรพิมล ปาฐะเดชะ. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หมู่บ้านสักงาม
ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.
- ภราเดช พัทฒวิเชียร. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. 2540. < [http://www.tourismthailand.org
/sustainable tourism/achieve](http://www.tourismthailand.org/sustainable%20tourism/achieve)> 14 กันยายน 2552.
- ยุพาวรรณ วรรณวานิชย์. การตลาดบริหาร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. ECO-TOURISM การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548.
- ระพีพรรณ ทองห่อ และคณะ. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ :
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.

- รัตนชัย คงมัน. การวิเคราะห์โครงสร้างการจัดการของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2535. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2538.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. หลักการจัดการท่องเที่ยว. 2547. <<http://www.stou.ac.th/tourism/achieve>> 26 กันยายน 2551.
- รุ่งอรุณ กุลพรม และคณะ. การศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวอำเภอเมือง จังหวัดเลย เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. รายงานการวิจัย. เลข : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550.
- วรรณ วลัยวานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- วีระพล ทองมา. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism :CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้. 2548. <www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc> 12 มกราคม 2552.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.
- สมนึก เขียววิชัย. การมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลนครศรีนครินทร์ อำเภอเมืองศรีนครินทร์ จังหวัดศรีนครินทร์ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. การศึกษาอิสระ ปร.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.
- สายรุ้ง ดินโคกสูง. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาหาดขบา ตำบลขบา อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549. .
- สำนักงานจังหวัดเลย. จังหวัดเลย. 2551. <<http://www.loei.go.th/infor.htm>> 9 มีนาคม 2552.
- สำนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการท่องเที่ยว. รายงานกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว. เลข : สำนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2551.
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550.
- สิทธิพร ภิรมย์รัตน์ และคณะ. โครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจังหวัดเลย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ม.ป.ป.

- สุชาดา วงชัยภูมิ. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.
- สุธี วรประดิษฐ์. การมีส่วนร่วมของชุมชน. 2548. <http://trat.nfe.go.th/trat/topic5_old.php?page=5> 11 มกราคม 2552.
- สุนันทา จันทวารา. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หาดคูเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. การค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ. (บรรณาธิการ). “นายรอบรู้” นักเดินทาง: เลข. กรุงเทพฯ : สารคดี
ในนามบริษัท วิริยะธุรกิจ จำกัด, 2544.
- โฮมสเตย์ไทยแลนด์. ประวัติ – ที่มา. 2548. <<http://www.homestaythailand.org/history.phy>>
15 มกราคม 2550.
- Fiona, Loke and Yuzhen Chen. Widening Accommodation Choice: The Potential of Homestay in Singapore. Singapore : Nanyang Business School, Nanyang Technological University, Singapore, 2009.
- Kanoknon Seubsamarn. A Study of Tourism Motivation to use Homestay in Thailand and their Satisfaction Based on the Destination's Cultural and Heritage-Based Attribute.
A Thesis, presented to the Faculty of the Graduate School University of Missouri, 2009.
- Yahaya Ibrahim. Homestay Program in Malaysia - Development and Prospect. Malaysia :
School of Social, Development and Environmental Studies, Faculty of Social Sciences
and Humanities, University Kebangsaan Malaysia, 2008.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

- HS1 ประไพศรี นิลน้อย ร้านเหมียวเช่ารถ ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 20 มกราคม 2554.
- HS2 อุไรรัตน์ มั่งมีศรี. 276 ถ.ชายโขง ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 20 มกราคม 2554.
- HS3 รัชฎษชล พรหมแสนปาง, วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2554.
- HS4 เสาวลักษณ์ พงอุไร, วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2554.
- HS5 สมัย สุทธิสถานนท์. ม.2 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2554.
- HS6 ไชยา แซ่ลี. ถ.ชายโขง ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 27 มีนาคม 2554.
- HS7 อมรรรัตน์ ตัญญาภักดิ์. ถ.ชายโขง ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 27 มีนาคม 2554.
- HS8 ชลัญจ พัวพันศรี. ถ.ชายโขง ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 27 มีนาคม 2554.
- HS9 ไพเราะ ศรีภูเวียง. ถ.ชายโขง ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 27 มีนาคม 2554.
- HS10 กมล คงปิ่น. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเชียงคาน. 297 ม.1 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 28 มีนาคม 2554.
- HS11 อรรถพล กำแพงตา. หัวหน้าปัสดเทศบาลตำบลเชียงคาน, วันที่ 28 มีนาคม 2554.
- HS12 รัตติกาล สิทธิแก้ว. หัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์นโยบายและแผนงาน เทศบาลตำบลเชียงคาน, วันที่ 28 มีนาคม 2554.
- HS13 ไพรินทร์ แก้วกัญญา. นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลเชียงคาน, วันที่ 28 มีนาคม 2554.
- HS14 เกริกฤทธิ์ ไพโรพยอม. ถ.ชายโขง ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 28 มีนาคม 2554.
- HS15 คมกฤษ บุญอิ่ง. ถ.ชายโขง ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 28 มีนาคม 2554.
- HS16 พลพรหม ศรีพรหมบุตร. 302/2 ซอย 20 ม.2 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 28 มีนาคม 2554.
- HS17 นิตยา สุริยมมา. ร้านลมร่ำเพช ซอย 16 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 29 มีนาคม 2554.
- HS18 แก่น ศรีประเสริฐ. ม.1 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 29 มีนาคม 2554.
- HS19 หนึ่งฤทัย พลภักดิ์. 24/1 ม.2 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 29 มีนาคม 2554.
- HS20 อริสรา สุเมธพันธุ์. 276/1 ม.1 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 29 มีนาคม 2554.
- HS21 อัจฉรา ศรีพลเมือง. 189 ม.1 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 29 มีนาคม 2554.
- HS22 ฉัฐวุฒิ จิตรสำเร็จ. 5/112 ม.8 ถ.รามคำแหง แขวงดอกไม้ เขตประเวศ กรุงเทพฯ, วันที่ 29 มีนาคม 2554.
- HS23 นิกร พิณราช. 744/2 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 30 มีนาคม 2554.
- HS24 สันติ ชัชวาล. 396/1 ม.2 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 30 มีนาคม 2554.
- HS25 นารา คงปิ่น. 380/1 ม.1 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย, วันที่ 30 มีนาคม 2554.

- HS26 บุญยสิทธิ์ ทูมมาลา. 211 ถ.ศรีเชียงใหม่ อ.เชียงใหม่ จ.เลย, วันที่ 30 มีนาคม 2554.
- HS27 โหมยิต แก้วมงคล. ถ.ศรีเชียงใหม่ ต.เชียงใหม่ อ.เชียงใหม่ จ.เลย, วันที่ 30 มีนาคม 2554.
- HS28 อ่อนตา พรหมเทวา. 224 ต.เชียงใหม่ อ.เชียงใหม่ จ.เลย, วันที่ 31 มีนาคม 2554.
- HS29 อรทัย พันจันทร์. นวก. ประชาสัมพันธ์ เทศบาลตำบลเชียงใหม่, วันที่ 31 มีนาคม 2554.
- HS30 ประภาวรรณ พลเพ็ง. 91/22 ม.2 ต.เชียงใหม่ อ.เชียงใหม่ จ.เลย, วันที่ 31 มีนาคม 2554.

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต

แบบสัมภาษณ์

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ชุมชนบ้านไม้

เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับเก็บข้อมูลจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้

1. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ได้แก่ การจัดการตลาด ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ตลอดจนการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

2. โปรดบันทึกการสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชุดที่.....
ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
เพศ อายุ สถานภาพ
ระดับการศึกษา ตำแหน่ง
อาชีพ รายได้..... บาท/เดือน
ชื่อผู้สัมภาษณ์
เวลาสถานที่สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

1. ท่านมีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ หรือไม่

มี เพราะ

.....

ไม่มี เพราะ

.....

2. ท่านมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในขั้นตอนต่างๆ
ต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

ก. การริเริ่มการพัฒนา

.....

.....

.....

ข. การวางแผนในการพัฒนา

.....

.....

.....

ค. การดำเนินการพัฒนา

.....

.....

.....

ง. การรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

.....

.....

.....

จ. การประเมินผลการพัฒนา

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าสมาชิกในชุมชนมีความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในด้านต่างๆ ต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

ก. ด้านการบริหารการตลาด

.....

.....

.....

ข. ด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว

.....

.....

.....

ค. ด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

ง. ด้านการให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

1. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านไม่มีขีดความสามารถที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในแต่ละด้านต่อไปนี้ได้อย่างไรบ้าง

1) สาธารณูปโภค (ถนน , น้ำดื่ม น้ำใช้ , ที่จอดรถ)

.....

.....

2) ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

.....

.....

3) ประเพณี วัฒนธรรม

.....

.....

4) การอำนวยความสะดวก , ความปลอดภัยที่มีแก่นักท่องเที่ยว(ป้ายแสดงสถานที่ท่องเที่ยว , แผนที่ , การสลับกันเฝ้าเวรยาม)

.....

.....

5) ข้อมูลรายละเอียด ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในชุมชน

.....

.....

6) การมีส่วนร่วมของชุมชน

.....

.....

7) ศูนย์กลางสำหรับคอยให้บริการ , ให้คำปรึกษาหารือ , ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

.....

.....

8) ส่วนราชการหรือองค์กรต่างๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ยังมีอยู่หรือไม่ และให้การสนับสนุนในรูปแบบใดบ้าง

.....

.....

9) การจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยวของชุมชน

.....

.....

10) การฝึกอบรมหรือการเตรียมความพร้อมของบุคลากรของชุมชน

.....

.....

2. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านไผ่ มีจุดเด่นใดบ้างที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่า ชุมชนบ้านไม้ได้ประโยชน์อะไรจากการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสังเกต

บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนของเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ที่ตั้ง

.....

.....

.....

การประกอบอาชีพ

.....

.....

.....

ประวัติความเป็นมา

.....

.....

.....

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

.....

.....

.....

เศรษฐกิจ

.....

.....

.....

สังคม

.....

.....

.....

วัฒนธรรมและประเพณี

.....

.....

.....

ศาสนาและความเชื่อ

.....

.....

.....

วิถีชีวิต (วิถีการดำเนินชีวิต)

.....

.....

.....

สาธารณูปโภค

.....

.....

.....

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและศาสนา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ธรรมชาติและทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ภูมิปัญญาชาวบ้าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
(.....)

ผู้บันทึกข้อมูล

...../...../.....

ภาคผนวก ค
สถิตินักท่องเที่ยว

สถิตินักท่องเที่ยว เทศบาลตำบลเชียงคาน ประจำปี 2554

ข้อมูล ณ วันที่ 27 ธันวาคม 2554

เดือน	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย/คน (บาท)	รายได้โดยเฉลี่ย/เดือน (บาท)	หมายเหตุ
ม.ค. 2554	39,890	1,500	59,835,000	
ก.พ. 2554	21,345	1,500	32,017,500	
มี.ค. 2554	20,390	1,500	30,585,000	
เม.ย. 2554	16,097	1,500	24,145,500	
พ.ค. 2554	14,518	1,500	21,777,000	
มิ.ย. 2554	9,182	1,500	13,773,000	
ก.ค. 2554	7,296	1,500	10,944,000	
ส.ค. 2554	14,464	1,500	21,696,000	
ก.ย. 2554	12,397	1,500	18,595,500	
ต.ค. 2554	15,254	1,500	22,881,000	
พ.ย. 2554	27,530	1,500	41,295,000	
ธ.ค. 2554	62,185	1,500	93,277,500	
รวม	260,548	1,500	390,822,000	

 (นางสาวอรทัย พันจันทร์)

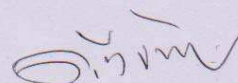
นักวิชาการประชาสัมพันธ์

ผู้สำรวจ

 (นางสาวสุวพัทธ์ ศรีบุรินทร์)

หัวหน้าฝ่ายบริการและเผยแพร่วิชาการ

ผู้บันทึก

 (นายคุณฐิติ จันทะไชยา)

ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน

ผู้รายงาน

ภาคผนวก ง
ยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อตั้งของเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน
แผนพัฒนาสามปี 2554 – 2556

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เป็นนโยบายที่เน้นการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยว ปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาด้านการศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ซึ่งจะแสดงรายละเอียดตามตารางดังนี้

ยุทธศาสตร์การพัฒนา	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านระบบสาธารณูปโภค, สาธารณูปการ และโครงสร้างพื้นฐาน	<p>1.1 มีการจัดสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะครบถ้วนเพียงพอต่อความต้องการ และมีระบบการคมนาคมขนส่งที่เหมาะสม เพื่อเชื่อมโยงระหว่างเขตการใช้ที่ดิน ที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำ และสถานที่ท่องเที่ยว</p> <p>1.2 ก่อสร้างหรือปรับปรุงซ่อมแซมระบบระบายน้ำฝนหรือน้ำเสียต่างๆ ให้เชื่อมโยงกันทั้งระบบ</p> <p>1.3 จัดทำหรือปรับปรุงซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้สว่างถนนและชุมชน</p>	กองช่าง
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของชุมชน	<p>2.1 เสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความอบอุ่นและเข้มแข็ง</p> <p>2.2 นำยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน ขจัดสิ้นยาเสพติด” มาใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยปลูกจิตสำนึกและระดมมวลชนต่อต้านยาเสพติด</p> <p>2.3 ส่งเสริมพลเมืองให้เป็นคนมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมาย มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดีมีความมั่นคงปลอดภัย</p> <p>2.4 พัฒนาให้เป็นเมืองที่มีงานทำมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น</p> <p>2.5 ส่งเสริมการพัฒนาคนและการพัฒนาชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชน</p>	<p>กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม</p> <p>กองการศึกษา</p> <p>กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม</p> <p>กองการศึกษา</p> <p>กองการศึกษา</p>
	2.6 มีการจัดสวนสาธารณะ และแหล่งนันทนาการของชุมชนที่ดีและเพียงพอที่จะให้บริการต่อชุมชน	กองช่าง

ยุทธศาสตร์การพัฒนา	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการเมืองและการบริหารจัดการที่ดี	<p>3.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการพัฒนาท้องถิ่นและการตราข้อบัญญัติท้องถิ่น</p> <p>3.2 พัฒนาปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการประชาชนให้ทันสมัย และสร้างความพึงพอใจในการรับบริการของประชาชน</p> <p>3.3 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาในทุกๆด้านของหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและการยอมรับของประชาชน</p> <p>3.4 ให้บริการแก่ประชาชนตามอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้วยความรวดเร็วโปร่งใสเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาลการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน</p> <p>3.5 สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน</p>	<p>สำนักปลัดเทศบาล</p> <p>สำนักปลัดเทศบาล</p> <p>สำนักปลัดเทศบาล</p> <p>ทุกกอง</p> <p>สำนักปลัด, กองการศึกษา</p>
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว การบริการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากร	<p>4.1 สนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษารวมทั้งการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>4.2 พัฒนาและจัดตั้งศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวตามจุดต่างๆที่สำคัญเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเลย ตลอดจนจัดให้มีสถานที่จำหน่ายของที่ระลึกและจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง</p>	<p>กองการศึกษา</p> <p>กองการศึกษา</p>
ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านสาธารณสุข	<p>5.1 ส่งเสริมและรณรงค์ป้องกันกรณีมีโรคระบาดของโรคติดต่อต่างๆ</p> <p>5.2 ส่งเสริมการออกกำลังกายของประชาชนเพื่อให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่แข็งแรง</p> <p>5.3 ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ด้านสุขภาพและป้องกันตนเองจากโรคภัย</p> <p>5.4 ลดการใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงหันมาใช้พืชสมุนไพรแทน</p>	<p>กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม</p> <p>กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม</p> <p>กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม</p> <p>กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม</p>

ยุทธศาสตร์การพัฒนา	แนวทางการพัฒนา	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาด้านการศึกษาระบบนิเวศน์ประเพณีท้องถิ่น และภูมิปัญญาของท้องถิ่น	6.1 ส่งเสริมการจัดการศึกษา และการให้บริการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ 6.2 พัฒนาและปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนให้ได้มาตรฐาน 6.3 สนับสนุนการกีฬาท้องถิ่นและชุมชน 6.4 ส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น 6.5 ส่งเสริมและสนับสนุนงานราชพิธีเนื่องในวันสำคัญต่างๆ	กองการศึกษา กองการศึกษา กองการศึกษา กองการศึกษา สำนักปลัดเทศบาล, กองการศึกษา
ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาด้านการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือผู้ประสบภัย	7.1 ป้องกันและลดความเสียหายหรือผลกระทบจากภัยสาธารณะ 7.2 จัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ด้านการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือผู้ประสบภัย 7.3 .ให้การช่วยเหลือแก่ปัญหาภัยแล้ง	สำนักปลัดเทศบาล สำนักปลัดเทศบาล สำนักปลัดเทศบาล
ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาเศรษฐกิจ อาชีพ และรายได้	8.1 พัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย 8.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม การประกอบอาชีพของกลุ่มด้านต่างๆ ตามแผนนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	กองการศึกษา กองการศึกษา
ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาการแก้ไขปัญหาคาความยากจน	9.1 ส่งเสริมกลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ว่างงาน ผู้มีรายได้ต่ำ ให้มีอาชีพและรายได้ที่สามารถเลี้ยงครอบครัวให้มีคุณภาพที่ดีบนพื้นฐานของเศรษฐกิจแบบพอเพียง 9.2 รับนักเรียน นักศึกษา ทำงานในระหว่างปิดภาคเรียน	กองการศึกษา กองการศึกษา
ยุทธศาสตร์ที่ 10 การพัฒนาองค์กร	10.1 การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้แก่พนักงานและองค์กร	สำนักงานปลัดเทศบาล

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาววรากรณ์ ใจน้อย
วันเกิด วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524
สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 245 หมู่ 6 ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย 42130
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อำเภอเมือง
จังหวัดเลย 42000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2537 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศรีสงครามวิทยา จังหวัดเลย
พ.ศ. 2540 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีสงครามวิทยา จังหวัดเลย
พ.ศ. 2546 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
สถาบันราชภัฏเลย
พ.ศ. 2555 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและ
การโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

